

PRIPRAVLJAJMO SE ZA 1. MAJ!

(Berite poziv odbora za športvo telovadno proslavo 1. maja na 5. strani)

Borba proti ljudski oblasti v coni B izenačuje tržaške imperia- listične hlapce in vidalijevstvo

Ljudska oblast je bila reakcionarjem in imperialistom vedno trn v peti. Zato smo že vsa štiri leta po osvoboditvi pričali silni gonji proti tej oblasti. Najostrejša ost te gonje je seveda naperjena proti coni B Tržaškega ozemlja, ker nam je pač najbližja. Dovolj je, da prelistamo razne tržaške časopise teh let, pa bomo videli, da ni ta gonja nikoli odnehala in da jim je prišla prav vsaka, pa se tako podla laž. Vse to nas seveda ni motilo, ker nam je bilo le v dokaz, da je ljudska oblast na pravi poti.

Po objavi resolucije Informacijskega urada se je tej gonji pridružil tudi «Il Lavoratore» in druga Vidalijska glasila, ki so večkrat celo presegla reakcionarne liste v lažeh in v svojem nesramnem izrazostovju. Če je bila ta gonja proti demokratičnim silam, ki so ostale zveste svoji revolucionarni liniji v coni A, prepolna laži, klevet, blatenja in obrekovanja, tedaj lahko trdimo, da je proti ljudskim oblastem v coni B dosegla svoj višek. Tako daleč je šla ta gonja, da so se lista «Il Lavoratore» posluževali celo ameriški diplomati proti sovjetskim na zasedanju varnostnega sveta, ko so razpravljali o Tržaškem ozemlju.

«Il Lavoratore» in «Voce libera» sedaj naravnost tekmujeta, kdo bo bolj oblatil ljudsko oblast. Oba govorita o terorju v coni B, o preganjanju «demokratov», o zlorabah, bedi itd., kar najbolje kaže, da so se znašli na isti liniji.

Ljudska oblast ne more biti po godu reakcionarjem, imperialistom, šovinistom in potočeni buržoaziji, ker jim je izpodnesla temelje, jim onemogočila vsako izkoriščanje, jim odvzela vse privilegije. Da, ljudska oblast je teror, teror velike večine delovnega ljudstva nad manjšino zajedavcev in izkoriščevalcev, ki se trdovratno bore za vsako še najmanjšo pozicijo. Tak teror nad ostanki izkoriščevalske buržoazije se izvaja tudi v vseh ljudskih demokracijah in v Sovjetski zvezi in pomeni osvoboditev delovnega ljudstva od stoletnega izkoriščevanja. Ta teror občutijo le spekulanti, izkoriščevalci in delomržezi, ki jim je za vedno odklenalo in ki vidijo, da jim ne bo nikoli več uspelo sestati delovnemu ljudstvu za vrat.

Zato beže ostanki buržoazije in poraženega fašizma v Trst k imperialistom, ki jih sprejemajo z odprtimi rokami. Te ostanke, te senuce, te sovražnike delovnega ljudstva je vzel sedaj tudi Vidali v svojo zaščito. Brani jih in jih prikazuje kot žrtve terorja, poslužuje se jih v svoji gonji proti coni B in Jugoslaviji, kjer vlaga ljudstvo vse svoje napore za izboljšanje življenjskih pogojev; nizkotno in proti principom revolucionarne borbe se jih poslužuje v zbehnem iskanju trenutnega volivnega uspeha. Kaj pomeni to blatenje ljudske oblasti? Vsakomur je jasno, da je tako stališče vidalijevcev protirevolucionarno, da je v popolni opreki z nauki marksizma in leninizma, na katere se Vidali ob vsaki priliki sklicuje in da krepi položaje reakcije. Vse lepe besede o internacionalizmu, o svetovni socialistični fronti, ne morejo prikriti dejstev.

Kaj pomeni torej to, če Vidali zastopa do ljudske oblasti v coni B isto stališče kot imperialisti, reakcionarji, šovinisti in vsi ostanki poraženega fašizma, ki so se zaleteli v Trst? Ali ne pomeni to, da je stopil v službo imperialistov, sovražnikov vseh ljudskih demokracij in Sovjetske zveze, in da je postal zaveznik vseh nasprotnikov ljudske oblasti?

LJUDSKI TEDNIK

CENA 20 lir, 12 jugolir, 6 din

TRST 8. aprila 1949

LETO ČETRTO - številka 160

UREDNIŠTVO: Via Montecchi 6-II - 24. UPRAVA: Via Ruggero Manna šte. 29. TELEFONI: uredništvo 95823 upravo 27847. OGLASI pri upravi od 8.30-12.00 in od 15.00 do 18.00 ure. Rokopisj se ne vračajo. - Poštnina plačana v gotovini - Spedizione in abbonamento postale secondo gruppo.

Motiv iz Krkavc v Slovenski Istri

(Foto Bubnič)

SLOVENCİ V ITALIJI!

LJUDSKI TEDNIK

dobite odslej v prodajalnicah tvrdke S. A. F. na postajah v BENETKAH, MESTRE, MILANU in TURINU

KRONIKA

Zasedanje namestnikov zunanjih ministrov za Avstrijo se nadaljuje. Razpravljajo o »razseljenih osebah« ni prineslo nobenih pozitivnih zaključkov zaradi nasprotujočih si stališč. Razpravo so odložili in pričeli razgovore o vojaških klavzulah 26. člena osnutka mirovne pogodbe. Glede tega so se kmalu sporazumeli, niso pa dosegli sporazuma glede ponovne oborožitve Avstrije, kakor jo predvideva člen 27. Prav tako se niso sporazumeli o reparacijah in nemški imovini. Potem so razpravljali o avstrijskem petroleju. Zapadni delegati so zahtevali, da sovjetski delegat iznese podatke o produkciji petroleja za leto 1947, da bi lahko določili 60 odst., ki jih zahteva Sovjetska zveza. Zarubin bo dal te podatke čim bo konferenca sprejela vse točke člena 35.

Radio svobodne Grčije javlja presodno grške demokratične vlade, v katero so vstopili predstavniki grške KP, grške agrarne stranke, EAM-a, osvobodilne fronte makedonskih Slovanov itd. Predsednik vlade je glavni tajnik EAM-a Parelidis. Obnovljen je višji vojni svet pod vodstvom Zahariadesa. Nova vlada je razglasila splošno amnestijo. Delavnost demokratične vojske je po vsem bojišču zelo živahna. Posebno uspešna je bila demokratična ofenziva na Gramosu, kjer so po tridnevni bojih demokratične sile osvobodile ves zahodni del pogorja. V teh bojih so monarhistični imeli 657 mrtvih, 1700 ranjenih in 748 ujetnikov. Vzporedno z delavnostjo demokratične vojske se stopnjuje teror atenske vlade, ki je na Peloponezu obsodila na smrt 28 ujetih partizanov. V Atenah so ubili urednika lista »Elefteria Ellada« Antonisa Rusosa.

2. aprila so se v Pekingu začela pogajanja med demokratično Kitajsko vlado in predstavniki Kuomintanga. Nacionalisti ne kažejo nobene resnične volje pri pogajanjih in se izogibajo razpravljati na osnovi znanih osmihi Mao-tsetungovih točk. Z zavlačevanjem hoče Kuomintang utrditi svoje vojaške pozicije. Kuomintang namestila celo poslata svojega zastopnika na pogajanja za pacifični pakt. KP Kitajske je skupno z devetimi opozicijskimi strankami v Kuomintangu izdala poziv proti temu paktu in izjavila, da se bodo borili ob strani Sovjetske zveze, če jo bodo imperialisti napadli. Zaradi ponovnih zavlačevalnih manevrov je Mao-tsetung zahteval, da se nacionalistična vlada preda do 12. aprila, ker bodo sicer sile demokratične vojske prekorale reko Jangtsekjang, ne da bi čakale na izid mirovni pogajani. Nankinška vlada se bo morala podati ali pa bo uničena.

Polkovnik Zaim ki je v Siriji izvedel udar, je sestavil novo vlado. Na tiskovni konferenci je izjavil, da se bo vlada borila proti komunističnim organizacijam in da bo posebno sodišče brez usmiljenja sodilo komuniste. Po tem je jasno, da je Zaim orodje angloameriških imperialistov, ki si hočejo v tem delu sveta zagotoviti vojaške postojanke.

Jugoslovska delegacija na konferenci znanstvenikov in kulturnih delavcev za obrambo miru ZDA je vložila protest proti ukazu vlade ZDA, da morajo tuje delegacije v najkrajšem času zapustiti ZDA.

Britanska vlada je naslovila na vlade Bolgarije, Madžarske in Romunije enake note proti dozdavnemu kršenju mirovni pogodbe.

Podpisano je bilo premirje med Izraelom in Transjordanijo.

Sovjetska vlada je vložila protestno noto britanski vladi proti spremembi nemških meja na zahodu.

Na Madžarskem so proslavili četrti obletnico osvoboditve Madžarske po Rdeči-Armadi.

PODPIS ATLANTSKEGA PAKTA
korak bliže h končnemu propadu imperialističnih načrtov

Po intenzivnih pripravah, ki so trajale več mesecev, in po onih neposrednih pripravah, ki trajajo od zaključka druge svetovne vojne, so 4. t. m. v Washingtonu zastopniki dvanajstih držav podpisali Atlantski pakt. Dan podpisov sovpada prav gotovo ne samo slučajno s prvo obletnico veljavnosti Marshallovega plana, ki si ga je zamislil bivši zunanji minister Marshall in ki ga je v začetku leta 1948 izglasoval ameriški kongres. Države podpisnice Atlantskega pakta so: ZDA, Kanada, Velika Britanija, Francija, Belgija, Holandska, Luksemburg, Norveška, Danska, Islandija, Italija in Portugalska; Atlantski pakt, ta doslej najkonkretniji napadalni izraz imperialistične politike ZDA, so podpisali ob takih svečanostih, kakršnih

Portugalski diktator Salazar

v Ameriki doslej še niso videli; vodil jih je ameriški zunanji minister Acheson. Po njegovih uvodnih besedah so pristopali k podpisu zunanji ministri dvanajstih držav po angleškem abecednem redu. Prvi je podpisal pakt v imenu Belgije minister Spaak. Po zaključnem podpisovanju je spregovoril vsak od podpisnikov. Vsi ti govori so si bili enaki v svojem zatrdanju, da Atlantski pakt ni naperjen proti Organizaciji združenih narodov in proti nikomur. Kljub skrbno izbranim besedam pa so vsi govorniki le dovolj jasno, čeprav indirektno potrdili, da je Atlantski pakt osnova ameriških imperialistov za njih napad proti Sovjetski zvezi. Kaj pomenijo druge besede, ki jih je izrekel Truman: »Prisotnost ZDA pri tem paktu se ne sme tolmačiti kot znak nezainteresiranosti Amerike za varnost njenih važnih točk, kot n. pr. za daljni vzhod; kaj naj pomenijo drugega besede Sforze, ko je primerjal pakt z angleško »Magna carta«. Kako si moramo tolmačiti Bevinovo izjavo, da pakt sicer ne povičuje vojne, da pa tudi ne predpostavlja umika, če bi grozila nevarnost napada, ko vemo, da je ta izjava namenjena Sovjetski zvezi in da Sovjetska zveza nima nikakršnih napadalnih namenov. Kako naj si končno razlagamo besede kanadskega zunanjega ministra Pearsona, da pakt ni samo navadna Maginotova črta, temveč da predstavlja izhodiščno točko, s katero bomo poglani nov napad proti vsem silam zla, ki bi hotele zavreči pot pravice in miru.« Pearson misli tukaj na Sovjetsko zvezo. Razumljivo, za imperialiste predstavlja Sovjetska zveza zlo, ker že sam njen obstoj zagotavlja v naprej uspeh vsake imperialistične akcije.

Vse tovrstne izjave ob podpisu napadalne politike angloameriškega bloka vzbujajo v svetovni javnosti razumljiv nemir. Tudi Mussolini je namreč dvajset let neprestano ponavljal parolo: »Si vis pacem, para bellum« preden je pognal Italijo v katastrofo. Ob podpisu Atlantskega pakta se je v Washingtonu govorilo samo o tem, Politika oboroževanja ne more imeti mirovni osnov, kdor ima topove, jih prej ali slej uporabi ali za pravično stvar ali pa za uveljavljanje svojih imperialističnih interesov. Bevin, Acheson in Pearson so jasno povedali, da gre v tem primeru za uveljavljanje imperialističnih teženj. Vsi so poudarjali v svojih govorih obrambno osnovo pakta, povedali pa so dovolj jasno, da lahko začne vojna, kadar se bo pojavila grožnja za mir. Tudi volk je nekega dne ugotovil, da predstavlja prisotnost ovece ob istem potoku zanj nevarnost.

Kar niso povedali podpisniki je povedal Churchill

Večkrat je bilo že poudarjeno, da je duhovni oče vojnouhujske politike imperialističnih držav in duhovni oče Atlantskega pakta vojni uhujskač št. 1 Churchill. To očetovstvo mu je preskrbel njegov znanj vojnouhujski govornik, ki ga je imel pred tremi leti v Fultonu. Prav gotovo ni slučaj, da so režiserji Atlantskega pakta prav v dnevi podpisa spet povabili Churchilla v Ameriko uganjati protisovjetsko gonjo, ki naj prepriča svet, da je Sovjetska zveza ona, ki ogroža mir in da niso to imperialisti Bele hiše in Wall-Streeta. Churchill je ponovil svoj Fultonski podvig 31. marca v Bostonu, ko je svečano ugotovil, da hoče Sovjetska zveza vladati svetu in da je zato velika sreča, da je atomska bomba v rokah ZDA. Churchill je dejal celo tole: »Stojimo pred nečim, kar je v nekem smislu grozovitejšje kot Hitlerjeva Nemčija, kajti Hitlerjeva moč je bila samo v njegovem antisemitizmu in v njegovem ponosu nad človeštvom. On ni imel osnovne sile. Ljudje v Kremlju pa jo imajo. Imajo ogromno zvestih ljudi in pete kolone v vseh narodih.« Churchill je seveda v pomankanju drugih argumentov, ki naj bi podpirali napadalno politiko imperialistov, hotel prikazati na isti osnovi Hitlerjevo Nemčijo in Sovjetsko zvezo, da bi tako s pomočjo sovraštva človeštva proti nacizmu dosegel še sovraštvo proti Sovjetski zvezi. No, to je stara praksa imperialistov, ki nikogar ne more prepričati, kajti dokumenti zadnje svetovne vojne, v kateri nosi Sovjetska zveza glavni delež za uničenje nacističnega zla, so v človeštvu že preživeli, da bi jih mogel Churchill odstraniti z navadnim obrekovalnim govorom. Toda Churchill je s temi besedami povedal več, kot je hotel. Izrazil je strah imperialistov pred močjo Sovjetske zveze, pred dejstvom, da stojijo zanje milijoni, ne samo v Sovjetski zvezi, temveč med vsemi narodi.

Memorandum sovjetske vlade

V kolikor se niso z besedami in še bolj z dejanji razkrinkali podpisniki in tvorci Atlantskega pakta samega s Churchillom na čelu, v toliko jih je do popolnosti še enkrat razkrinkala Sovjetska zveza v posebnem memorandumu, ki ga je poslala vladam držav podpisnic Atlantskega pakta. Za-

nikanje vsebine memorandumov s strani prizadetih vlad ničesar ne spremeni dejstva, ki jih memorandum navaja, pač pa jih samo še potrjuje. Memorandum do podrobnosti dokazuje pravi značaj Atlantskega pakta, ki ga tudi povzema v naslednjih pet zaključkov.

1. Atlantski pakt nima nič skupnega s cilji obrambe držav podpisnic pakta samega, kajti nihče jih ne ogroža in nihče nima namena, da bi jih napadel. Ravno nasprotno: ta pakt ima popolnoma napadalni značaj in je naperjen proti Sovjetski zvezi; cesar uradne osebnosti držav članic v svojih javnih izjavah niti ne skrivajo.

2. Severno-atlantski pakt ne samo, da ne služi ohranitvi miru in mednarodne varnosti, kar je dolžnost vseh članov OZN, temveč je v popolnem nasprotju s cilji in načeli ustanovne listine OZN in izpodkopava temelje OZN.

3. Severno-atlantski pakt je v nasprotju s pogodbo podpisano med Sovjetsko zvezo in Veliko Britanijo leta 1942, na temelju katere sta se obe državi obvezali sodelovati pri ohranitvi miru in mednarodne varnosti, da ne bosta sklenili nobenega sporazuma in da se ne bosta udeležili nobene koalicije, ki bi bila naperjena proti drugi sopolpisnici.

4. Severno-atlantski pakt je v nasprotju s pogodbo, ki je bila leta 1944 sklenjena med Sovjetsko zvezo in Francijo in na temelju katere sta se obe državi obvezali sodelovati pri delu ohranitve miru in mednarodne varnosti, da ne bosta sklenili nobenega sporazuma in da se ne bosta udeležili nobene koalicije naperjene proti drugi sopolpisnici.

5. Severno-atlantski pakt je v nasprotju z vsemi sporazumi sklenjenimi med Sovjetsko zvezo, ZDA in Veliko Britanijo v Jaiti in Potsdamu, kakor tudi z ostalimi sklepi predstavni-

kov teh držav, ki so bili sklenjeni med in po vojni in na temelju katerih so se ZDA, Velika Britanija in Sovjetska zveza obvezale sodelovati pri udržitvi splošnega miru in mednarodne varnosti ter sodelovati pri krepitevi Organizacije združenih držav. Naknadno je Sovjetska zveza naslo-

vila podobne memorandumov se vladam Italije, Portugalske, Danske, Norveške in Islandije, ki pa vse po enem receptu odbijajo njih vsebino.

Podpisane listine Atlantskega pakta bodo sedaj poslali vsem državam podpisnicam v ratifikacijo. Glasnik vlade ZDA je izrazil upanje, da bo pakt v celoti ratificiran do konca maja. Čemu taka naglica? Stvariteljem tega vojnega pakta gre za to, da ga čim prej spravijo pod streho, zavedajoč se, da so sile miru in državah podpisnicah vsak dan jačje, da so odločno proti vojni politiki vladajočih imperialističnih krogov.

V svoji vojnouhujski zgradbi so naredili torej imperialisti korak naprej. Za novo vojaško ustanovo so obogatili svoj imperialistični aparat. Ali pa so se s tem tudi kaj približali svojemu končnemu cilju — nadvlada nad svetom? Odgovor na to dajejo mogočne manifestacije za mir po vsem svetu od ZDA preko evropskih držav do Kitajske. Odgovor na to daje vsak dan rastoče število prijav za kongres miru, ki bo v Parizu. Če po dosedanjih prijavih bo po delegatov na tem kongresu soudeleženi nad 500 milijonov ljudi. In to so ljudje, ki nimajo z Atlantskim paktom ničesar skupnega, ljudje, ki so pripravljeno boriti se proti napadalnim načrtom imperialistov. Niti za peš se niso s tem približali imperialisti svojim ciljem, pač pa so se mnogo, mnogo približali svojemu koncu.

Teško življenje OZN
spricho nasprotovanja njenim osnovnim principom s strani ZDA, Anglije in Francije

Kot smo že poročali, se je v torek začel v New Yorku drugi del tretjega zasedanja glavne skupščine Organizacije združenih narodov. Podpis Atlantskega pakta daje temu zasedanju poseben pomen, ki ga podčrtujejo vsi svetovni komentariji in zato, ne bo odveč, če v kratkih obrisih oživimo pred nami nastajanje Organizacije združenih narodov in dobo njenega življenja.

Na večer 12. februarja 1943 je ameriški predsednik Roosevelt govoril preko radia: »Nacisti morajo biti blazni, če mislijo, da bodo uspeli s propagando, ki hujska vlade in narode Anglije, Kitajske in Amerike proti Sovjetski zvezi in Sovjetsko zvezo proti nam, Neizmerno junaštvo in odpornost sovjetskih narodov v borbi in preganjanju napadalcev, najvišja inteligencija, s katero vodi svoje armade Stalin in njegovi generali, ne potrebujejo komentarjev. Tragedija te vojne je v nas udrila zavest nujnosti, da ostanemo združeni tudi po vojni in ustvarimo zagotovo resnično trajnega miru. Rooseveltova smrt je prepričala, da bi daljnovidni ameriški politik mogel uresničiti tak daljnovidni program. Vendar so bili s tem postav-

ljeni temelji Organizaciji združenih narodov, katere ime se je prvič pojavilo 1. januarja 1942, ko je bila definirana velika protihitlerjanska vojaška zveza. Oktobra 1943, so v Moskvi na konferenci zunanjih ministrov ZSSR, ZDA Anglije in Kitajske odločili, da ustvarijo mednarodno organizacijo za ohranitev miru in varnosti. To odločitev so v Teheranu potrdili Stalin, Roosevelt in Churchill. Jeseni leta 1944 je dobila organizacija na konferenci na Dumbarton Oaks svoje glavne oblike. Vzpostavljena sta bila dva glavna organa organizacije: glavna skupščina, kateri pripadajo vsi člani in Varnostni svet, ki ga sestavlja 11 članov, od teh 6 izvoljenih in 5 stalnih (ZSSR, ZDA, Anglija, Kitajska in Francija) in ki bi moral reševati najvažnejše ukrepe. Naknadno so na konferenci v Jaiti določili še način glasovalne procedure v Varnostnem svetu. Sporazumeli so se za »pravico vetna«, ki preprečuje, da bi eden ali več članov vsiljevali svojo voljo drugemu. Samo tako je bil mir lahko gotov, samo tako je OZN lahko delovala.

Roosevelt je pravilno razumel enotnost med dvema velicitama, to tajnost miru. Pravi, da je celo pred smrtjo dejal svojim sodelavcem: Osnovno vprašanje je sporazum s Sovjetsko zvezo, toda tega testamenta Rooseveltovi nasledniki niso upoštevali. Še ko je bila v teku vojna, so delovale protisovjetske sile. Ze v tem času in v vsem poznejšem je pravica veta v rokah Sovjetske zveze bila važno orožje proti napadalnim načrtom ameriških imperialistov. Če se danes zaganjajo proti možnosti, da bi Sovjetska zveza uporabljala veto hočejo s tem skriti svojo jezo pred to oviro, ki je na poti njihovim protisovjetskim načrtom. Amerikanci so že naznanili, da bodo na sedanjem zasedanju OZN predlagali delno ukinitve te pravice. Nesporo je, da dosedanje delovanje OZN ni zadovoljivo in da drugače tudi ni moglo biti od trenutka, ko Angloamerikanci nočejo več spoštovati osnovnih principov te organizacije. Vsi principi, ki so bili med vojno postavljeni kot osnova bodočemu miru, so bili pregaženi. Nekaj najbolj kričočih primerov: »Moskovska izjava«, s katero je OZN uradno začela živeti, pravi med drugim: Po zaključnih sovražnostih ZSSR, ZDA, Nadaljevanje na 3. strani

Amerikanizirana pravica je dala prav izdajalcu Kravčenkou

V ponedeljek se je v Parizu po 25 zaslišanih zaključil proces, ki so ga preko Kravčenkou sprožili imperialistični hujskači proti Sovjetski zvezi. Glavni sodnik Durkheim je izrekel sodbo, s katero je francoska literarno znanstvena revija «Lettres Francaises» obsojena na 5000 frankov kazni, na 150.000 frankov na račun škode na okrog 1 milijon frankov na račun sodnih stroškov.

Ta obsodba je nov tipičen primer amerikaniziranih sodb in vloge sodišč v maršaliziranih državah. Toda bistvo obsodbe ni v tem, pač pa v dejstvu, da so z oprostitvijo Kravčenkou in z obsodbo demokratičnega lista «Lettres Francaises» hoteli imperialisti doseči cilj, ki so si ga na tem procesu za, da bi, namreč: čim bolj oblatiti v očeh svetovne javnosti Sovjetska zvezo ter vsestransko rehabilitirati vse elemente, ki za žudežvo plačilo pljuvajo na Sovjetsko zvezo.

Pončno bo, če si ob zaključku procesa bežno ogledamo njegov potek in naredimo skročen obračun.

V bistru ima proces Kravčenkou dve dobro vidni osnovi. Prva je bolj osebna: Jim Tomas je v članku, ki ga je prinesla revija «Lettres Francaises» obtožil Kravčenkou, da je pijanec, agent ameriške tajne službe, da je pripravil samo 80 strani knjige «Izbral sem svobodo». Avtor tega članka, ki je ameriški državljani, se ni mogel javiti v proces zaradi kazenskih posledic, ki bi jih oblast uvedla proti njemu. Za Jima Tomasa bi pomenilo priti pred sodišče, izpostaviti se nevarnostim protidemokratskih zakonov v ZDA in postati odgovoren za «protidemokratsko delavnost». Popolno odgovornost za članek je preuzel direktor «Lettres Francaises» Claude Morgan.

Druga osnova procesa je proces Wurmser-Kravčenkou. Ta je izključno političnega značaja. Oslanja se namreč na «politične» obtožbe proti Kravčenkou, ki jih je iznesel Wurmser v nekem drugem članku v «Lettres Francaises».

Te obtožbe so naslednje:

1. knjiga «Izbral sem svobodo» predstavlja kup laži fašističnega sloga, ki skušajo zanikati in oblatiti revolucionarne pridobitve sovjetskega režima in s tem opravičiti najnižkotnejše reakcionarne izpade Angloamerikancem;

2. Glavni namen knjige je razširati miselnost, da bi se vojna proti Sovjetski zvezi zaključila s hitro in lahko zmago napadalcev, kajti v Sovjetski zvezi naj bi živelo na milijone Kravčenkou;

3. Kravčenkou je torej vojni hujs-

kač in kot tak sovražnik človeštva, sovražnik ameriškega in francoskega ljudstva;

4. Kravčenkou je lutka v rokah ministrstva ZDA in je knjiga «Izbral sem svobodo» kolektivno delo ameriških specialistov za protisovjetsko propagando;

5. Kravčenkou je torej izdajalec.

V primeru razprave Jim Tomas-Kravčenkou je obramba revije «Lettres Francaises» nalezela na oviro: Kravčenkou ni dovolil dokazati resnice, Kravčenkou si tega ni mogel dovoliti, kajti to bi pomenilo zanj izgubiti pravdo. Kljub temu je postalo iz vseh razprav razvidno naslednje:

1. Originalen ruski tekst knjige, ki naj bi ga napisal Kravčenkou, ne obstoja; na razpravi so bili predloženi neki rokopisi, pisani v angleščini in te majhen del v ruščini, vsi

tipkani na stroj z maloštevilnimi popravki s svinčnikom;

2. Kravčenkou je priznal, da so bili vsi prevodi, tudi oni iz ukrajiniščine in izerški objavljeni v ruščini, narajeni na osnovi ameriškega teksta pod vodstvom Izaka Don Levine. Odbijajoč dokaz resnice je glavni krivec procesa — Kravčenkou skušal popačiti značaj procesa in je v resnici uspel spremeniti proces v protisovjetsko zborovanje, da se je tako ognil razpravljanju o omenjenih dveh člankih, ki sta izšla v «Lettres Francaises».

Tako je proces Kravčenkou razkrinkal metode in laži, ki jih izdeluje antisovjetska propagandna tovarna državnega aparata ZDA. S pomočjo tega procesa je postalo še bolj jasno odkod vodijo protisovjetsko propagando.

Janaška borba italijanskega delavstva proti mussolinijevski politiki De Gasperijske vlade

Italijansko delovno ljudstvo je s svojo komunistično partijo že vsa poveljna leta v težki borbi proti notranji italijanski reakciji, ki pod dobrohotnim okriljem ameriških imperialistov usak dan bolj dviga glavo in vsah dan jasneje zagovarja tako politiko italijanske vlade, kot jo je pred njo nasledoval Mussolini in ostali vrhovi italijanskega fašizma. V pogojih, v kakršnih je danes Italija, je ta borba vsekakor težka in zahteva tudi krvavih žrtev, kajti reakcija je na oblasti in je pripravljena svoje interese braniti krčevito s svojo do zob oboježeno policijo in drugimi terorističnimi sredstvi, ki jih ji nudi njen kapitalistični upravni aparat. Kljub tem težkim pogojem zaznamujejo italijanske delovne množice niz uspehov, katerih pomen je predvsem v tem, da dokazujejo sveto, ki se bori za mir, da politika italijanske vlade kakor tudi drugih vlad pod vplivom ameriških imperialistov ni izraz italijanskega delovnega ljudstva niti izraz njegovih srednjih slojev, pač le izraz omejene klike protiljudskih elementov.

Siroka demokratična javnost je z zanimanjem spremljala v zadnjem času razburljive debate v italijanskem parlamentu v zvezi z odločitvijo vlade, da podpiše Atlantski pakt. Se ko je parlament zasedal, so skoraj vse velike tovarne v severni Italiji v znak protesta ustavile delo in v celi vrsti mest so izbruhale demonstracije. Delo so zapustili delavci v Milanu, Bologni, Firenci, Livornu, Pistoi. Ob demonstracijah žena, parizanov in mladin v Rimu pred parlamentom, je bilo ranjenih 60 antifašistov. Po tem je bila proglašena v vsej rimski provinci dveurna stavka. V Terniju je policija napadla povorko demonstrantov in v zvezi s tem je bila po vsej Umbriji proglašena generalna stavka. Zaradi podobnih nasilij policije so proglasili stavko v Emiliji in drugod.

V takem ozračju je zasedal tudi centralni komitej komunistične partije, na katerem je Togliatti ponovno poudaril važnost enotnosti borbe italijanskega delavstva in vseh demokratičnih množic. Enako so se sestali senatorji in poslanci socialistične stranke in v posebni resoluciji obsodili vstop Italije v Atlantski pakt ter zahtevali da se

razpiše ljudsko glasovanje glede vstopa Italije v ta vojaški blok. Po teh dveh ločenih zborovanjih se je sestel odbor za sporazum med KP in socialisti, ki je ugotovil isto stališče obeh strank v pogledu vstopa Italije v Atlantski pakt in sklenil sporazum za razširitev in koordinacijo delovanja socialistov in komunistov na tem področju v okviru «Odbora za sporazum».

Nedavni podpis Atlantskega pakta v New Yorku je ponovno povzročil val protestov in demonstracij v Italiji. Pod geslom: «Terra non guerra» vstopajo v nove stavke delavci in kmetje po vsej državi. Italijanske oblasti so iz strahu pred množičnimi demonstracijami podvzele izredne policijske ukrepe.

Kongres miru

Na konferenci Slovansko-italijanske ljudske fronte dne 27. marca 1949 je bil ustanovljen odbor Tržaškega ozemlja za obrambo miru. Odbor je obvestil o svoji ustanovitvi svetovni kongres za mir v Parizu. V njem so zastopani člani raznih množičnih organizacij iz cone A in B, in sicer tov. Ukmar, Petronio, Mesesnel, Kocijanec Valerija, Laurenti, Skamperje Nilda, Jelencić Zorko, Pahor Roman, Beltram Ziva, Vatovec Ernest, Vuk Marij, Grassi Mariano, Bujic Josip.

Odbor daje masovnim organizacijam direktive za mirovno kampanjo in usmerja njih delo, daje pobude za zbiranje podpisov za mir in bo organiziral zborovanja raznih množičnih organizacij. Dosej je bilo zbranih v obeh conah Tržaškega ozemlja nad 40.000 podpisov za mir.

Organizacijski odbor za svetovni kongres pristahev miru prejema iz dneva v dan nove prijave solidarnosti in za udeležbo od najrazličnejših množičnih demokratičnih organizacij vsega sveta kakor tudi od posameznih najplivnejših demokratičnih predstavnikov svetovne umetnosti in prav tako od vplivnih demokratičnih politikov. Ze po desedanjih prijavah bodo delegati na kongresu zastopali prebivalce vseh kontinentov. Posamezniki in delegacije zastopajo nad 500 milijonov ljudi, ki so se vsi predali borbi za ohranitev miru.

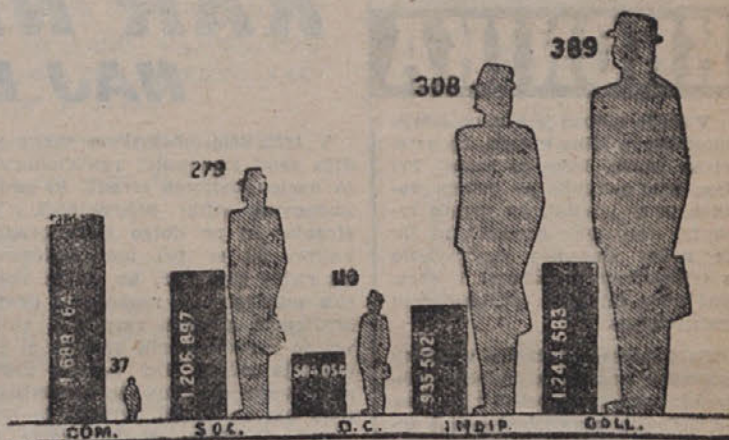
Naj naštejemo samo prijave v zadnjem času in poslednje manifestacije v posameznih državah.

Po celi Franciji in Veliki Britaniji so velike mirovne manifestacije. Nemški pripravljalni odbor je naslovil na nemško prebivalstvo poziv za borbo proti vojnim hujskačem. Prijave solidarnosti s kongresom miru so poslane naslednje organizacije: Zveza avstrijskih študentov, Zveza luxemburških žena, Mednarodni center za mir v Sviči, Italijanske mladinske organizacije, Odbor za prijateljstvo med Francijo in ZSSR, Enotni sindikati ZSSR, Kongres romunskih intelektualcev, Jugoslovanska ljudsko frontovska mladina, Jugoslovanski književniki in žene, sindikati, žene, študenti, pisatelji, znanstveniki Svobodne Kitajske, novinarji 23 dežel, združeni v mednarodni novinarski organizaciji, Poljska narodna združna zveza, Zveza poljskih kmetov in študentov, Centralni sindikalni odbori iz Madžarske, Albanije in Češkoslovaške. Vrsta je prej prijavljenih organizacij je neskončna.

Od posameznikov, ki so v zadnjem času potrdili svojo solidarnost s Kongresom miru, moremo zabeležiti naslednje svetovne pisatelje, književnike, politike itd.: Sovjetski pisatelji: Leonov, Fadejev, Vanda Vasilevna, Gorbatov, Si monov, Ehrenburg; ameriški filmski umetnik Chaplin, danski pisatelj Nexo; trije veliki nemški pisatelji: Arnold Zweig, Kellerman in Bodo Huse. Kitajsko delegacijo bo vodil veliki napredni kitajski pisatelj Kuo Mo So; itd, itd.

Iz kolonialnih dežel in dežel, kjer so v teku narodno osvobodilne borbe, prihajajo zaradi izrednih prilik tajne in poltajne izjave solidarnosti ter tajne prijave delegacij. Posebno številno delegacijo so najvili junaški partizani Vietnama, dalje demokratične organizacije še neosvojenega Kitajske, sindikat učiteljev iz Maroka, Odbori intelektualcev iz Alžira, Libanona, Urugvaja, Indije, Kube, Avstralije, Grčije itd.

Volivna demokracija po zapadnem vzrocu

Zgornji grafikon prikazuje pomen in značaj zapadne demokracije. Francoska komunistična partija, ki je na kantonalnih volitvah potrdila svojo moč in dosegla še enkrat več glasov kot nasprotniki, je v resnici dosegla najmanjše število izvoljenih delegatov. Svojevrsna proporcija in kolicija med golisti, socialdemokrati in demokristjani je preprečila, da bi bili izvoljeni resnični ljudski predstavniki. Na grafikonu predstavljata črna kolona glasove, črtkana figura moža pa število izvoljenih kandidatov posameznih strank.

KRVNIK FRANCO MORI

Iz Spanije prihajajo vsak dan nove vesti o smrtnih obsodbah španskih rodoljubov in o nasiljih Francove «civilne garde» nad demokratičnim prebivalstvom.

Preka sodišča delujejo po vsej državi in obsojajo antifašiste na smrt na podlagi lažnih obtožb in podtikanj. Te dni je prek sod v Madridu obsodil na smrt 8 antifašistov, čeprav na procesu ni bila dokazana niti ena navedba obtožbe o «poskusih nasilja in tatvine». Pod krinko podobnih obtožb je bila obsojena vrsta rodoljubov v Barceloni, Bilbao, Okanji in drugih mestih. Sedaj pripravljajo nove procese pred prekimi sodišči v Saragosi, Sevilliji in Barceloni. Nedavno so objavili, da se bo te dni začel v Kataloniji proces proti štirim mladincem, ki so jih zaprli spomladi leta 1946, ob priliki raij v znak represalij zaradi pojačanega antifrankističnega gibanja v Kataloniji. Te mladince so tri leta mučili v falengističnih zaporih, toda niti s prebijanjem rok in žganjem jih niso prisilili, da bi podpisali lažne podtaknjene izjave. Pred dnevi je državni tožilec v Sivilli zahteval smrtno kazen za znanega antifašista Fernandezalo Malo, Lopez-Castro in Campesa Osaba. Zadnje vesti pravijo, da je sodišče smrtno kazen tudi izreкло.

Francova civilna garda je v začetku marca izvršila nov zločin v Galiciji. Iz masševanja za poraze v borbi proti partizanom je civilna garda vdrila v vas Zas v provinci La Carunia in na levji način mučila in ubila štiri vaščane, med njimi dve ženski. V provinci Cadix je civilna garda obtožila kmeta Dimingveza in Kabezasa, da so imeli stike s partizani in hoteli z mučenjem doseči, da bi jim izdali skrivališča partizanov. Ker hrabra kmeta nista hotela ničesar izdati, so ju enostavno ustrelili.

Zločini falangistov izživajo v svetu najostreje proteste in obtožbe. Nacionalni svet generalne konfederacije dela Kube je izdal protestno resolucijo, v kateri najostreje obsoja smrtno obsodbo nad španskimi antifašisti in zahteva od predsednika kubanske republike, da povzame diplomatske korake za rešitev španskega sindikalnega voditelja Hoze Satusa, ki so ga obsodili na smrt. Kampanja za rešitev Satusa je organizirana tudi v ZDA, kjer so demokratične organizacije zahtevale od Trumana, da preko OZN prepreči nove Francove zločine. Tudi španski begunci v Franciji so vložili komisiji za človečanske pravice pri OZN protest zaradi takih obsodb.

Kljub poznavanju take stvarnosti o Spaniji, se ameriški imperialisti ne sramujejo predlagati vključitev Francove Spanje v organizacijo Združenih narodov.

Nadaljevanje z 2. strani

Velika Britanija in Kitajska ne bodo uporabile svojih vojaških sil na ozemlju drugih držav razen v primeru navedenih in razorožitve Nemčije in Japonske in po skupnem posvetovanju. Tanes po štirih letih po zaključku sovražnosti v Evropi uporabljajo ZDA in Velika Britanija svoje čete v Grčiji, Turčiji, Perziji, Kitajski, Koreji, Groenlandiji, Egiptu, Transjordaniji, Iraku, Indiji, Trstu. Sovjetske čete so samo v Nemčiji in v delu Avstrije.

Moskovska izjava pravi tudi: Stiri je se bodo med seboj posvetovali in sodelovali z drugimi člani združenih narodov z namenom, da ustvarijo splošno praktičen sporazum za uravnavanje povojne oborožitve. Za spoštovanje te odločitve je Sovjetska zveza že štirikrat predložila v Organizaciji združenih narodov osnutek razorožitve. ZDA, Velika Britanija in Francija so dosledno glasovale proti razorožitvi.

Tako oskubljena Organizacija združenih narodov ima težko življenje. Pravkar odprto tretje zasedanje glavne skupščine bo izraz tega. Borba Sovjetske zveze ji bo hotela vrniti življenje, boreč se ponovno za njene osnovne principe.

OTVORITVE IN PRVE DEBATE

Zasedanje glavne skupščine OZN je otvoril avstralski zunanji minister Evall. Preden so prišli na dnevni red, so izvolili za predsednika političnega odbora belgijskega delegata Langenhove. Na dnevnem redu je 19 vprašanj in možno je, da se jim bodo priključila še nova. Vprašanja so razdeljena v več skupin. V prvo skupino stavlja vprašanje veta pred varnostnim

svetom, poročilo gospodarskega in socialnega sveta ter poročilo o upravnih vprašanjih. Pred posameznimi komisijami bodo v glavnem razpravljali o vprašanju Francove Spanije, o vprašanju italijanskih kolonij ter o poročilu Varnostnega sveta o vseh vprašanjih, o katerih je razpravljal v času med glavno skupščino v letu 1947 in 1948. Razpravljali bodo še o vrsti socialnih vprašanj. V zadnjih tednih so posamezne države predlagale vpis na dnevni red sledeča vprašanja: vprašanje kardinala Mindszentyja, vprašanje verske svobode v Bolgariji in Romuniji, sprejem Izraela in Cellona v OZN ter indonezijsko vprašanje. Drugi dan zasedanja so kljub protestnemu pismu madžarske vlade OZN in kljub upravičenim protestom poljskega delegata ostali predstavniki zagovarjali predlog o razpravi glede Mindszentyja.

KAR NI ZMOGEL BLOK NAJ BI OPRAVILE FOJBE

KRONIKA

V sredo zjutraj je bila ob morju ameriška vojaška parada, na kateri so kazali, kako so močni. Pri tem niso pozabili na bodoče volitve in so povabili na parado tudi tri italijanske generale, ki jih je nekaj študentov pozdravljalo s trikolorami in solzami v očeh. Pač nova injekcija italijanskemu patriotizmu.

Po dolgotrajni suši smo v četrtek popoldne končno le dočakali blagodejni dež, ki je prišel z bliskom in gromom in ponekod tudi s točo. Vse to pa je še silno malo, saj je električni tok zaradi pomanjkanja padavin zelo omejen.

Električni tok je ubil 45 letnega električarja Picallanija Guida, ko je delal na stehi železniškega vagona na glavni postaji.

V bolnico so sprejeli neko S.G., ki jo je ameriški mornar tako pretepel, da ji je zlomil levo zapestje in ji ranil ušnice. Zdraviti se bo morala mesec dni. Pač lep dokaz ameriške civilizacije!

Pred sodiščem se te dni zagovarja policijski agent Coluccio, ki je obtožen, da je s strelom iz samokresa povzročil smrt Antona Ferrini ja, ko je policija lovila v ul. Cavana dva pobega pripornika. Na procesu so med drugim ugotovili, da služijo v policiji ljudje brez potrebne strokovne izobrazbe.

V ul. Battisti je avto do smrti povozil 6 letnega otroka Bruna Battinija.

Občinska uprava bo svojim upokojencem odsej kar sama izplačevala pokojnino.

213 Borštanov je poslalo generalu Gaiherju pismo z zahtevom, da oblasti izpustijo na svobodo tov. Petarosa Danila, ki je bil pred sodiščem obsojen na 9 let ječe zaradi justifikacije fašističnega zločinca Fabiana.

137 prebivalcev Gropade in Padrič je zahtevalo, da šolske oblasti ponovno sprejmejo v službo učiteljico Trošt Klavdijo, ki so jo te oblasti odpustile iz službe zaradi laži vidaljevcev v «Delo» in «Lavoratorus».

V nedeljo zjutraj so se zastopniki množičnih organizacij poklonili spominu 71 padlih talcev na kraju njih usmrčitve na Opčinah. Na spomenik so položili številne vence, tov. Stoka pa je dejal, da bomo vedno ostali zvesti njih idealom in ciljem ter se borili, dokler jih ne dosežemo.

Na tiskovni konferenci na predsedstvu cone so listu «Difesa Adriatica» povedali, da ne bodo imeli pravice voliti oni esuli, ki nimajo v Trstu stalnega bivališča. Kakor da ne bi jim bili dovolj vsi tisoči esulov, ki so si bivališče pridobili pred koncem leta 1947!

Ko so ve vračali v nedeljo z Opčin v Trst z motornim kolesom s priklopcem moški in tri ženske, ki so šli najbrž na Kras na kozarček terančke, so imeli smolo in so se prevrnili pod občestni zid. Vsi se bodo morali zdraviti v bolnici.

Uslužbenci krajevnih javnih ustanov se vedno zaman čakajo na tofikator obljubljenega povzroke prejemkov. Zato so sklenili, da začnejo stavkati.

Ker se ni dovolj raznih vrst policije, so te dni ustanovili še upravni policijski zbor, ki bo na razpolago conskemu predsedniku.

V Barkovljah bodo začeli pletiti graditi hotel z 62 prostori, da bi vsaj delno «opomogli» stanovniški krizi. Pa le slabo kaže, ker pravijo, da bodo nastanili v njem ameriške in angleške družine.

Za ljubitelje našega Krasa in terana je avtomobilsko podjetje «Avtovie Carsiche» uvedlo ob nedeljah novo avtobusno progo za Repentabor. Iz Trsta odhaja avtobus ob 10, 14. in 21 uri.

Paviljone za tržaški velešjem bodo letos zgradili na Montebellu.

V tržaškem občinskem svetu sedijo sami zastopniki reakcionarne in nacionalistične stranke, ki so jih imenovali njih pokrovitelji. Te stranke so se dolgo časa branile volitev in se pri tem sklicevale na razne pretveze, ko pa je vojaška uprava po razkolu v demokraciji gibanju razpisala volitve, so seveda storili vse, da si zagotovijo zmago. Da naše zapustiti svojih stolčkov, je razumljivo, toda oni so hoteli prikriti to dejstvo s plaščem «patriotizma» in ljubezni do Italije. Zato so privlekli na dan zahtevo po enotnem bloku vseh «italijanskih» strank, ki naj bi poskrbel, da se upravne volitve spremenijo v mogočen plebiscit italijanstva Trsta.

Vse je kazalo, da bo blok ustvarjen in da bodo volitve za reakcionarne skupine res imele značaj plebiscita. Celo krščanska demokracija je pristala na blok, čeprav se šteje za najmočnejšo «italijansko» stranko. Edino socialisti so izjavili, da so za adiferenciranu obrambo italijanstva, češ če gredo sami na volitve, bodo pritegnili več glasov ljudi, ki imajo neke socialne težnje in simpatizirajo bolj na levo. To je bilo seveda preračunano. Vse kaže, da je po tej potezi «socialistov» De Gasperi naročil svojim tržaškim ovčicam, naj gredo tudi one na volitve s svojim listom, čeprav so na svojem občnem zboru glasovali za skupen volivni nastop.

No, v nedeljo je «Giunta d'intesa» italijanskih strank naslovlila na Tržacane proglas, v katerem pravi med drugim: «italijanske politične sile v Trstu se vam lahko predstavijo z različnimi listami, ki so v skladu z različnimi ideologijami. Kljub temu pa bodo vedno ostale zveste oni enotnosti duha in name-

nov, ki že celo stoletje združuje naš naroda».

V proglasu tudi poziva vse meščane, naj gredo voliti v trenutku, ko so oči vsega sveta uprte v Trst. Potemtakem so v Rimu uvideli, da se bolj splača iti na volitve s posameznimi listami in vse stranke so ubogale. Celo neofašistični «Lunedia», ki je med prvimi vneto zagovarjal blok, nima sedaj nič proti temu stališču. Poučno pri tem je, da spada v «Giunta d'intesa» tudi socialistična stranka, ki tako priznava, da jo veže «enotnost duha in namenov» tudi s kvalunkvisti, to se pravi s fašisti.

V skladu s tem pozivom se je sprožila tudi svojevrstna volivna kampanja. Reakcionarjem pride v

ta namen pač vse prav. Italijani bi rekli: «Tutto fa brodo». Na drugem mestu omenjamo, kako sodišča podpirajo volivno kampanjo z obsodbami antifašistov, tu pa se hočemo dotakniti ponovnega obujanja vprašanja «fajba», ki ga privlečejo na dan vsakokrat, ko se jim to zdi prikladno in potrebno. Občinski svet je namreč sklenil, da bodo iz neke jame v Bazovici na občinske stroške izkopal kosti fašistov in nacistov, ki so padli v borbi s partizani in jih pokopali na pokopališču pri Sv. Ani. Cakali so stiri leta in se spomnili na to ravno sedaj, ko smo na pragu volitev. To početje imenuje «Giornale di Trieste» «una pietosa iniziativa», pri čemer jim je pietata

deveta briga, saj gre za umazano in podlo volivno spekulacijo, sejanje sovraštva in mrznje med tu živječimi narodi in hujskanje proti partizanskim in antifašističnim borcem. Iz fašističnih banditov, ki jih je doletela zaslužena kazen, hočejo napraviti mučenike, partizane pa imenujejo drhal. Rehabilitacija fašistov je v polnem teku, ker rabijo na volitvah njihove glasove.

Vse to kaže, da imajo ti gospodje strahovito slab spomin in da so že pozabili vse grozote, ki so jih povzročili našemu ljudstvu. Pozabili so, da je bil fašizem poločen in da so bili italijanskemu imperializmu strti njegovi kremplji. Kot zvesti hlapec ameriškega imperializma, mislijo, da je sedaj zopet prišel čas za njih podvige in da lahko zopet privlečejo na dan vso ropotijo iz Goebbelseve propagandistične šole. Vsa ta gonja pa bo kljub obilni podpori, ki jo uživajo propadla in nekega dne jim bo ljudstvo osvežilo spomin.

ZA SVOJE PRAVICE ne bomo prosjačili

28. marca je urad za obveščanje javnosti pri VU javil, da so podpisali ukaz št. 53, ki daje možnost spremeniti priimke vsem onim, ki so jim jih leta 1926 spremenili na podlagi kraljevskega dekreta. V ta namen morajo družinski poglavarji vložiti na conskega predsednika prošnjo in ji priložiti prepis odloka o spremembi prvotnega priimka in rojstni list.

To je že drugi ukaz te vrste. Prvega ukaza se naši ljudje niso poslužili, ker niso hoteli prosjačiti za to, kar jim po pravici gre. Zaman so bili takrat vsi pozivi «Demokracije» in številno vloženi prošnji je bilo neznamno. Sedaj so prišli zopet na dan s podobnim ukazom v upanju, da jim bo raz-

dor v demokratičnem gibanju tudi v tem pogledu koristil.

Naše stališče je ostalo nespremenjeno. Kakor smo lani odklonili vsako moledovanje, tako tudi letos zahtevamo naslednje: Anglo-ameriška vojaška uprava naj izda ukaz, s katerim se razveljavi fašistični kraljevi dekret iz leta 1926, tako, da dobi vsakdo prejšnji priimek. Le oni, ki hočejo ohraniti poitalijančeni priimek, naj vložijo za to prošnjo na consko predsedstvo ali kamor koli. Le tako se dokončno pravično reši to vprašanje. Vsako drugo stališče pa je oportunistično.

Lani so si bli vsi demokratično usmerjeni ljudje v tem edini, letos pa je drugače. Vidaljevci pristajajo sedaj zavzeli isto stališče kot gospodje pri «Demokraciji» in s tem še enkrat pokazali svojo nedoslednost. V «Lavoratorus» so napisali, da je treba ukaz št. 53 odpraviti in ga nadomestiti z ukazom, ki bo razveljavil fašistični zakon, po drugi strani pa so v isti sapi pozvali prizadete, naj vlagajo prošnje na podlagi tega ukaza. Takšna je torej njihova načelnost.

O stvari je spregovorilo tudi «Delo». Poslužilo se je istih argumentov, saj pač ni moglo drugače, ker je Vidali tako ukazal. Ne razumemo, zakaj vsi protesti proti ukazu, če pa na koncu zapišejo: «Pozivamo zato vse prizadete, da vložijo prošnjo za vrnitev prvotnih priimkov». To ne pomeni nič drugega kot zavestno varati naše ljudstvo, ga vzgajati v oportunizmu in se požvižgati na vso njegovo borbo in njene pridobitve, med katere nedvomno spada tudi nošenje lastnih priimkov.

Noben resničen demokrat ne bo sprejemal drobtin, ki jih nudi vojaška uprava, da bi tako dokazala svojo «demokratičnost» in pravičnost. Ukaz št. 53, ki ga načelno odklanjamo, pa vsebuje namenoma tudi take pogoje, da ostane praktično le na papirju. Oblast je pač računala s tem, da se bodo ljudje prestrašili vseh poti in stroškov, ki bodo potrebni za nabavo dokumentov, ki bi avtomatsko odpadli, če bi se enostavno ukini fašistični dekret. Pri tem naj le omenimo, da so fašistične oblasti v nekaterih družinah menjale vsakemu članu priimek na drugi način, tako da je

na primer oče postal iz Bizjaka Bisacci, sin pa Bisiani, alj pa iz Kralja Carli ali Re itd. Kdor bi menjal priimek, bi moral tudi poskrbeti, da mu ga menjajo v raznih drugih dokumentih, na katastru itd. Jasno je torej, da so vse to pri podpisu omenjenega ukaza računali, kar je še en dokaz, da je edino pravilno stališče zahteva po ukinitvi fašističnega zakona.

Predvolivna kampanja in „neprisiranost“ sodišč

Vedno bolj postaja jasno, da se je tudi sodišče vpreglo v reakcionarni voz in da hoče po svojih skromnih močeh pomagati «italijanskim» strankam, da zmagajo na bodočih upravnih volitvah. Vsaki teden namreč zaznamujemo nove procese proti partizanom in antifašistom. V glavnem gre za «sequestro di persona» iz maja meseca 1945, toda tudi drugi argumenti jim pridejo prav.

Preteklo soboto je kazensko sodišče sodilo tovarišicama Amaliji Kozminovi in Nedi Tendella. Obtožili so ju, da sta maja 1948. nabirali podpise za čimprejšnji razpis upravnih volitev ter se pri tem izdajali za zastopnici demokracijske stranke in «Lega Nazionale». Na ta način naj bi izsilili podpise nekaterim ženskam «italijanskega» pričanja, kar je po zakonu kaznivo. Pred sodiščem so nekatere pričale izjavile, da se več dobro ne spominjajo dogodka, drugih prič, ki so na policiji izjavile, da se tovarišici nista izdajali za pristajalnici demokristjanov, pa niso niti poklicali na sodišče. Obtoženki sta obtožbo zanikali in priznali le, da sta nabirali podpise.

Obe sta že bili zaradi tega lani maja meseca pred vojaškim sodiščem, kjer pa so izjavili, da dejanje ni kaznivo. Kljub temu in kljub pomanjkanju dokazov je sodišče obsodilo obe tovarišici na 15 mesecev zapora vsako. S tem je pač pokazalo, koliko velja trditve o nepristranosti in neodvisnosti sodišč in kako se ta nepristranost izrablja. Obenem pa tudi vidimo, da se reakcija poslužuje za svojo propagando vseh ustanov in da do kraja izrablja svoj ugodni položaj, ko ima vse te ustanove v svojih rokah.

Pred sodiščem pa se je v ponedeljek zagovarjal tudi Viktor Lončar, ki so ga obtožili, da je 10. maja 1945 skupaj z Valmi Perosso in Luglio Renatom aretil na pripadnika črnih band Bruna Salvija. Lončarja so kljub pomanjkanju dokazov obsodili na 4 leta in 3 mesece ječe, ostala dva obtožena, ki sta bila odsotna, pa na 4 leta vsakega. Sodišče torej «dobro» deluje in reakcionarji in imperialisti vseh barv so z njim pač laho zadovoljni.

Celo na nagrobne kamne so morali ljudje napisati potujčene priimke

VIDALIJEVI "SINDIKALISTI" so samovoljno razpustili zvezo prosvetnih delavcev ES

Pretekli petek se je v ul. Conti sestala glavni odbor Enotnih sindikatov. Med drugimi vprašanji je odobril tudi predlog izvršilnega odbora Enotnih sindikatov, da se razpusti strokovna zveza prosvetnih delavcev ES, češ da je bilo njeno ravnanje protisindikavno, protirazredno in nacionalistično. V ta namen je odbor izglasoval tudi posebno resolucijo. Sklenili so tudi, da bodo one člane tega sindikata, «ki so ostali zvesti pravi sindikalni liniji» sprejeli v sindikat državnih uslužbencev, kar pomeni, da je skoraj vse članstvo sindikata prosvetnih delavcev ostalo v resnici zvesto razredni liniji in da ni izdajalec te linije v izvršilnem odboru ES preostalo drugega, kot da zvezo razpustijo. S tem pa so kršili pravila statuta in pokazali vso svojo nemoč.

Gospodje iz izvršilnega in glavnega odbora ES pa niso z ničemer dokazali, v čem je nacionalizem, protisindikavno in protirazredno delovanje naših učiteljev. Svojih trditve niso znali podpreti z nobenim dokazom, kakor je pač že v njihovi navadi. Morda

pomenizanje nacionalizem zvestoba lastnemu narodu in jeziku? Spričo šovinizma, ki so ga nekateri voditelji ES že večkrat pokazali, je taka domneva popolnoma upravičena.

Radičevcem je bli torej sindikat prosvetnih delavcev na poti samo zato, ker ni hotel priznati njih oportunistične linije, ki so jo sprejeli na svojem kongresu, zato ga je bilo treba pač razpustiti. Zanimivo pri vsem tem pa je, da je policija vedela o tej razpustitvi že dan pred sklepom glavnega odbora ES. Člani strokovne zveze prosvetnih delavcev so namreč sklicali za preteklo nedeljo zborovanje pri Sv. Ivanu, toda policija ni hotela dati dovoljenja zanj, češ da je prosvetni sindikat izključen iz Zveze ES. Pa si bodo še upali trditi, da je bilo delovanje sindikata protirazredno!

Vidali in Radičevci pa naj vesta, da si naši učitelji ne bodo pustili ukazovati, da ne bodo nikdar priznali samovoljnih sklepov par oportunistov, ki so izdali razredno linijo ES in da se bodo borili, dokler ne bodo ti oportunisti zleteli z vodstva ES, kamor zaradi svojega oportunizma ne spadajo,

Čitajte
in
širite

ŽIVEL 1. MAJ - pregled sil miru!

ŽIVEL 1. MAJ, borbeni dan demokratičnih sil!

ODBOR ZA SPORTNO TELOVADNO PROSLAVO 1. MAJA 1949 NA TO-JU POZIVA VSO MLADINO, NAJ SE CIMPREJ STRNE OKOLI SVOJIH VADITELJEV IN PRICNE VADBO VAJ ZA TELOVADNI NASTOP 1. MAJA.

NASTOPALO SE BO V NASLEDNJIH KATEGORIJAH:

1. MOSKA IN ZENSKA DECA OD 6 DO 10 LET;
2. MOSKA IN ZENSKA DECA OD 10 DO 14 LET;
3. NARASCAJNICE OD 14 DO 18 LET;
4. CLANI IN CLANICE OD 18 LET NAPREJ.

TELOVADISCE ZA NASTOP 1. MAJA JE ZAGOTOVLJENO. PRIPRAVE TECEJO V NAJLEPSEM REDU IN NE DVO-MIMO V MORALNI USPEH NASTOPA.

VSI TELOVADCI NAJ REDNO SPREMLJAJO NASE CASOPISE, V KATERIH BOMO DAJALI VSA POTREBNA NAVODILA.

CVETKE iz tržaških listov

DELO

«Lavoratore» in «Delo» se v svoji gonji proti Jugoslaviji in proti našemu demokratičnemu gibanju sploh, poslužujeta vedno bolj nesramnih laži, izmed katerih naj jih omenimo le par, da bodo naši čitatelji videli, kako primanjkuje Vidalijevim urednikom kakršne koli novi, narske časti.

2. aprila. Članek pod naslovom: Vojni hujskač Babič na stališču imperialistov. Beograjski izdajalci izvalno obtožujejo ZSSR. V članku potvarja izjave Marka Beliniča, člana politbiroja KP Hrvatske, in zaključuje: «To se pravi, da bo njihov protisovjetizem v kratkem skrahiral in da se bo njihovo trinoštvo zrušilo v močvirje. Ta dan se bliža z velikimi koraki. Ko bo napočil, pa se bo izkazalo, kdo so ti spravoverni komunisti» Titovega tipa. Izkazalo se bo, da so navadni agenti Intelligence Service-a in ameriške obveščevalne službe.

Pri «Delu» so pa res preroki, le da njihove prerokbe veljajo drugim. Izkazalo se je namreč, da je bil agent imperialističnih obveščevalnih služb podpredsednik bolgarske vlade Trajčev Kostov, voditelj delegacije bolgarske Kompartije na zasedanju Informacijskega urada Kompartij v Bukarešti, ki je podpisal klevetniško resolucijo prot: KPJ. On je tudi vodil klevetniško gonjo proti KPJ in bil pri tem naj, bolj vnet.

Kaj ima tov. Babič, ki so ga stavili v naslov tega članka s člankom opraviti, ne vemo, ker ni o njem v članku prav nič Churchill, Franco, Tito. «Vojni hujskač Churchill je imel v četrtki v Bostonu govor, v katerem je pozival na vojno proti SZ. Tudi Franco je uporabil iste besede v četrtki v svojem govoru. Tako so se našli tri vojni hujskači. Churchill, Franco in Tito «Lepa družčina».

Zopet naslov, ki ga vsebina ne potrjuje. Tita so privlekli za lase, ker ni o tem nikjer govoril. Toda kaj hočemo, treba ga je bilo vplesti vmes.

LAVORATORE

31. marca. «Tito se je postavil na isto stališče kot atlantiki» v opravičevanju vojnega pakta. «Pod tem naslovom prinaša list popačene izvečke iz članka «Borbe» o atlantskem paktu in nadaljuje: «Glasilo KPJ opravičuje pakt kot posledico komunističnih napadov proti izdajstvu Titove klike».

«Borba» pa je med ostalimi zapisala: «Pakt predstavlja odprto grožnjo za mir, za vse miro-ljubne države in celokupno miro-ljubno človeštvo». To po mnenju «Lavoratorejevih» urednikov torej pomeni, da se je Tito postavil na stališče imperialistov. Pa bodo že rekli, da ne lažejo bolj kot pes teče.

4. aprila. Nismo hoteli odpraviti bogatih kmetov na deželi... Pod tem naslovom poročila o Titovem govoru na Brionskih otokih. Tito pa je dejal: Nismo jih hoteli uničiti od danes na jutri, pač pa smo jim prepredili, da bi izkoriščali drugo delovno silo, da bi obogateli na škodo drugih...».

6. aprila. Vest o aretaciji imperialističnega agenta Kostova prinaša pod tem naslovom: Crtanje Kostova, težek udarec Titu.

«Ta tendenca ja lahko ostala doslej prikrita, ker so jo zakrivali z lažnim internacionalizmom, čeprav sta bila Tito in Kostov idejno na isti črti...».

Kaj pa bi se zgodilo, če bi nekoga dne črtali Vidalija in njegove urednike zaradi njih nacionalizma. Ali bodo tudi o njih rekli, da so svoj antitizem le hlinili?

Tudi kmetje na Tržaškem Krasu bodo glasovali za Slovansko-italijansko ljudsko fronto

Tov. Štubelj Milan
kmet iz Šempolaja

Tov. Štubelja smo našli v njivi, kjer je sadil krompir. Pritožil se je nad sušo, nam na kratko opisal vaške razmere, nato pa nam še povedal svoje mnenje o volitvah.

«Najbolje je, da nastopimo enotno, drugače nas bodo fašisti in reakcionarji potokli. Seveda ne mislim pri tem samo na našo občino, temveč na vse Tržaško ozemlje. Če se pripravimo med sabo, imajo od tega le drugi korist. Kako bi jaz na primer zoral to njivo, če bi imel dva vola, pa bi vlekla vsak na svojo stran. V naši vasi smo si skoraj vsi enotni razen nekaterih.

Z NASIM SPLOSNIM VPRAŠANJEM O SLOVANSKO-ITALIJANSKI LJUDSKI FRONTI SMO SE TOKRAT PODALI NA NAS KRAS MED SLOVENSKE KMETE. RADE VOLJE SO NAM ODGOVARJALI. ZAPISALI SMO VSE BISTVENE IZJAVE, KI DOKAZUJEJO, DA NAS DELOVNI KMET NA KRASU GLOBOKO OBCUTI POTREBO PO CIM ENOTNEJSEM NASTOPU NA VOLITVAH V OKVIRU SLOVANSKO ITALIJANSKE LJUDSKE FRONTE IN DA PRAV TAKO GLOBOKO OBCUTI TUDI POTREBO OBNOVITVE BORBENE ENOTNOSTI MESTA IN PODEZELJA NA OSNOVAH SLAVNE NARODNO OSVOBODILNE VOJNE.

Veste, iz naše vasi sta namreč dva vidaljevca, ki imata važna mesta v njegovih odborih, pa jima je uspelo vleči par ljudi za sabo. V Praprotnu in Prečniku je žal slabše, pa upamo, da se bodo tudi tam spametovali.

Pray je, da bo volivni program naše ljudske fronte upošteval razne naše potrebe. Znižati bi morali predvsem davke in izboljšali živinorejo. Naš glavni dohodek pa je vino in tega pa ne moremo prodati, ker je vino iz Italije bolj poceni. V naši vasi tudi ni gostilne. Morali bi dati domačinu obrtno dovoljenje, tako da bi kmetje prodali vsaj del vina v domačo gostilno. To je za nas važno, ker pri nas se mnogi kmetje zadolžijo že vnaprej na račun bodočega pridelka. Tudi vode ni v vasi, čeprav so napeljali nov vodovod. Kot vidite, je mnogo vprašanih, ki jih bo treba rešiti. Za vse to pa moramo biti enotni».

ko vidijo, da je vedno manj ljudi na njihovi strani.

Kar se vaških potreb tiče, ki jih bodo morali novi možje reševati, je zelo potrebno zgraditi šolo, pospešiti pa je treba tudi živinorejo in vinogradništvo. Zgraditi pa bi bilo treba tudi kulturni dom. Mnogo ljudi je pri nas brezposelnih, rekla bi kakih 80 odstotkov. Zato naj bi pogozdili gmajno, pa bi marsikdo dobil delo. Težko je namreč življenje pri nas. Zemlja malo rodi, v mestu pa so samo trije delavci stalno zaposleni. Pa naj bi se še pripravili samo zato, ker je to Vidaliju prav. Ne, to nam nič ne koristi. Naši stari so nas vedno učili, da je moč le v slogi».

Tov. Škrk Josip
kmet iz Trnovice

«Tudi pri nas je spor v demokratičnih vrstah mnogo škodoval, toda stvari se popravljajo. Večina nas je za Osvobodilno fronto oziroma za Slovansko-italijansko ljudsko fronto. Zavedamo se, da moramo biti enotni, kakor smo bili ves čas narodnoosvobodilne borbe, ker le tako bomo dosegli svoje cilje. Res je, da jih je tudi nekaj za Vidalija, toda polagoma uvidevajo, da so na zgrešeni poti in se vračajo k nam.

V naši občini je enotnost še tem bolj nujna, ker je v Nabrežini, Devinu in Sestlanu mnogo Italijanov, ki so se priselili k nam iz Italije

vansko-italijanski ljudski fronti. Vsaka ločitev nam je le v škodo. Mi spadamo pod občino Zgonik. V naš odbor moramo izvoliti borbene ljudi, ki pa bodo tudi sposobni reševati naša gospodarska vprašanja. V vasi smo v glavnem enotni. Naša enotnost pa hučo jezi vidaljevce, ki postajajo vedno bolj strupeni,

Obvestilo

Opozarjamo vse organizacije in društva, da se bo vršil v nedeljo 24. tega meseca popoldne pri Opčinah tabor Osvobodilne fronte slovenskega naroda za Tržaško ozemlje, in prosimo, da na ta dan ne prirejajo drugih prireditev,

Tajništvo
OF, slov. naroda za
Tržaško ozemlje

Tov. Milič Franciška
kmetica iz Saleža

Tov. Miličevo smo srečali pred spomenikom padlih borcev. Na glavi je nesla velik koš listja in se ni prav nič jezila, ko je videla, da jo hoče naš tovariš, znani fotograf, slikati. Prijazno nas je povabila v hišo in nam povedala, kaj misli o volitvah.

«Enotni moramo nastopiti v Slo-

KRONIKA

Jugoslovanska vlada je poslala bolgarski vladi noto, v kateri protestira proti kršitvam določb sporazuma iz leta 1940. Ker bolgarska vlada ni ničesar ukrenila, da bi izpadi proti jugoslovanskim obmejnimi organom prenehali, ne smejo jugoslovanski miličniki več spremljati vlakov v Bolgarijo, prav tako pa bolgarskim obmejnimi organom ni dovoljen prehod na jugoslovansko ozemlje.

Tudi v severni Dalmaciji bodo melliorirali ozemlje v benkovskem in šibenškem okraju. Pridobili bodo 1000 ha zemlje.

Jugoslovanska delegacija na kongresu znanstvenikov in kulturnih delavcev ZDA za mir je protestirala proti odločitvi ameriških oblasti, da morajo tuje delegacije v najkrajšem času zapustiti ZDA.

Deset novih bolnišnic, ki so jih začeli lani graditi v Sloveniji, bo kmalu dokončanih.

50 mladincev in mladink v Kotoru, Dubrovniku, na Reki in v Bakru se usposablja za poklice v pomorstvu, in sicer za navigacijo ter za strojniško in telegrafsko stroko.

Z obiska v Vojvodini, kjer so si ogledali državna posestva, kmetijske obdelovalne zadruge ter zadruga slovenskih in bosanskih kolonistov v bližini Vršca, se je vrnilo 400 kmetov in 80 delavcev iz Istre in Slovenskega Primorja. Na dolgi poti so imeli poseben vagon s kinoprojektorjem, po vseh vagonih pa so bili nameščeni zvočniki, preko katerih je vodstvo izleta prenašalo kratka predavanja, opise krajev, koder so potovali ter glasbo.

V vasi Selina pri Poreču v Istri se je mladinski aktiv obvezal, da bo zgradil Solo, Materlaj, so zbrali kmetje iz Selina in ga tudi zvozili na mesto.

Sindikati Jugoslavije so dobili 400 milijonov dinarjev za kulturno, fizikalno in tehnično delovanje med člani sindikatov.

Ljubljana je napovedala tekmovanje Mariboru, ki ga je ta na svoji okrajni konferenci tudi sprejel.

V Vratih pri Cepovanu se je 10 kmetov prijavilo za kmetijsko obdelovalno zadrugo. Ustanovni občni zbor bo že v naslednjih dneh.

Študijski krožki povzajajo solski mladini, da dosega vedno boljše uspehe. Tako so na I. državni gimnaziji v Ljubljani dvignili prav s pomočjo študijskih krožkov uspehe za 70 odst.

Mladina iz guštanske železarne združena po brigadnem sistemu, je dosegla pri delu odlične uspehe. Brigada Gorenjske Rudolfa je presegla normo za 48 odst.

Mladinec Dren Ivan, prav tako iz guštanske železarne je iznašel strojni način rezanja zaščitnih cevi in tako je dvignil število naravnih cevi dnevno od 137 do 300 kosov.

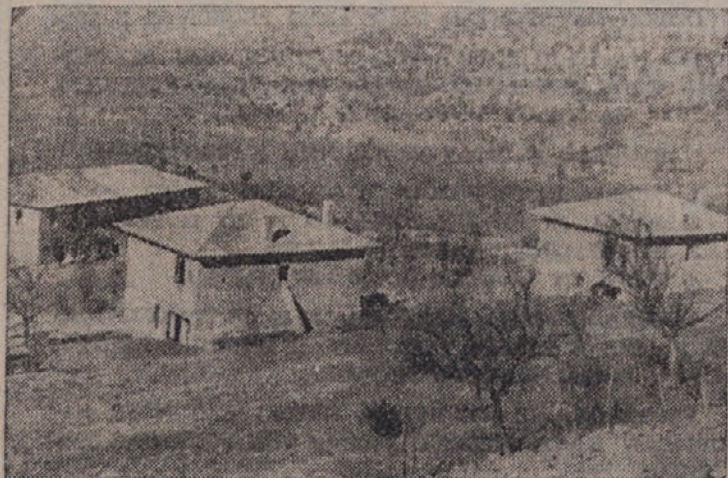
582 prostovoljnih delovnih brigad Ljudske fronte in mladine je imelo na Trgu republike v Beogradu veličastno zborovanje. Pozdravil jih je član politbiroja CK KPJ Moša Pijade. Preko 150 tisoč delovnih ljudi je manifestiralo enotnost jugoslovanskih narodov in krepko voljo zgraditi v svoji državi socializem.

V Ljudski čitalnici na Reki so odprli turistično razstavo v okviru Tedna turizma. Razstava je lepa slika razvoja turizma v Jugoslaviji podkrepljena z različnimi slikami, reliefi in grafikonami.

Frontovci LR Hrvatske bodo v letošnjem letu postavili 1150 zadrugnih domov.

Zadruge reške oblasti so poslale maršalu Titu brzojavko, v kateri ugotavljajo, da se z zadrugnim gibanjem krepi bratstvo Hrvatov in Italijanov, delavcev, kmetov in delovne inteligence, da raste blagostanje.

V letu 1948 je bilo na Reki proglašanih 772 udarnikov, 8 novatorjev in 52 racionalizatorjev.

Na ruševinah Gabrovice v sezanskem okraju vstaja danes nova vas.

MARŠAL TITO GOVORI PREDSTAVNIKOM ISTRE IN SLOV. PRIMORJA

Gonji proti Jugoslaviji ni uspelo razcepiti njenih bratskih narodov

Življenjski standard zadrugnika se dviga nad kulaškim

Na Brioni pri Pulju je sprejel maršal Jugoslavije Tito 150 delegatov slovenske, hrvaške in italijanske narodnosti iz Istre in Slovenskega Primorja.

Maršal Tito je dejal delegatom, da jih ni povabil na Brione zato, da bi se prepričali, da je vse, kar se piše o raznih pogajanjih z zapadnimi državami laž — ker je to vsakemu Jugoslavanu jasno — temveč zato, da bi se porazgovarili o obnovi novoosvojenih krajev. Prav zato je bilo tudi ustanovljeno pri zvezni vladi ministristvo za te kraje, ki je takoj po ustanovitvi izpeljalo celo vrsto sklepov za obnovo in izgradnjo novih objektov ter načrte za cele vrste graditev prog, predorov, stanovanjskih hiš itd.

Maršal Tito je ugotovil, da sta Istra in Slovensko Primorje posebna tarča novo porarajočega se fašizma. Močna propaganda, ki je naperjena danes prav v te kraje, posebno v Istro, ne bo mogla ovirati razvoja teh krajev. Hrvati, Slovenci in Italijani, ki žive v Istri, se bodo dalje kulturno in gospodarsko razvijali, ker žive kot enakopravni narodi. Vsa propaganda proti novi Jugoslaviji ni uspela ustvariti razdora ali razcepiti jugoslovanske narode. Proti vsem lažem, da organizira ljudstvo v Istri vstaje, da uničuje železniške proge, da grme v coni B topovi, proti vsem in še drugim lažem odgovarjajo jugoslovanski narodi s podvojenimi naporji za socialistično izgradnjo in za uresničevanje petletke.

Posebno poglavje v gonji proti Jugoslaviji pa tvori poglavje kulaškov. Moskovski radio n. pr. ponovno trdi, da je v Jugoslaviji raj kulaškom. Res je, da Jugoslavija ni hotela čez noč uničiti bogatašev na deželi, to pa zato, ker Jugoslavija potrebuje žito, imoviti kmetje pa imajo velik del polji, ki jih je treba posejati s pridelki, ki so delovnemu ljudstvu nujno potrebni. Ljudska oblast pa je bogatim kmetom onemogočila, da bi izkoristili delovno silo, da bi bogateli na škodo drugih. Morajo pa posejati svojo zemljo, drugače jim jo vzamejo. Sejejo torej lahko, nimajo pa možnosti, da spekulirajo in bogate. Pridelke morajo zopet odstopiti proti določeni odškodnini. Če tega nečijejo, jim pridelke vzamejo.

Danes, ko dela na tisoče nove delovne sile po tovarnah in rudnikih, potrebuje Jugoslavija za svoje ljudstvo mnogo več kot pred vojno. Zita Jugoslavija ne izvažajo, čeprav ga je lani, ko je bila letina ugodna, pridelala 25.000 vagonov. Tudi 17.000 vagonov sladkornja porabi Jugoslavija doma, medtem ko je pred vojno porabila le 8000. Preskrba je tako zajamčena na podlagi enakosti.

Da povečajo obdelovalno površino, ustanavljajo v Jugoslaviji kmetijske obdelovalne zadruge. Seveda ne bodo takoj kmetje prisitje-

ni, da bi vstopili v zadrugo, ker je nemogoče spremeniti v 24 urah miselnosti, ki se je ustvarila v teku stoletij. Čez eno ali dve leti pa se bodo kmetje sami prepričali, da žive tisti, ki so vključeni v zadrugah, mnogo bolje od ostalih kmetov in nato sami prostovoljno pristopili. Zadruge bodo čez nekaj let bogatejše od vaških kulaškov, zadrugnik se bo daleč dvignil nad njimi.

V socializaciji vasi napreduje Jugoslavija postopoma, toda prepričevalno in zmaga; bodo njeni narodi, če bo le taka enotnost kot je doslej, tudi ostala.

Na koncu svojega razgovora je maršal Tito poslal po zastopnikih prebivalcev Istre in Slovenskega Primorja tople pozdrave z zagotovilom, da bodo čez nekaj let ti kraji dobili drugačno lice, kajti jugoslovanska zemlja je nelzčrpana in to bogastvo omogoča, da postane Jugoslavija ena izmed najkulturnejših, najbolj civiliziranih in najbogatejših držav v Evropi.

Zastopniki Istre in Slovenskega Primorja pa so maršalu Titu razložili vse posebne probleme, ki zadevajo te kraje ter stavili predloge za njihovo čim boljše rešitev.

Da je načrt, po katerem gradi jugoslovanska ljudska oblast na vasi socializem, uspešen, to je, da se ustanavljajo kmetijsko obdelovalne zadruge na prostovoljnem vključevanju, se prav zaradi uspehov, ki jih te zadruge imajo, moč kulaških elementov na vasi vidno manjša, število zalrug in zadrugnikov pa stalno večja. Dokaz za to nam je n. pr. LR Hrvatska, ki je imela 1. aprila t. l. vpisanih 1000 kmetijsko obdelovalnih zalrug, do 1. maja pa bo to število narastlo na 1500.

Prav tako narašča stalno število zalrug po drugih predelih FLRJ. Kakor v Vojvodini, kjer je bil kulaški element silno močan, tako tudi v krajih, ki so bili pred vojno zapostavljeni in revni, kot n. pr. v Makedoniji, avtonomni oblasti Kosovo, Metohija in drugod.

Kulturno prosvetno življenje v Makedoniji

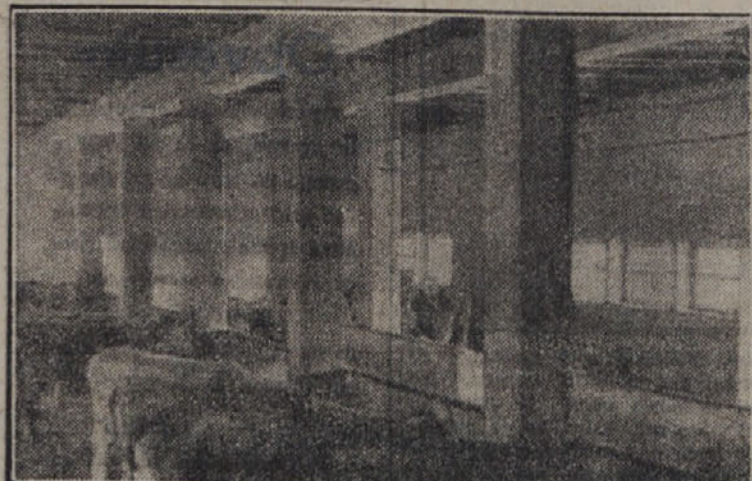
Prvič v zgodovini razvijajo danes Makedonci svojo narodno kulturo, ki je pod turško oblastjo in v centralistični stavi Jugoslaviji bila popolnoma potlačena. Pred vojno je bilo v Makedoniji 67 odst. nepismenih. Po osvojenju makedonske ljudske republike, pa so odprli v Makedoniji 360 novih ljudskih šol. Danes je preko 1400 ljudskih šol s skupno 150.000 učenci. Pred vojno je bilo v celi Makedoniji samo 13 srednjih šol, a danes jih je že preko 30. V vseh teh šolah je učni jezik makedonsčina ali pa jezik narodnih manjšin — siptarski in turški — ki so bili pred vojno prepovedani. V Skopju, v glavnem mestu republike je makedonsko gledališče in opera, medtem ko imajo mesta v notranjosti Makedonije še štiri gledališča. Na novoorganizirani makedonski univerzi v Skopju študira preko 800 visokošolcev, medtem ko je skupno število visokošolcev tako na skopski kakor tudi na drugih univerzah v Jugoslaviji preko 2300.

Makedonski narod se je v zadnjih letih kulturno visoko razmahnil. Danes imajo preko 420 kulturno prosvetnih društev in 200 kulturno umetniških skupin. Preko 300 folklornih skupin aktivno dela in spoznava tudi druge jugoslovanske narode z bogastvom makedonske folklore.

Po vojni se je preko 100.000 odraslih nepismenih Makedoncev naučilo čitati in pisati. V tej deželi, kjer so diktatorski režimi pretekali, zatirali vsako kulturo, deluje danes preko 1300 knjižnic; tisk in založništvo so tudi napravila velik korak naprej. Medtem ko pred

vojno ni niti eden list izhajal v makedonskem jeziku, izhaja danes 28 dnevnikov in tednikov v skupni nakladi preko 9 milijonov izvodov letno. Prav tako tudi ni izšla na makedonskem jeziku pred vojno niti ena knjiga. Do danes pa so izšle 302 knjige v skupni nakladi 3 milijonov izvodov. Najširše načrte za letošnje leto ima podjetje «Prosvetno delo». To bo objavilo 900 knjig iz makedonske in svetovne književnosti, dalje učbenike in to ne samo na makedonskem, temveč tudi na siptarskem in turškem jeziku, tako da bo zadoščeno tudi narodnim manjšinam.

Književno podjetje «Kultura» bo izdalo v letošnjem letu predvsem dela marksistično-leninistične literature v nakladi 340.000 izvodov.

Zadrugni hlev prve obdelovalne zadruge Gabrovice, v katerem stoji 49 glav lepo r ejene živine.

6. april 1941

6. aprila 1941 so v zgodnjem jutru zabrcela nad Beogradom, glavnim mestom Jugoslavije nemška letala, se spustila nizko nad mesto in vsula na nezaščiteno in presenečeno prebivalstvo tovore težkih bomb ter nato še s strojnimi streljali na bežeče otroke, žene, mladino, da so na tisočih in tisočih obležali v krvi.

Taka je bila napoved vojne, ki jo je začela Nemčija proti Jugoslaviji, ker se je slednja uprla hiapčevski vezi z njo, ki je nosila svetu suženjstvo.

V nekaj kratkih dneh je nemški stroj pregazil Jugoslavijo. Vsi takratni voditelji so ali zbežali ali stopili v službo okupatorjev in postali tako izdajalci svojega naroda. Ljudstvo pa se je brez njih dvignilo proti takratni jekleni nacistični vojski in v težki, krvavi in nepopisno herojski borbi kljubovalo nacističnemu okupatorju, ga bilo in premagalo z nadčloveško močjo, ki jo je vlivala vanj želja po svobodi, želja po novem življenju, ki se je ustvarjalo vzporedno z borbo za narodno osvoboditev.

Cudovita moč jugoslovanskih narodov je zmaga nad nacizmom in fašizmom, čudovita moč jugoslovanskih narodov — prekaljena v osvobodilni borbi — zmaga danes, ko gradi močno socialistično Jugoslavijo.

Mladinska založba pripravlja 17 knjig iz otroške literature in 24 mladinskih del.

V Ljudski republike Makedoniji se razvijajo kulturno ne le Makedonci, temveč tudi Siptarji in Turki, ki imajo prav tako kot Makedonci svoja prosvetna društva. V letošnjem letu je imela turška manjšina prvokrat priliko, da posluša na svojem jeziku dramo turškega pisatelja, ki so jo igrali amaterji iz vrst turške manjšine. Siptarska in turška narodna manjšina ima v Makedoniji 23 osnovnih šol.

Makedonski narod, kakor manjšine, ki žive na tem ozemlju, imajo v FLRJ možnost kulturnega razvoja prav tako kot drugi narodi Jugoslavije. Da se lahko tako razvijajo, pa je pogoj tudi stalni dvig gospodarskega nivoja teh krajev, ki so bili do druge svetovne vojne popolnoma zapušteni in tlačeni.

IV. Kongres mladine Slovenije

Ljudska mladina Slovenije ima svoj IV kongres. To je kongres velike in močne organizacije mladincev in mladink, ki vestno izpolnjujejo naloge, ki jih je nakazala partija, ter s svojim delom, pa najsi bo to pri strojih, v rudnikih, v ustanovah na vasi ali v šolskih klopih požrtvovalno sodelujejo pri izgradnji socializma v svoji domovini.

Organizacija se je od tretjega kongresa do danes pomnožila za 32.899 članov, 69.774 mladincev in mladink se je vključilo v politični študij, 7096 jih je sodelovalo pri raznih kulturnih prireditvah, 88.230 pa se je udeležilo raznih fizikalturnih prireditev in tekem.

Na delovnih akcijah je delalo 3.073 brigadirjev, ki so naredili 18.735.200 delovnih ur v vrednosti 234.190.450 din. V letu 1948 je bilo med delavci 3.408 mladincev in mladink proglašanih za udarnike. To je le del velikih uspehov in le majhna slika slovenske mladine med obema kongresoma.

Zdaj daje mladina obračun tega svojega dela, obenem pa bo na kongresu sprejela sklepe za čim boljše sodelovanje pri uresnitvi tretjega planskega leta. Mladinska organizacija je posebno sedaj po spojitvi SKOJ-a in LMJ socialistična šola za vso jugoslovansko mladino. Na čast partijskim in mladinskim kongresom je mladina organizirala nešteta tekmovanja in uspehi, ki jih je dosegla, so dokaz njene politične zavednosti.

IN DRUGIH LJUDSKIH DEMOKRACIJ

TOVARNE ZELENJAVE V SOVJETSKI ZVEZI

V okolici glavnega mesta ZSSR Moskve se dviga v nebo iznad hrastovega gozdiča steber dima. Ta dim se dviga iz ogromnega dimnika čeprav ni tam nobene tovarne. Okoli in okoli so polja, pokrita s snegom, in male zgradbe, podobne skladiščem: to je sovhov «Marfino».

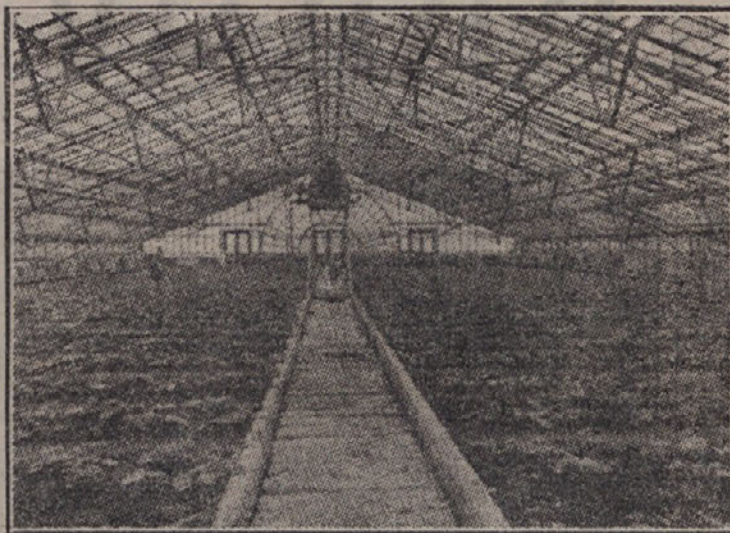
Iz sedmih ogromnih kotlov hlapi vroča para, ki gre skozi cevi po prostorih, v katerih se razvija na milijone semen. Toda toplota ni dovolj, potrebna je tudi svetloba. Splošno svetlobo nadomestuje na stotine električnih žarnic, ki človeka kar slepijo. Veliki oboki drže pokonci zamotane železne konstrukcije, desetstoseči stekel ločijo tople gredice od zunanjega ozračja. Stotine metrov cevi, ki prinašajo toploto, pokrivajo stene, se vzpenjajo do stropov in so napeljene tudi pod zemljo.

Tople grede zavzemajo površino treh hektarov. Ali se vam zdi to morda malo? Upoštevati morate rodovitnost te zemlje. Na vsakih sto metrov živi in raste okoli sto rastlinic. Vsak centimeter je dragocen, ker ga ogrevajo in razsvetljujejo. Zato prisilijo kumarice, ki zahtevajo mnogo prostora, k nav-

znižali stroške izdelkov za 10 odst. in zgradili stanovanjsko zgradbo za 300 delavskih družin. Delavci moskovske tovarne avtomobilov «Stalina» so se obvezali, da bodo izgotovili do kongresa 250 kamionov izven plana. Tako bodo prihranili 5 milijonov rubljev in dvignili proizvodnjo za 5 odst.

Tudi drugi delovni kolektivi so dali podobne obveze, med njimi delavci Magnitogorskega kovinskega kombinata, rudarji Dombasa itd.

Tekmovanje vodijo sindikalni odbori podjetij. Nekateri med njimi so že obvestili Predsedstvo glavnega odbora o prvih uspehih, doseženih v tekmovanju.

Velikanska toplotna gred kolhoza «Marfino»

Odkritje vohunske mreže v Bolgariji

V Bolgariji so odkrili široko razpleteno vohunsko mrežo imperialističnih držav, ki je imela napeljene niti prav do najvišjih partijskih in državnih funkcionarjev. Aretiranih je bilo nekaj nad 300 oseb in med njimi tudi podpredsednik vlade in finančni minister Trajčo Kostov. Kostov je tudi poznani kot voditelj bolgarske delegacije na zasedanju Informacijskega urada v Bukarešti in kot glavni inspirator, organizator in teorik klevetniške gonje proti KPJ in novi Jugoslaviji.

Izvedelo se je, da je med aretiranimi med drugimi tudi Račev Ange'ev, podpredsednik prezidija sobranja LR Bolgarije in njegov sin Ljube' Račev, pomočnik notranjega ministra Jugova. Aretirani so bili tudi drugi visoki funkcionarji državne varnosti kot Petrov in Karaslavov ter Bradistov, predsednik sofijskega mestnega odbora.

Aretacije vohunskih, protipartijskih in protidržavnih elementov v Sofiji, onih, ki so najbolj bobnali, da gre Jugoslavija v imperialistični tabor, mečejo jasno luč na resolucijo Informacijskega urada, katere sopedpisnik je bil tudi Trajčo Kostov. Tudi ob tej priliki so se pokazale besede, ki jih je izrekel maršal Tito, da imajo pri klevetniški gonji svoje prste vmes tudi imperialistični agentje, kot popolzma pravilne.

Resnica je prišla na dan in zaman je prikrivanje notranjega ministra Jugova, ki govori o političnem odklonu Kostova šele sedaj, ko so odkrili vohunsko afero. Prav tako je zaman potvarjanje dejstev po Vidalijevem glasilu, ki stoji zopet na istem stališču, kot imperialistična propaganda, katere skuša s svojim «tolmačenjem» skriti svoje vohunske agenture.

Hortyjevi agenti so našli novo „zaposlitev“

V Novem Sadu se vrši v teh dneh proces proti skupini špijonov, ki jih je poslala madžarska informativna služba v Jugoslavijo, da razširjajo propagandni material Informbiroja, zbirajo vojaške podatke in snubijo državljane FLRJ za madžarsko informativno službo.

Med obtoženci sta dva bivša špijona Anglo-Američanov, ki sta v zaporu podpisala, da bosta delala za madžarsko informativno službo, dva sta pa bivša pripadnika Hortyjevih band, ki so morile med vojno v ZSSR. Tudi ta dva sta podpisala v zaporu.

Preko meje so prišli s pomočjo državnih organov Madžarske. V Jugoslaviji pa niso našli zdravih elementov, ki bi jih lahko izkoristili za svoje umazano delo.

Proces se nadaljuje.

Zadružništvo v Bolgariji

Ze pred osvoboditvijo leta 1944 je bila v Bolgariji precej razširjena mreža zadrug, zlasti v trgovini.

Po osvoboditvi so v Bolgariji polagali največjo pažno združevanju obrtnikov v proizvodni sektor zadrugnega pokreta, kmečke delovne zadruge in obrtne zadruge, dočim so nižje oblike zadrugnega pokreta čisto zanemarjali. Tako n. pr. ne poznajo v zadrugnem pokretu Bolgarije kmečke obdelovalne zadruge z zadrugno ekonomijo, iz katerih bi pozneje lahko nastale višje kmečke obdelovalne zadruge.

Zadruge obrtni so se v Bolgariji znatno bolje razvile. Medtem ko je po osvoboditvi bilo samo nekaj takih zadrug, je njihovo število leta 1946 naraslo na 570 s 15.249 zadrugnikov, 1947. leta na 738 zadrug s 23.836 zadrugnikov, lansko leto pa se je njihovo število dvignilo na 1.037 zadrug s 43.969 zadrugnikov. Ustanovili so velike zadruge kot čevljarjski zadrugi «9. september» v Sofiji in «Zmago» v Plovdivu ter krojaški zadrugi «D. Blagojev» v Sofiji in «1. maj» v Plovdivu, ki imajo vsaka po 100 in več delavcev. Na ta način so se majhni obrtniki združili v večjih podjetjih ter se tako vključili v socialistično gospodarski sektor. Proizvodne industrijske zadruge se stalno širijo in predvidevajo, da bodo ob koncu petletnega plana leta 1951 združevale vse obrtnike v zadrugnem pokretu.

Ker je v Bolgariji razdeljena zemlja na 1.100.000 gospodarstev, kar znatno otežuje mehanizacijo kmečkih del, polegajo veliko pažno zadrugnemu pokretu v poljedelstvu.

Kmečke obdelovalne zadruge so se v Bolgariji razvijale pretežno hitro, posebno v drugi polovici lanskega leta, ko je število kmečkih delovnih zadrug doseglo število 1.100 s približno 300.000 ha obdelane zemlje. Zadruge so imele zahvaljujoč se boljši organizaciji dela, dobri obdelavi zemlje in pomoči države pri raznih izboljševalnih delih, večji povprečni donos kot posamezna kmečka gospodarstva. Lansko leto so potrošili preko ene milijarde levov za izgradnjo novih objektov v kmečkih obdelovalnih zadrugah. Ob pričetku letošnjega leta so, verjetno zaradi dosežanega prehitrega ustanavljanja kmečkih obdelovalnih zadrug ter težkoč, na katere so naleteli zaradi večkratnih pomanjkljivih priprav, začasno ustavili nadaljnje ustanavljanje kmečkih delovnih zadrug. Sedaj bodo že obstoječe zadruge organizacijsko utrdili in počasi pripravili teren za ustanavljanje novih. Tudi na tem področju postavlja petletni načrt razvoja gospodarstva Bolgarije velike naloge. Povečati bodo morali število zadrug na 4.000 in vključiti 60 odst. kmetov s tremi milijoni ha zemljišča v zadruge. Plan tudi predvideva povečanje donosa pridelkov v zadrugah tako da bo znašala njihova proizvodnja 72 odst. vsega poljskega pridelka Bolgarije.

UVOZ IN IZVOZ

Romunija je dosegla lep uspeh pri uvozu in izvozu blaga in surovin. Medtem ko je leta 1938, uvozila 20,2 odstotkov surovin in 74,4 odstotkov gotovih izdelkov, je znašal v letu 1948. uvoz surovin 30,57 odstotkov,

gotovih izdelkov pa 58 odstotkov. Odstotek gotovih izvoženih predmetov je šestkrat večji kot pred desetimi leti.

Glavno vodstvo madžarske težke industrije je nagradilo 189 novatorjev s skupnim zneskom 101.760 forintov. S svojimi izumi so novatorji v podjetjih težke industrije prihranili državi skupno dva milijona 970 tisoč forintov.

Poljski proračun

Na dnevnem redu ustavodajnega Sejma imajo v teh dneh razpravo o osnutku proračuna za letošnje leto. Predlog določa izdatke in prejeme v višini 612 milijard zlotov (lani 350 milijard), 331 milijard je določenih za tekoče izdatke in okrog 272 milijard za investicije, ki so prvokrat vključene v enotni osrednji proračun. Nad 40 odstotkov bo odpadlo na nacionalizirano industrijo (lani 38%), 21% na promet in 12% na kmetijstvo. Namestili bodo tudi novih 271.000 državnih uradnikov.

Viet-namsko odporniško gibanje se širi

Viet-namska ljudska fronta je ukrenila vse potrebno za nadaljnje razširjenje odporniškega gibanja. Ljudska fronta bo odslej združila vse elemente odpora v državi. To je odgovor Ljudske fronte na sporazum med cesarjem Bao Dajem in francosko vlado o podelitvi nekakšne neodvisnosti Vietnamu, kar ni nič drugega kot maneuver, da se razbije odporniško gibanje.

Paradižnike obirajo

pični rasti tako da plezajo navzgor do vrhov. Za pobiranje kumaric so potrebne lestve. Glavne kulture v sovhovu «Marfino» so kumarice in paradižniki. Dobo rasti skrajšajo z umetno toploto, z električno svetlobo, z mnogimi gnojili in s pridno nego. Na treh hektarjih površine gred «Marfina» pobirajo pridelok dvakrat na leto. Del zelenih paradižnikov dozori v omarah z etilničnim plinom.

V gredah so tudi čebelni panji. Čebele delajo vso zimo. Oplojevanje s pomočjo čebel viša pridelok zelenjave. Pod gredami je veliko podzemlje v somraku. Zrak je tam vlažen in lepo diši. V dobro pognojjenih melinah vidiš milijone belih točk. Tu rastejo gobe za moskovsko prebivalstvo. Sovhoz «Marfino» je dal leta 1948 Moskvi 3.500 ton kumaric, paradižnikov in druge zelenjave. V okolici Moskve je več desetih takih kmečkih državnih posestev. Nekoč je prihajala v Moskvo sveža zelenjava s Krima ali iz Srednje Azije, kar je zahtevalo velike prevozne stroške. Danes lahko vsaka moskovska gospodinja kupuje po nizkih državnih cenah zelenjavo, ki je bogata z vitamini.

Pred X. kongresom sindikatov ZSSR

V kratkem se bo pričel X. kongres sindikatov ZSSR. Predsedstvo glavnega odbora se je v predkongresnem proglasu obrnilo na vse sindikalne organizacije s pozivom, naj se pripravijo za ta kongres z novimi uspehi v proizvodnji v predkongresnem tekmovanju. Milijoni sovjetskih delavcev so se navdušeno odzvali temu pozivu in dali nove obveze. Tako je leningrajski Kirovski zavod poslal pismo generalisimu Stalinu, v katerem so se delavci obvezali, da bodo natančno upoštevali štiri mesečni delovni načrti,

Češkoslovaška tekstilna industrija bo povečala svojo proizvodnjo za 65%

Na Češkoslovaškem je bila proizvodnja tekstilnega blaga in različnih vrst tkanin razširjena že v prejšnjih stoletjih. Surovini za to industrijo sta bila lan in volna domačega izvora. Pri tekstilnih strojih so prišli na ozemlje Češkoslovaške iz inozemstva v prvi polovici 19. stoletja, kar je imelo za posledico gradnjo tekstilnih tovarn, ki so se počasi povzpele v veliko in mogočno industrijo. Pred drugo svetovno vojno je bila tekstilna industrija in konfekcija v češkoslovaškem izvozu na prvem mestu in šele tik pred izbruhom vojne se ji je nevarno približala težka industrija.

V drugi svetovni vojni je češkoslovaška tekstilna industrija utrpela precej škode. Samo ena tretjina je je ostala nepoškodovana.

Po objavi zakona o nacionalizaciji je bilo ustanovljeno 31 narodnih podjetij, ki so razdeljena po posameznih strokah. Bombažni sektor ima sedem narodnih podjetij ter predstavlja največji del češkoslovaške tekstilne proizvodnje. Tudi na Slovaškem so po osvoboditvi pričeli s širokopotezno industrializacijo. Del tekstilne industrije so preselili iz starih češkoslovaških dežel na Slovaško v njene najrevnejše

kraje in tako sta tam nastali dve podjetji, eno za bombažno in eno za volneno industrijo.

V dvehletnem gospodarskem načrtu je imela tekstilna industrija nalogo, da krije s svojim izvozom tudi svojo potrebo po surovinah. To nalogo pa niso izpolnili, ker socialistični sektor ni imel zadostnega števila predilnic, privatniki, ki so imeli v svojih rokah še veliko število podjetij, pa so nacionalizirano proizvodnjo sabotirali. V tem času je zato imela Češkoslovaška zaradi premajhnega izvoza eno milijardo Kčs deficita v primerjavi z uvozom. Te težave so odstranili lansko leto, ko je bilo skoraj 100% tekstilne industrije nacionalizirane. Lansko leto je Češkoslovaška povečala izvoz tekstilnih izdelkov za več kot 33% in s tem popolnoma krila uvoz z izvozom.

Po petletnem načrtu bo do leta 1953. Češkoslovaška povečala svojo tekstilno proizvodnjo za 68% v primeru z lanskim letom. Uvoz surovin bo precej manjši, ker bodo povečali njih domačo proizvodnjo. Kljub temu pa bo morala tekstilna industrija še vedno kriti svojo povečano potrebo po surovinah z uvozom.

Tkanine v prosti prodaji v CSR

Tako bo morala CSR uvoziti celotno količino bombaža, ki jo potrebuje, prav tako pa tudi večino volne ter polizdelke, kot umetno svilo, tekstilne barve itd. Prav tako bi bila CSR lahko tudi neodvisna od uvoza lanu, če bi ji ne primanjkovalo delovnih moči v poljedelstvu. Kljub temu pa bodo v prihodnjih letih povečali površino zemlje, posejane z lanom. Čeprav je CSR pred vojno zajetje kože celo izvažala, jih mora danes uvažati, ker

so po vojni zanemarili zbiranje teh kož.

Češkoslovaška izvažala večino svojih tekstilnih izdelkov v Sovjetsko zvezo, Skandinavske države, Benelux in nekatere zaocceanske države. V nekaterih svojih izdelkih je češkoslovaška tekstilna industrija brez konkurence na svetovnem trgu. To je zlasti v ročnih šivanih robcih iz čipk, kašmirskih tiskih, različnih vrstah umetnih cvetlic itd.

Ko bodo KRKAVCI v KRKAVCIH vse hišebele...

REPORTAŽA "LJUDSKEGA" IZ ISTRE

Dan bo lep, praznik je in ne izplača se poslušati mestnega ropota in prepira, ki draži živce, zato, si mislim, bo najlepše da grem obiskat našo staro istrsko vasico tam nad Dragonjo. Istih misli je tudi moj prijatelj v Kopru, s katerim se skupaj napotiva peš preko Smarj v Krkavce.

Moj prijatelj je strasten novinar, povsod rad vtične nos, posebno pa če vidi večjo skupino ljudi pri delu. Kar prijatelj je ga, ko zagledamo skupino mladine, ki hiti udarniško graditi športno igrišče izven Koprja v tako silo, da se tla kar tresejo.

Za Smarjami zaslusimo škripanje samokline in prepevanje mladincev, ki dokončujejo svoje mesto Smarje-Novovas. Poudar, nekaj podatkov, neizogibna slika in hajd naprej, da ne pridemo prepozno v Krkavce. Pa še se moramo ustaviti. Skupina mladincev in mož hiti nalagati kamenje, ki ga kamion in traktor neprenehoma vozita, da se bo združeni dom v Pučah še bolj razširil.

Takih vasih kot so Krkavce je malo. Čudno, da ne prihaja na izlete več mešanov, ki rajši čepijo v zatohlem mestu.

Kako so živeli v starih časih

Zanimive so Krkavce po svoji zunanosti, zgodovina te slovenske istrske vasi pa je dokaz kulturnega in gospodarskega nastitva, katerega je bil tržev naš slovenski življenj v Istri že pod bivšo avstroogrsko monarhijo pa vse do osvoboditve.

Krkavce, ali kakor jih nekateri imenujejo Krkavci, ali pa celo Krčovci so na skrajni slovenski meji med reko Dragonjo, ki je narodnostna meja med Slovensko in Hrvaško Istrjo. Pod Krkavce spada še manjša naselja, ki

Krkavške mame z otroki uživajo na soncu

so nastala zadnje čase. Hrib, Rov, Zvabi, Skrljevec, Glavini, St. Maver, Giriči, Sulne, Pršutič in Mačkujak; vsa ta naselja stejejo okrog 130 hiš in 700 prebivalcev. Najstarejši so vsekakor Krkavce. Stara domačina pripoveduje, da je bila svojčas nad vasjo »Na Gradišču stara graščina, kjer je verjetno gospodoval vazel monjaškega grofa. Se zdaj izruje plug ostanke opoke ali zidovja tega gradu. Pred leti pa so domačini zasuli globok grajski vodnjak, ker je bil preveč nevaren za živino in vaško dečo.

Kako in kdaj je vas nastala, kdo je bil prvi domačin in odkod je prišel, tega nam ni znal povedati nobeden. Vsekakor pa so Krkavce ena najstarejših vasi v Slovenski Istri. To potrjuje tudi dejstvo, da je tu že mnogo let sedež dekanije, da so pred dobrih sto leti celo peli mašo v staroslovenskem jeziku. Značilno pa je, da je bil titular dekanije koprski kanonik. To pa predvsem zaradi tega, ker je ta častitljivi naslov nosil naslovljencu mastre

Seveda so tudi stari Krkavčani spregledali in so začeli saditi trte v okolice vasi niso več hodili, zdaj pa je krkavsko belo vino dobro znano po svoji kakovosti. Moški so delali na polju, ženske pa so si izmislile svoj način zaslužka. Milinarji ob Dragonji so nakupili v tujini žito, ga zmleli, Krkavčanke pa so peklo in prodajale kruh abiges, in so jih nosile tja do Buj in obalnih mestec. Tako je bilo; naprej več let in bi še alo; pa so prišli hudi časi. Žito ni več prihajalo, milinarji kamni so se ustavili, ženske niso imele več kaj peči. Ostale pa so trte in oljke, vsajene v

koronine v domači zemlji. Olje in vino je vzdrževalo vas, ne da bi se razvijala, pač pa da vsaj ni poginila. Zakaj ni napredovala, kakor bi bilo želeli v Krkavce. Borne hišice so nakopičene druga na drugo, temne, črne so od let in sonca, ulice pa ozke, tako da gre lahko skozi le osliček in istrski voziček, gospodar pa mora zadaj, sicer ga stisne kolo ob zid. Po vsej vasi imajo skoraj vsepovsod sama stara ognjišča, okrajena in stara že več kot tristo let. Nobena hiša krkavškega kmeta ni onetana ali pobeljena zunaj. Tista hišica pa, ki je vidite na sliki na prvi strani, kako se ponosno smeji na soncu, je lepo pobeljena in se zdí kot mlada bela nevesta med samimi črni, tisti pravijo v Krkavcih »bela hiša«, »bela hiša« v Krkavcih je župnišče. Pa ni še dovolj. Ob osvoboditvi so našli v vasi nič manj kot 168 analfabetov, noben domačin ni kovač, ne mizar ne čevljar ne krojač. Iz Krkavčev ni še nihče v šole, vsi so ostajali doma ali pa šli služiti po svetu tuji gospodi. Pa ne mislite si, da so Krkavčani trde glave. Kaj še, tu so vmes druge stvari.

Bilo je okrog leta 1904. Domačini so si začeli zidati narodni dom, v katerem bi morala biti tudi šola. To ni bilo po volji italijanski šovinistični »Legji nazional«, ki je podkupila nekaj domačih žudejev.

Ponoči so kradli kamenje in rušili, kar so domačini podnevi sezidali. »Legja nazionala« pa je sezidala svojo šolo s popolnoma slovenski vasi pristankom in podporo avstrogrških oblasti. Slovenski stari niso hoteli pošiljati svojih otrok v italijansko šolo. Šele leta 1915, je bil nameščen v vasi prvi slovenski učitelj. Zato je bilo toliko analfabetov, ki pa bodo v kratkem izginiti, za kar močno skrbi ljudska oblast. Zdaj je v vasi lepa obnovljena šola s tremi učitelji, otroški vrtec in združga. Krkavčani pa se že pogovarjajo, da bo kmeta sezidati za družni dom, ki bo zares sprejmenil lice vasi in ji dal novega življenja. Pred leti je bil v vasi je cerkveni pevski zbor, za drugo se župniki sploh niso zanimali in le vtepalji v glave Krkavčanov brezpogojno prednost in pokorščino. Zdaj imajo Krkavčani svoje posebno društvo in pevski zbor.

Krkavce v osvobodilni borbi

Prvi pretres, sunek naprej pa so Krkavce vsekakor občutili in doživeli med osvobodilno vojno. Med borbo se je vas dobro izkazala in dala nad 70 partizanov in aktivistov, kar je porok, da se bodo Krkavce v novem času otrese vsakega nazadnjaškega vpliva preteklosti in vsakega vpliva domačih posameznikov, ki bi želeli, da bi vas ostala tako prej in bi jo laže izkoriščevali.

Pred cerkvijo je majhen trg s naravnim kamenitim tlakom. Vsa vas je sploh sezidana na živi skali. To se najbolj opazi pri vaški gostilni in pred cerkvijo. Okrog in okrog vasi pa je polje, dobra zemlja, oljčni gajji, trte in češnjice, ki so že v cvetju.

Pogovor z očanci

Na kamenitem stolu sedita dva možakarja. Ko prisedeva, se stari kmet takoj prične pritoževati nad vremenom: »Suša je, suša huda, sinko moj. Bojimo se kaj bo z nami letos.

Pa ju vprašava, če bo kaj kmeta lu deževalo.

»Nič ne bo še, ta veter ga ne

prinese. S Turškega mora priti, od tam pride deža. Tako pravi stari očanec. »S Turškega? Ta pa je nova».

Starčka pripovedujeta dalje, kako je bilo pred leti v vasi, o Gradišču in Napoleonovi vojski, potem pa hitita v cerkev.

Medtem se je zbralo okrog nas cel kup vaške mladine. Z zanimanjem nas poslušajo in sledijo pogovoru. Ko pa starčka odide, se jim odvežejo jeziki in hitijo pripovedovati zjaj eden zdaj drugi.

Ta je bil v brigadi, oni so šel na tečaj, ta za mehanika, oni za mizarja itd. Drugi pravi, kako bo lepo, ko bo v vasi elektrika in združni dom. Oni suhljatega obrazu in bistrrega pogleda se rad spominja svoje brigade in pripoveduje, kako je bilo tam lepo. Tretji pa bi kar rad porušil vas in jo sezidal na novo, da ne bi bila samo ena »Bela hiša«, ampak vse lepe, bele, prijazne in udobne. Na vasi so se zbrale starejše

mlajše žene, ob zidu čepijo na mcu in se pogovarjajo o sosedih, nevestah, o Liski in Plavki, o Liji in Krompirju, ki noče vzkliti. Irno čepi starka ob zidu stare hiše, ki ima tako nagubano in irno lice kot ona.

Za nami gre cel trop vaške dece. Značilno, bomo hišico sredi vasi je tudi treba slikati, da bodo bližji rodovi videli, kje so morali živeti njihovi predniki cela toletja.

Bližnja bodočnost

Zeleni oljčni gaj nas kar miče, okrog vasi je toliko oljk, kakor ni nobeni drugi istrski vasici. Pred leti, ko je bila dobra letina, e neki kmet v Krkavcih imel več olja kot vina. Toda nasadi zdaj že stari, nekateri so poginili ob hudi zimi leta 1929. In reba je poskrbeti za nove. Govorijo, da se bo tudi kmetijstvo, kot vse ostale panoge tudi v Krkavcih v kratkem zelo zboljšalo. Tedaj se bodo gubili Krkavčani sami sebi.

Mrak že leze nad krkavške strehe, po tesnih ulicah postaja mesečina. Tiho postaja v vasi. Sliši se le petje iz gostilne. Oglasi se šempetrski zvon, potem pa drugi. V Novi vasi zablešči električ-

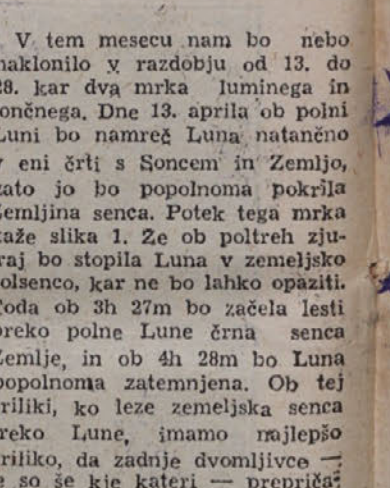
ninega premikanja okoli Zemlje s hitrostjo 3370 km na uro. Zemljino lastno premikanje more ta beg sicer do polovice zmanjšati, vendar traja za kraj, ki je tako srečen, da doživi popoln sončni mrk ta prizor največ sedem in pol minut. Ves ostali čas traja le delen sončni mrk in tudi bližnji kraji okoli popolnoma zatemnjena kraja imajo le delen sončni mrk. Poprečno trajajo popolni sončni mrki le do tri minute. Zaradi ožine poti, ki jo torej naredi konica Lunine popolne sence po Zemlji, pride povprečno

na osnovi slike 3. hočemo prvi na kratko opisati nastanek Luninega in Sončnega mrka.

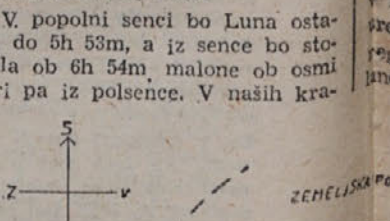
Luna je hčerka naše Zemlje in kroži okoli nje, z njo vred pa tudi okoli Sonca. Ob sta temni in se svetila netašiti strani, kjer jih obseva Sonce. Obe meleta v vesoljstvo svoje široko polsenco in stožčasto popolno senco, umbro imenovano. Umбра je pri obeh stožčastih in njenima velikostma primerno dolga. Tako senca Zemljina senca okoli 1.380.000 kilometrov daleč v vesoljstvo, Luna pa, ki ima v premeru le 3470 km, gre skozi zemeljsko senco, kadar je mrk, tam, kjer meri ta senca le 9200 km v premeru. Lunina pot pa ne leži natančno na isti poti kakor Zemljina okoli Sonca, ampak je nekoliko nagrnjena nanjo. Zato tudi nimamo na leto dvanajst mrkov, kakor bi jih sicer bilo, če bi ob vsaki polni Lunni prišla Luna v zemeljsko senco. Tako pa gre Luna ob polni Lunni zdaj nekoliko nad zdaj nekoliko pod senčnim stožcem, ki pada od Zemlje v vesoljstvo in le povprečno dvakrat na leto pride točno za Zemljo in tako v njeno senco.

Kadar zaidle je del Lune v zemeljsko senco, govorimo o delnem Luninem mrku. Le če zemeljska senca Luna popolnoma zakrije, nastane popoln Lunin mrk. Ta more trajati ob času, kadar gre Luna natančno skozi sredino zemeljske sence tudi štiri ure. Popolna pomračitev lune traja tedaj celi dve uri.

Popoln Lunin mrk je zelo lep prizor. Če tudi je Luna popolnoma zatemnjena, vendarle nekoliko vidimo. Temu so vzrok tisti sončni žarki, ki gredo skozi

POPOLNI LUNIN MRK 13. APR. 1949.

DELNI SONČNI MRK 28. M. 1949.

vsak kraj na Zemlji v 360 letih le enkrat v popolno Lunino senco in ima na ta način popoln Sončni mrk.

Med popolnim sončnim mrkom nastopijo v tistih nekaj minutah prizori, ki so znanstvenikom tako dragoceni, vsakemu prijatelju prirode pa ljub in nepozabljivi. Ko Sonce popolnoma mrkne, se prikazuje za nekaj minut svetlečje zvezde in planeti na nebu. Zemlja se na tistem mestu zagane v tajinstven mrak, ki vznemirja živali. Ze malo pred mrkom začno bežati preko zemeljske površine senčni trakovi. Ko pa nastopi mrk, zažari okoli pomračenega Sonca njegova daljnja atmosfera, korona imenovana, in vanjo segajo iz Sonca rdeči plameni, silne eksplozije, protuberance imenovane, ki jih sicer s prostim očesom nikoli ne moremo videti. Zato hito na kraj, kjer bo popoln mrk, vedno številne ekspedicije zvezdoznancev, pa naj bo ta kraj še tako daleč v drugih delih Zemlje. Kratek trenutke izrabijo temeljito. Posledica je vedno bolj razumevanje našega velikega očeta Sonca, ki mu dolgujemo svoje življenje in vse, kar imamo. Se vedno pa ga ne poznamo zadosti, kakor tudi ne njegovih dobrotnih žarkov, ki jih pošilja iz onih silnih daljav prostranstva, v katerih namuje. Dolžni smo mu torej, da mu posvetimo svojo pažnjo vsaj onih dva do trikrat na leto, ko se nam za kratek čas skrije za svojo vnučkinjo Luno.

Mrak že leze nad krkavške strehe, po tesnih ulicah postaja mesečina. Tiho postaja v vasi. Sliši se le petje iz gostilne. Oglasi se šempetrski zvon, potem pa drugi. V Novi vasi zablešči električ-

MRKA u mesecu aprilu

Dva vidna 28. APRILA SKRILLO ZA SVOJO VNUKINJO LUNO

Krkavce v osvobodilni borbi

Prvi pretres, sunek naprej pa so Krkavce vsekakor občutili in doživeli med osvobodilno vojno. Med borbo se je vas dobro izkazala in dala nad 70 partizanov in aktivistov, kar je porok, da se bodo Krkavce v novem času otrese vsakega nazadnjaškega vpliva preteklosti in vsakega vpliva domačih posameznikov, ki bi želeli, da bi vas ostala tako prej in bi jo laže izkoriščevali.

Pred cerkvijo je majhen trg s naravnim kamenitim tlakom. Vsa vas je sploh sezidana na živi skali. To se najbolj opazi pri vaški gostilni in pred cerkvijo. Okrog in okrog vasi pa je polje, dobra zemlja, oljčni gajji, trte in češnjice, ki so že v cvetju.

Pogovor z očanci

Na kamenitem stolu sedita dva možakarja. Ko prisedeva, se stari kmet takoj prične pritoževati nad vremenom: »Suša je, suša huda, sinko moj. Bojimo se kaj bo z nami letos.

Pa ju vprašava, če bo kaj kmeta lu deževalo.

»Nič ne bo še, ta veter ga ne

nišejo temno šipico narediti, če nad okajeno šipico položiš okvirček iz tanke lepenke nad tega pa drugo šipico in vse skupaj s trakom papirja zlepiš. Ako uporabiš poleg temne šipice še kakšen kol dajnogled, tudi gledalščki boš imel mnogo večji užitek ob teh lepih in velikih naravnih pojavih.

Na osnovi slike 3. hočemo prvi na kratko opisati nastanek Luninega in Sončnega mrka.

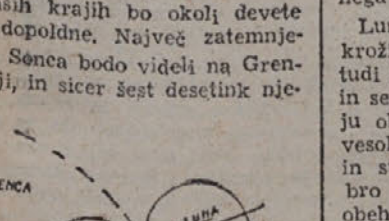
Luna je hčerka naše Zemlje in kroži okoli nje, z njo vred pa tudi okoli Sonca. Ob sta temni in se svetila netašiti strani, kjer jih obseva Sonce. Obe meleta v vesoljstvo svoje široko polsenco in stožčasto popolno senco, umbro imenovano. Umбра je pri obeh stožčastih in njenima velikostma primerno dolga. Tako senca Zemljina senca okoli 1.380.000 kilometrov daleč v vesoljstvo, Luna pa, ki ima v premeru le 3470 km, gre skozi zemeljsko senco, kadar je mrk, tam, kjer meri ta senca le 9200 km v premeru. Lunina pot pa ne leži natančno na isti poti kakor Zemljina okoli Sonca, ampak je nekoliko nagrnjena nanjo. Zato tudi nimamo na leto dvanajst mrkov, kakor bi jih sicer bilo, če bi ob vsaki polni Lunni prišla Luna v zemeljsko senco. Tako pa gre Luna ob polni Lunni zdaj nekoliko nad zdaj nekoliko pod senčnim stožcem, ki pada od Zemlje v vesoljstvo in le povprečno dvakrat na leto pride točno za Zemljo in tako v njeno senco.

Kadar zaidle je del Lune v zemeljsko senco, govorimo o delnem Luninem mrku. Le če zemeljska senca Luna popolnoma zakrije, nastane popoln Lunin mrk. Ta more trajati ob času, kadar gre Luna natančno skozi sredino zemeljske sence tudi štiri ure. Popolna pomračitev lune traja tedaj celi dve uri.

Popoln Lunin mrk je zelo lep prizor. Če tudi je Luna popolnoma zatemnjena, vendarle nekoliko vidimo. Temu so vzrok tisti sončni žarki, ki gredo skozi

POPOLNI LUNIN MRK 13. APR. 1949.

DELNI SONČNI MRK 28. M. 1949.

vsak kraj na Zemlji v 360 letih le enkrat v popolno Lunino senco in ima na ta način popoln Sončni mrk.

Med popolnim sončnim mrkom nastopijo v tistih nekaj minutah prizori, ki so znanstvenikom tako dragoceni, vsakemu prijatelju prirode pa ljub in nepozabljivi. Ko Sonce popolnoma mrkne, se prikazuje za nekaj minut svetlečje zvezde in planeti na nebu. Zemlja se na tistem mestu zagane v tajinstven mrak, ki vznemirja živali. Ze malo pred mrkom začno bežati preko zemeljske površine senčni trakovi. Ko pa nastopi mrk, zažari okoli pomračenega Sonca njegova daljnja atmosfera, korona imenovana, in vanjo segajo iz Sonca rdeči plameni, silne eksplozije, protuberance imenovane, ki jih sicer s prostim očesom nikoli ne moremo videti. Zato hito na kraj, kjer bo popoln mrk, vedno številne ekspedicije zvezdoznancev, pa naj bo ta kraj še tako daleč v drugih delih Zemlje. Kratek trenutke izrabijo temeljito. Posledica je vedno bolj razumevanje našega velikega očeta Sonca, ki mu dolgujemo svoje življenje in vse, kar imamo. Se vedno pa ga ne poznamo zadosti, kakor tudi ne njegovih dobrotnih žarkov, ki jih pošilja iz onih silnih daljav prostranstva, v katerih namuje. Dolžni smo mu torej, da mu posvetimo svojo pažnjo vsaj onih dva do trikrat na leto, ko se nam za kratek čas skrije za svojo vnučkinjo Luno.

Mrak že leze nad krkavške strehe, po tesnih ulicah postaja mesečina. Tiho postaja v vasi. Sliši se le petje iz gostilne. Oglasi se šempetrski zvon, potem pa drugi. V Novi vasi zablešči električ-

MRKA u mesecu aprilu

Dva vidna 28. APRILA SKRILLO ZA SVOJO VNUKINJO LUNO

Krkavce v osvobodilni borbi

Prvi pretres, sunek naprej pa so Krkavce vsekakor občutili in doživeli med osvobodilno vojno. Med borbo se je vas dobro izkazala in dala nad 70 partizanov in aktivistov, kar je porok, da se bodo Krkavce v novem času otrese vsakega nazadnjaškega vpliva preteklosti in vsakega vpliva domačih posameznikov, ki bi želeli, da bi vas ostala tako prej in bi jo laže izkoriščevali.

Pred cerkvijo je majhen trg s naravnim kamenitim tlakom. Vsa vas je sploh sezidana na živi skali. To se najbolj opazi pri vaški gostilni in pred cerkvijo. Okrog in okrog vasi pa je polje, dobra zemlja, oljčni gajji, trte in češnjice, ki so že v cvetju.

Pogovor z očanci

Na kamenitem stolu sedita dva možakarja. Ko prisedeva, se stari kmet takoj prične pritoževati nad vremenom: »Suša je, suša huda, sinko moj. Bojimo se kaj bo z nami letos.

Pa ju vprašava, če bo kaj kmeta lu deževalo.

»Nič ne bo še, ta veter ga ne

Stare oljke v okolici Krkave

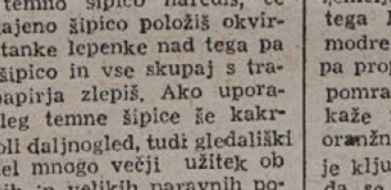
nišejo temno šipico narediti, če nad okajeno šipico položiš okvirček iz tanke lepenke nad tega pa drugo šipico in vse skupaj s trakom papirja zlepiš. Ako uporabiš poleg temne šipice še kakšen kol dajnogled, tudi gledalščki boš imel mnogo večji užitek ob teh lepih in velikih naravnih pojavih.

Na osnovi slike 3. hočemo prvi na kratko opisati nastanek Luninega in Sončnega mrka.

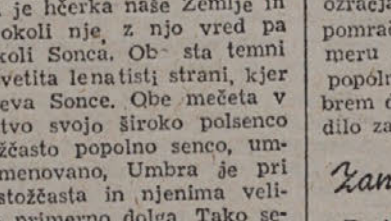
Luna je hčerka naše Zemlje in kroži okoli nje, z njo vred pa tudi okoli Sonca. Ob sta temni in se svetila netašiti strani, kjer jih obseva Sonce. Obe meleta v vesoljstvo svoje široko polsenco in stožčasto popolno senco, umbro imenovano. Umбра je pri obeh stožčastih in njenima velikostma primerno dolga. Tako senca Zemljina senca okoli 1.380.000 kilometrov daleč v vesoljstvo, Luna pa, ki ima v premeru le 3470 km, gre skozi zemeljsko senco, kadar je mrk, tam, kjer meri ta senca le 9200 km v premeru. Lunina pot pa ne leži natančno na isti poti kakor Zemljina okoli Sonca, ampak je nekoliko nagrnjena nanjo. Zato tudi nimamo na leto dvanajst mrkov, kakor bi jih sicer bilo, če bi ob vsaki polni Lunni prišla Luna v zemeljsko senco. Tako pa gre Luna ob polni Lunni zdaj nekoliko nad zdaj nekoliko pod senčnim stožcem, ki pada od Zemlje v vesoljstvo in le povprečno dvakrat na leto pride točno za Zemljo in tako v njeno senco.

Kadar zaidle je del Lune v zemeljsko senco, govorimo o delnem Luninem mrku. Le če zemeljska senca Luna popolnoma zakrije, nastane popoln Lunin mrk. Ta more trajati ob času, kadar gre Luna natančno skozi sredino zemeljske sence tudi štiri ure. Popolna pomračitev lune traja tedaj celi dve uri.

Popoln Lunin mrk je zelo lep prizor. Če tudi je Luna popolnoma zatemnjena, vendarle nekoliko vidimo. Temu so vzrok tisti sončni žarki, ki gredo skozi

POPOLNI LUNIN MRK 13. APR. 1949.

DELNI SONČNI MRK 28. M. 1949.

vsak kraj na Zemlji v 360 letih le enkrat v popolno Lunino senco in ima na ta način popoln Sončni mrk.

Med popolnim sončnim mrkom nastopijo v tistih nekaj minutah prizori, ki so znanstvenikom tako dragoceni, vsakemu prijatelju prirode pa ljub in nepozabljivi. Ko Sonce popolnoma mrkne, se prikazuje za nekaj minut svetlečje zvezde in planeti na nebu. Zemlja se na tistem mestu zagane v tajinstven mrak, ki vznemirja živali. Ze malo pred mrkom začno bežati preko zemeljske površine senčni trakovi. Ko pa nastopi mrk, zažari okoli pomračenega Sonca njegova daljnja atmosfera, korona imenovana, in vanjo segajo iz Sonca rdeči plameni, silne eksplozije, protuberance imenovane, ki jih sicer s prostim očesom nikoli ne moremo videti. Zato hito na kraj, kjer bo popoln mrk, vedno številne ekspedicije zvezdoznancev, pa naj bo ta kraj še tako daleč v drugih delih Zemlje. Kratek trenutke izrabijo temeljito. Posledica je vedno bolj razumevanje našega velikega očeta Sonca, ki mu dolgujemo svoje življenje in vse, kar imamo. Se vedno pa ga ne poznamo zadosti, kakor tudi ne njegovih dobrotnih žarkov, ki jih pošilja iz onih silnih daljav prostranstva, v katerih namuje. Dolžni smo mu torej, da mu posvetimo svojo pažnjo vsaj onih dva do trikrat na leto, ko se nam za kratek čas skrije za svojo vnučkinjo Luno.

Mrak že leze nad krkavške strehe, po tesnih ulicah postaja mesečina. Tiho postaja v vasi. Sliši se le petje iz gostilne. Oglasi se šempetrski zvon, potem pa drugi. V Novi vasi zablešči električ-

MRKA u mesecu aprilu

Dva vidna 28. APRILA SKRILLO ZA SVOJO VNUKINJO LUNO

Krkavce v osvobodilni borbi

Prvi pretres, sunek naprej pa so Krkavce vsekakor občutili in doživeli med osvobodilno vojno. Med borbo se je vas dobro izkazala in dala nad 70 partizanov in aktivistov, kar je porok, da se bodo Krkavce v novem času otrese vsakega nazadnjaškega vpliva preteklosti in vsakega vpliva domačih posameznikov, ki bi želeli, da bi vas ostala tako prej in bi jo laže izkoriščevali.

Pred cerkvijo je majhen trg s naravnim kamenitim tlakom. Vsa vas je sploh sezidana na živi skali. To se najbolj opazi pri vaški gostilni in pred cerkvijo. Okrog in okrog vasi pa je polje, dobra zemlja, oljčni gajji, trte in češnjice, ki so že v cvetju.

Pogovor z očanci

Na kamenitem stolu sedita dva možakarja. Ko prisedeva, se stari kmet takoj prične pritoževati nad vremenom: »Suša je, suša huda, sinko moj. Bojimo se kaj bo z nami letos.

Pa ju vprašava, če bo kaj kmeta lu deževalo.

»Nič ne bo še, ta veter ga ne

Stare oljke v okolici Krkave

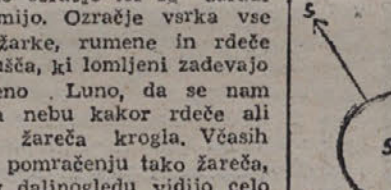
nišejo temno šipico narediti, če nad okajeno šipico položiš okvirček iz tanke lepenke nad tega pa drugo šipico in vse skupaj s trakom papirja zlepiš. Ako uporabiš poleg temne šipice še kakšen kol dajnogled, tudi gledalščki boš imel mnogo večji užitek ob teh lepih in velikih naravnih pojavih.

Na osnovi slike 3. hočemo prvi na kratko opisati nastanek Luninega in Sončnega mrka.

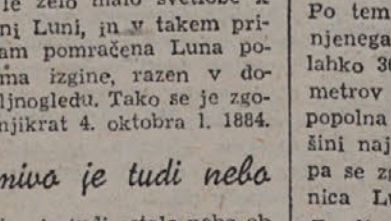
Luna je hčerka naše Zemlje in kroži okoli nje, z njo vred pa tudi okoli Sonca. Ob sta temni in se svetila netašiti strani, kjer jih obseva Sonce. Obe meleta v vesoljstvo svoje široko polsenco in stožčasto popolno senco, umbro imenovano. Umбра je pri obeh stožčastih in njenima velikostma primerno dolga. Tako senca Zemljina senca okoli 1.380.000 kilometrov daleč v vesoljstvo, Luna pa, ki ima v premeru le 3470 km, gre skozi zemeljsko senco, kadar je mrk, tam, kjer meri ta senca le 9200 km v premeru. Lunina pot pa ne leži natančno na isti poti kakor Zemljina okoli Sonca, ampak je nekoliko nagrnjena nanjo. Zato tudi nimamo na leto dvanajst mrkov, kakor bi jih sicer bilo, če bi ob vsaki polni Lunni prišla Luna v zemeljsko senco. Tako pa gre Luna ob polni Lunni zdaj nekoliko nad zdaj nekoliko pod senčnim stožcem, ki pada od Zemlje v vesoljstvo in le povprečno dvakrat na leto pride točno za Zemljo in tako v njeno senco.

Kadar zaidle je del Lune v zemeljsko senco, govorimo o delnem Luninem mrku. Le če zemeljska senca Luna popolnoma zakrije, nastane popoln Lunin mrk. Ta more trajati ob času, kadar gre Luna natančno skozi sredino zemeljske sence tudi štiri ure. Popolna pomračitev lune traja tedaj celi dve uri.

Popoln Lunin mrk je zelo lep prizor. Če tudi je Luna popolnoma zatemnjena, vendarle nekoliko vidimo. Temu so vzrok tisti sončni žarki, ki gredo skozi

POPOLNI LUNIN MRK 13. APR. 1949.

DELNI SONČNI MRK 28. M. 1949.

vsak kraj na Zemlji v 360 letih le enkrat v popolno Lunino senco in ima na ta način popoln Sončni mrk.

Med popolnim sončnim mrkom nastopijo v tistih nekaj minutah prizori, ki so znanstvenikom tako dragoceni, vsakemu prijatelju prirode pa ljub in nepozabljivi. Ko Sonce popolnoma mrkne, se prikazuje za nekaj minut svetlečje zvezde in planeti na nebu. Zemlja se na tistem mestu zagane v tajinstven mrak, ki vznemirja živali. Ze malo pred mrkom začno bežati preko zemeljske površine senčni trakovi. Ko pa nastopi mrk, zažari okoli pomračenega Sonca njegova daljnja atmosfera, korona imenovana, in vanjo segajo iz Sonca rdeči plameni, silne eksplozije, protuberance imenovane, ki jih sicer s prostim očesom nikoli ne moremo videti. Zato hito na kraj, kjer bo popoln mrk, vedno številne ekspedicije zvezdoznancev, pa naj bo ta kraj še tako daleč v drugih delih Zemlje. Kratek trenutke izrabijo temeljito. Posledica je vedno bolj razumevanje našega velikega očeta Sonca, ki mu dolgujemo svoje življenje in vse, kar imamo. Se vedno pa ga ne poznamo zadosti, kakor tudi ne njegovih dobrotnih žarkov, ki jih pošilja iz onih silnih daljav prostranstva, v katerih namuje. Dolžni smo mu torej, da mu posvetimo svojo pažnjo vsaj onih dva do trikrat na leto, ko se nam za kratek čas skrije za svojo vnučkinjo Luno.

Mrak že leze nad krkavške strehe, po tesnih ulicah postaja mesečina. Tiho postaja v vasi. Sliši se le petje iz gostilne. Oglasi se šempetrski zvon, potem pa drugi. V Novi vasi zablešči električ-

MRKA u mesecu aprilu

Dva vidna 28. APRILA SKRILLO ZA SVOJO VNUKINJO LUNO

Krkavce v osvobodilni borbi

Prvi pretres, sunek naprej pa so Krkavce vsekakor občutili in doživeli med osvobodilno vojno. Med borbo se je vas dobro izkazala in dala nad 70 partizanov in aktivistov, kar je porok, da se bodo Krkavce v novem času otrese vsakega nazadnjaškega vpliva preteklosti in vsakega vpliva domačih posameznikov, ki bi želeli, da bi vas ostala tako prej in bi jo laže izkoriščevali.

Pred cerkvijo je majhen trg s naravnim kamenitim tlakom. Vsa vas je sploh sezidana na živi skali. To se najbolj opazi pri vaški gostilni in pred cerkvijo. Okrog in okrog vasi pa je polje, dobra zemlja, oljčni gajji, trte in češnjice, ki so že v cvetju.

Pogovor z očanci

Na kamenitem stolu sedita dva možakarja. Ko prisedeva, se stari kmet takoj prične pritoževati nad vremenom: »Suša je, suša huda, sinko moj. Bojimo se kaj bo z nami letos.

Pa ju vprašava, če bo kaj kmeta lu deževalo.

»Nič ne bo še, ta veter ga ne

nišejo temno šipico narediti, če nad okajeno šipico položiš okvirček iz tanke lepenke nad tega pa drugo šipico in vse skupaj s trakom papirja zlepiš. Ako uporabiš poleg temne šipice še kakšen kol dajnogled, tudi gledalščki boš imel mnogo večji užitek ob teh lepih in velikih naravnih pojavih.

Na osnovi slike 3. hočemo prvi na kratko opisati nastanek Luninega in Sončnega mrka.

Luna je hčerka naše Zemlje in kroži okoli nje, z njo vred pa tudi okoli Sonca. Ob sta temni in se svetila netašiti strani, kjer jih obseva Sonce. Obe meleta v vesoljstvo svoje široko polsenco in stožčasto popolno senco, umbro imenovano. Umбра je pri obeh stožčastih in njenima velikostma primerno dolga. Tako senca Zemljina senca okoli 1.380.000 kilometrov daleč v vesoljstvo, Luna pa, ki ima v premeru le 3470 km, gre skozi zemeljsko senco, kadar je mrk, tam, kjer meri ta senca le 9200 km v premeru. Lunina pot pa ne leži natančno na isti poti kakor Zemljina okoli Sonca, ampak je nekoliko nagrnjena nanjo. Zato tudi nimamo na leto dvanajst mrkov, kakor bi jih sicer bilo, če bi ob vsaki polni Lunni prišla Luna v zemeljsko senco. Tako pa gre Luna ob polni Lunni zdaj nekoliko nad zdaj nekoliko pod sen

Koromač

Za zelenjavo nismo prav za prav v Trstu nikoli v zadregi, vedno je kaj. Sedaj je zelenjadni trg v znamenju artičok in koromača. Koromač ali fi-noč, kot mu tudi pravijo v Trstu, je rastlina, ki jo k nam uvažajo z juga, kjer ima tudi vse večjo veljavo kot pri nas. Na jugu ga mnogo pojedjo surovega; nič čudnega, saj jedo tam celo surov bob; če jedo bob kar tak, kaj ne bi koromača, ki je sladek in prijetnega vonja. Tržačan koromača ne cení preveč, če ga pa že je, mora biti pa dobro in okusno pripravljen; le oni z juga ga jedo še po svojem domačem običaju, da ga glodajo in hrustajo.

Koromač je kot kaka velika čebula, sestavljen iz samih listov, ki se tesno tišče skupaj, da so videti kot neka glavica. Te glavice so bolj podolgovate ali bolj okrogle in branjevke ločijo na podlagi te zunanje oblike moške in ženske koromače. Ta glavica je prav za prav neke vrste popek, če je ne bi odrezali, bi iz tega zavoja listov časoma pokukalo steblo in na njem cvet. Po cvetu bi šele videli, da je koromač rastlina precej podobna našemu divjemu koromaču, kumini, peteršilju, zeleni in še nešteti drugim rastlinam, ki cvetijo v kobulih in ki imajo prav poseben duh. Z morajo biti v vseh teh rastlinah posebna hlapljiva olja, po katerih diše vse te rastline. Tudi koromač ima po-

vsod mnogo močno dišečega olja, največ pa ga je nakopičenega v semenih; iz njih dobivajo posebno koromačevo olje, ki ga ima vsaka lekarna. Posebno proti težavam v črevesju se dobro obnese kot krotitelj raznih plinov in sap. Pi tej svoji sposobnosti je koromačevo seme že oddavna znano in cejneno. Koromač posebno radi jedo matere, ki imajo dojenčke, kajti koromač jim poveča množino mleka.

Pa še za nekaj ljubijo predvsem ženske koromač. Stara izkušnja ve povedati, da se ne rediš, če ješ mnogo koromača, oziroma čim bolj ga ješ, tem bolj hujšaš. Če bi vse ženske to vedele, bi koromača kmalu zmanjkalo in cena bi mu zrastle.

Seveda bi koga zanimalo, kako pripravljamo ta tako hvaljeni in sposobni koromač. Najbolj preprosto je, če ga jemo surovega kot zajci ali pa oni z juga, lahko ga pripravimo tudi surovega ali kuhanega v solati. Dajo se pa iz njega napraviti tudi prav umetne jedi. Običajno vzamemo na glavo dva do tri glavice koromača; lepo jih očistimo, in prerežemo navzkriž na štiri dele. Za nekaj časa jih pustimo, da odteče voda; v kozico nalijemo olja in v to olje stresemo sesekljane-ga česna, razrezane koromače in jih pustimo deset minut, da se dobro izparijo; nato jih osolimo, zalijemo z vodo in tako dolgo počasi kuhamo, da postanejo mehki in da se vsa dolita voda posuši.

To bi bil en način. Se bolje je, če ga razrežemo na koščke, vsujemo te

v vrelo vodo in jih posolimo. Recimo, da pripravljamo obed za šest oseb, potem pač vzamemo 20 koromačev. Te koščke, ki so bili v vreli vodi, odcedimo. Večjo kozico namažemo z maslom in vsujemo vanjo koščke koromača. V posebni posodi pripravimo 5 dkg masla, dve žlici moka, nekaj kozarcev mleka, vse to osolimo in dodamo še za spoznanje muškatovega oreha. To dobro premešamo in vlijemo v kozico na prevrele koromače. Potem potresemo koruznih drobtinic in tu in tam spustimo na vse to maslo. Potem pa v peč za slabe pol ure ali pa tako dolgo, da spremene svojo barvo omaka in drobtinice.

Ta zlahka užitaj koromač je rastlina toplejšega podnebja, prijata mu predvsem Italija in Francija, zato ga tudi tam največ pojedjo. Pravijo, da so ga zanesli na evropski jug z Azorskih otokov. Ponekod tudi suhe dele rastline zdrobe in s prahom potresejo predvsem razne mesne jedi.

T. P.

O bolečinah v grlu

Jokatec in z vročo glavo pride otrok k materi in toži o bolečinah v grlu. In kaj napravi mati? Položi otroka v posteljo, mu da piti vročega čaja in napravi tako, kakor je v takih primerih navada: vzame volneno ruto in mu jo ovije okrog vratu. Je mati postopala pravilno?

Da, pri začetnih bolečinah bolezní, ki se naselijo na žrelni sluznici in na mandeljnih. Dobro bi bilo le, da bi nadomestila volneno ovojo z vlažno oblogo: veliko ruto namočimo v mlačni vodi, ozmemo in položimo okrog vratu, nato še kos flanel ali volneno ruto in obkladek je gotov. Skoraj smo pozabili na prajubijeno grgranje. Seveda ni vedno priporočljivo; potrebno pa je tedaj, kadar povzroča bolečine v grlu posušena sluznica. Za grgranje je dober kamilični čaj, kateremu dodamo čajno žlico navadnega glicerina, ne smemo pa grgati, kadar imamo gnojno angino, kajti vsak vnet organ potrebuje miru.

Bolečine v grlu niso same po sebi nobena bolezen, temveč le znak različnih bolezni. Zato naj mati vedno pokliče zdravnika, kadar so pri otroku bolečine v grlu združene z vročino, kajti možno je, da ima otrok angino ali vnetje mandeljnov, kar je že pri marsikaterem mladem človeku povzročilo vnetje ledvic, sklepní revmatizem, srčno napako itd.

Tudi angina ni sama po sebi bolezen; lahko jo povzroče povzročitelji raznih gnojnih vnetij, je pa lahko tudi delni pojav škrlatinke ali celo difterije. Zato vsaka mati najbolje napravi, da pokliče zdravnika, čim bo otrok imel vročino in bolečine v grlu.

O zajtrku

Zdi se nam, da vsakdanji zajtrk nujno potrebujemo in ne bi ga radi pogrešali. Če enkrat ne pozajtrkujemo, nam vse dopoldne nekaj manjka. Oglejmo si, ali je zajtrk res nujno potreben, ali ga uživamo le iz navade.

Med spanjem se močno zniža presnavljanje, celo zleze skoraj popolnoma miruje; telo počiva in si nabira moč. Kaj ne bi bilo morda bolj pametno, da najprej porabimo zaloge in da si jih znova prihranimo nabirati, ko se pojavi potreba. Tu je torej znanstven argument zoper zajtrk.

Le besedo k temu! Nočni odmor je tem daljši, čim bolj zgodaj zvečer jemo. Čim bolj je telo spočito, tem sprejemljivejša je za vse snovi, ki jih sprejema iz zraka in hrane, seveda tudi za strupene snovi (zato je kajenje zjutraj nesmiselno). Zakaj bi se torej ne vdali tej potrebi telesa in ne zajtrkovali? S takimi razmišljanji pa ne dobimo enotnega odgovora, zato si oglejmo malo zgodovino zajtrka.

MODA

NASVETI

Da odstraniš madeže iz zameta, zadostuje, da ga poškrabiš z narobne strani in da potegneš z vročim likalnikom večkrat nad pravo stranjo tako, da se dialec niti ne dotikaš.

Madeže, ki so jih napravile muhe na slikah odstraniš, če jih drgneš z mehko krpo, ki jo namočiš v raztopini alkohola in mila.

Predmete iz porcelana in žgane glinene opereš z milnico, ki jo dobiš, če raztopiš 15 gr mila v pol liter mlačne vode.

Predmeti iz lakastega usnja bodo kot novi, če jih od časa do časa natremo s sočno čebulo, čez kake četrt ure pa obrišemo z mehko suho krpo, da se svetijo.

Cvetačo, ki je ob slabem vremenu polna polzev in zemlje, denemo za uro z glavo navzdol v mlačno slano vodo in vsa umazanja bo splavala na vrh.

Zdrobljeni listi koprive so odlična krma za kokoši, goši, race, pure.

RAZVESELIMO SVOJE OTROKE!

Prerišite slike na blago, izrežite jih in okrasite z njimi sobo vaših malčkov: preproge, odeje, blazine, knjižne ovoje itd. Za slona in psička uporabite sivo blago, za rožico in škrlata rdeče, za kaktus in drevesce zeleno, petelinček in hišica pa naj bošta rumena, streha rjava!

Kako ohranimo vitamine

Vsaka gospodinja ve, da ne sme nekaterih stvari preveč porabiti, posebno če ni pri hiši dovolj sredstev; tako bo n. pr. odvečno naščobno zopet zila v lonec v shrambi. Tudi bo pazila, da se ne bodo jedi pokvarile. Manj vidna je izguba rudninskih soli in vitaminov v hrani, zato se čisto zgodi, da se po neprevidnosti ali z nepravilnim pripravljanjem jedi izgubi mnogo rednih snovi.

Da ohranimo v hrani rudninske soli, moramo krompir in ostale go-nolje skrbno lupiti, oziroma še bolje je, da jih kuhamo kar z olupkom, kajti redilne snovi so v zgornjih plasteh pod kožo ali v olupku in jih seveda uničujemo, če grobo lupimo. Nikar ne puščajmo krompirja in zelenjave v vodi, temveč namakajmo jih, tik pred njih pripravimo; dušimo jih v prav malo vode in vode, v kateri se je kuhala zelenjava ali sadje ne zametujmo.

Se bolj pa moramo paziti, da ohranimo vitamine. Od različnih do danes znanih vitaminov so A, B in C vitamini tisti, ki primanjkujejo v hrani in na katere moramo predvsem paziti, ko hrano pripravljamo.

Vitamin A nahajamo v mlečni tolsči, v rumenjaku, v jetrih, v ribjem olju, v korenju, paradižniku, in črnih jagodah. Ta vitamin se na zraku razkrajja, prenaša pa dobro vročino.

Vitamin B je v otrobih, v črni

moki, v kalčkih žitaric, v kvasu, zelenjavi in tudi v sadju. Pomanjkanje teh vitaminov povzroča živčna vnetja, srčno slabost in bolezen beriberi. Ta vitamin je zelo občutljiv za vročino.

Vitamin C je v zelenih delih rastline, v limonah, pomarančah, malinah, šipku, jagodah, korenju, krompirju, zelenjavi. Da ohranimo vitamin C v jedeh, se moramo ravnati po naslednjih navodilih: zavarujemo jedi pred svetlobo; maslo shranjujmo v papirju, ki ne prepušča svetlobe in v zaprti omari. Krompirja in zelenjave ter sadja ne kuhajmo predolgo in tudi ne preveč, pač pa le toliko, kolikor ga potrebujemo za en obed. Prav tako se izgubljajo vitamini v postavnih jedeh. Ne puščajmo kuhane jedi v medenih in železnih posodah ter lupimo in režimo krompir, zelenjavo ter sadje z noži, ki ne zarjavajo. Tudi ne uporabljajmo za razne jedi kuhinjskega orodja iz železa in ne devajmo v zelenjavo, ki se kuha jedilne vode. Čim bolj sveža je zelenjava, sadje in krompir, temveč vitaminov A in C vsebujejo.

Kako čistimo

Pečatne madeže odstranimo z blaga, če jih tako dolgo namakamo s špiritom, da se trda skorja odloči. Nato blago operemo. Prav tako odstranjujemo pečatne madeže z lesa, samo da potem natremo les z dobro belo parketno mažo in odrgnemo z volneno krpjo.

Mastni madeži izginejo z vseh vrst blaga, če jih namažemo z zmesjo bencina in magnezije. Takoj ko bencin izpuhti, blago skrtacimo. S takim bencinom ne smemo čistiti mastnih madežev, kajti masčoba se samo razširi in nastanejo grdi kolobarji.

Jedilna soda je dobro čistilno sredstvo. Uporabljamo jo zlasti za čiščenje termovk in srebrnih predmetov. Denimo n. pr. v aluminijev lonec en liter vode, nekoliko sode in čajno žličko jedilne sode, nato vodo zavrimo in denimo vanjo srebrne predmete, ki naj se kuhajo dve do tri minute. Ko jih vzamemo ven, jih dobro oplahnemo.

Tudi ko pomivamo posodo, imejno pripravljen aluminijev kozarec z raztopino sode, da pomakamo vanj žlice in vilice umazane od tumenjaka.

Pregled panjev pred pomladno pašo

Z aprilom se začne živahno življenje v panjih. Čebelar naj, če ni že tega storil, skrbno očisti panje in postrga dno, predvsem pa jih mora natančno pregledati in ugotoviti zlasti dvoje: ali imajo panji dovolj medu in drugič, če imajo zalego.

Pri tem pregledovanju ni treba gnezda razdirati in vseh satnikov ven jemati; dovolj je, da vzamemo le stranske satnike, da se prepričamo, ali je v panju dovolj medu. Zelo važno je, da se čebelar prepriča, ali je v panju matica. Če je ni, tudi zalege ne bo in čebelna družina se bo dan za dnem krčila.

Da je matica v panju, se prepričamo, ako opazimo, da nosijo čebele obnožino v panj, čeravno ni to vedno nezmožljivo znamenje. Če čebele te kajto nemirno na brani sem ter tja, če razburjeno šumijo, zlasti če se dolgo ne umirijo in nekako jokajo, ko jih z dimom ali drugače razdražimo, je to znamenje brezmatičnosti.

Gotovost o matici dobi čebelar, če najde v satnikih zalego. Ako je to ugotovil, mu ni treba dalje iskati matice. Vse pregledovanje naj se vrši kolikor mogoče hitro, da se prepreči ropanje. Slednjic naj si čebelar za- bliše uspeh pregledovanja, da si prihrani pozneje ponovno delo.

Če imajo čebele dovolj pokritega medu iz prejšnje dobe, je zelo priporočljivo med v satnikih odpreti (odkriti) z nožem ali vilicami; to vzpodbuja čebele ravno tako, kakor da bi jih krmili.

Če smo pri pregledovanju našli na kako otrovko in na samo otrovo zalego, opustimo v tej dobi vsak poizkus, da bi ta otrova zalega rešili posebno zato, ker v tej dobi ni matic na razpolago in tudi zato, ker nas izkušnja uči, da tak panj nerad sprejme matico. Najbolje je, da sat z samotno zalego, poskropimo čebele z medeno vodo ter jih iz satnikov otresemo. Panj sam odstranimo, ometene čebele se tedaj navadno razgube po drugih panjih.

Ako našli smo na slabših, jih je treba združiti. To storimo tako: obema panjema damo dan poprej enak duh, na pr. s katro ali meliso. Potem od vzamemo obe matici, boljše matico, to je ono, ki ima več zalege, spravimo v matico kletko, ki naj bo zamašena z voskom tako, da čebele matice same lahko oprostijo. Iz obeh panjev se združijo satniki z zalego, druge čebele se vse ometajo v dotični panj, drugo matico z nekaterimi čebelami pa spravimo za rezervno.

Zelo važno je tudi, da se medišče v tem mesecu razširi, če je bilo zoženo. Dodajo naj se tudi v vališče medstene, zlasti ko je prišla obilna paša. Proti koncu aprila bo treba v naših krajih prevešati, to je odpreti bo treba čebelam medišče. Ko zasedejo vse gazi v panju čebele in postaja pred vratci v vališču vse črno čebel, je čas, da jih prevesimo. Glede prevešanja se med čebelarji v rabi razni načini. Nekateri odpro le medišče in postavijo prazne satnike vanj, ne da bi kakšno vališče prevesili v medišče. Vendar je bolje, če odvezemo iz vališča vse satnike z zaprto zalego in jih prevesimo v sredo medišča. Satnike s svežo zalego pa ne pustimo v vališču in jih združimo ter ostali prostor napolnimo s praznimi, če mogoče izdelanimi satniki.

Na ta način dosežemo dvoje: razširimo se gnezdo za novo zalego v vališču in v medišču postaja vsak dan več prostora za med, ko izleže pokrita zalega.

VALJENJE PIŠČANCEV

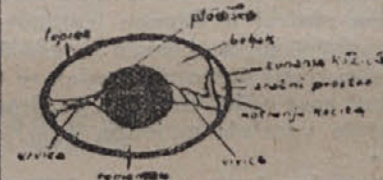
Nadaljevanje iz prejšnje številke

K valjenju lahko prisilimo samo tako kokoš, ki v dotičnem času ne nese. Ker pa kokoši spomladi redno nesejo, si moramo poiskati drugo valilko iz vrst domače perutnine. Imamo prav odlično žival na razpolago. To je pura, ki je naravnost živ valilni stroj. Pura, ki enkrat sedi, sedi tako vztrajno, da ji lahko po vrsti poverimo dvoje ali celo troje nasadov jajc. Važno je, da jo lahko k valjenju vsak čas tudi prisilimo. Celo mlado purico, ki še ni nesla, lahko prisilimo za kokljico. Edino puro, ki se na to pripravljamo ne moremo uporabiti za valjenje. Toda to traja le malo časa. Pura je v tem pogledu podobna divjim pticam, ki nekoč spomladi dan za dnem znesejo po eno jajce toliko časa, da je za eno gnezdo. Pred in po tem času ne nesejo skoro nič. Tako je vedno lahko dobiti primerno puro.

Kako pa puro spreobrnemo v kokljico? Vzamemo primeren zaboj, uredimo v njem gnezdišče in polo- žimo vanj nekoliko umetnih jajc. Ta napravimo tako, da jajčno lupino na tope in ostrem koncu predremo, vsebino izpihnemo in napolnimo nato prazno lupino s peskom. Obe oprtni zamašimo z voskom. Takih jajc vložimo nekaj v gnezdo in posadimo nanj puro. Zaboj nato pokrijemo s pokrovom, ki ga obtežimo s kamenjem, da žival pokrova ne more privzdigniti. Gnezdo moramo prirediti tako, da se pura s trebuhom dotika jajc, ne da bi ji delali prevelike sile ali celo bolečine. Hočemo samo preprečiti, da vstane in jo prisiliti, da

vlogo, in gnezdo je kolikor toliko v redu. Puri postrežemo zopet kakor prvič, gnezdo po potrebi uredimo in nato raztegnemo iz previdnosti pripravljano dobo še za tret, jih 48 ur. Ko ta čas prečete, to je po šestih dneh, je pura postala kokljica. Če pa ne bi hotela kokljati, je vsak nadaljnji trud odveč, ker bo pura začela nesti.

Naj omenim še umetno valjenje v valilnem stroju. Umetno pripravljena toplota v stroju nam lahko izvali po velikosti stroja več piščan-

cev hkrati. Valilni stroj zahteva izredno pozorno oskrbovanje, noč in dan ves čas valjenja. Kljub temu so uspehi nekoliko slabši kakor pri naravnih kokljah. Za kmečke razmere valilni stroji sploh ne prihajajo v poštev. Vedeti moramo, da z umetnim valjenjem zvezi s povečanjem nesnosti polagoma uničimo valilni nagon.

Obira jajc za nasad

Za valjenje vzamemo praviloma le jajca onih kokoši, ki po svojih lastnostih in po svojih predkih prednjačijo izmed vse trope. Toda to je izvedljivo edinole v rejških sredstvih, kjer z zaklopnimi gnezdi točno ugotavljajo katere kokoši je vsako jajce. Kmečka gospodinja tega ne more. Na dober rod pa tudi ona lahko vpliva s tem, da nabavija prvotne peteline.

Za nasad izberemo samo jajca popolnoma pravilnih oblik, gladke površine, brez razpok in nesnag. Tehtati morajo najmanj 55 gramov in največ 65 g.

Jajca morajo biti sveža. Zato jih spravljajte od vsakega dneva posebej. Shranite jih bolj na hladnem in ne presuhem prostoru. Vsak dan jih obračajte; s tem dosežete, da ostane rumenjask v svoji pravilni legi in jajce ohrani dalje časa svojo kalivost. Več kot štirinajst dni starih jajc ne nasajajte, ker je življenjska sila takih jajc zmanjšana. Po treh tednih začena kalivost jajc ugašati.

Ako dobimo jajca iz drugega kraja, moramo skrbeti za kar najbolj skrben prenos. Vsak pretres lahko uniči kalivost jajca. Zato ne pošiljajte jajc po pošti in železnici; tudi v avtobusih, na kolesih in motociklih jih ne smemo prevažati. Najzanesliveje jih prenašamo peš ali na hrbtu in na glavi. V vlakih jih moramo držati na kolenih. Ko dosepejo jajca na cilj, jih ne smemo takoj nasaditi; en dan morajo počivati.

Prebava krme

Oglejmo si na kratko, kako se spreminja hrana, preden jo telo uporabi.

Krma, ki jo polagamo živini, in hrana, ki jo uživa človek, je sestavljena v glavnem iz beljakovin, vodikovih hidratov in iz tošč. Preden dobijo vse te sestavine krme tako obliko, da lahko preidejo v kri, ki jih potem raznaša po vseh delih telesa, kjer jih žival potrebuje, so podvržene najrazličnejšim spremembam, ki se začnejo že v ustih in končajo v debelem črevesu. V gobcu žival hrano razgrize, zdrobi in zmelje. Pri tem delu se hrana pomeša s slino, ki začne takoj delovati. Pod vplivom sline se začne spreminjati škrob že v ustih v sladkor (glavno pri človeku in enokopitarjih).

V želodcu se pomeša hrana s kislim želodčnim sokom, ki začne delovati na beljakovine in jih spreminjati v enostavnejše snovi (pep-

tone). Tudi škrob se spreminja v želodcu še naprej v sladkor in si- cer zaradi delovanja sline, ki pride s hrano v želodec.

V tankem črevesu se napolni že deloma razkrojena želodčna vsebina s črevesnimi sokovi in žolčem. (Kakor vidimo, pride v čreva tudi žolč in pomaga pri prebavi hrane.) Ti sokovi uničijo kisline želodčne- ka soka in začnejo razkrajati bel- jakovine, ki še niso bile spre- menjene v želodcu. Potem nadaljuje- jo razkrajanje škroba v sladkor, ki se je začelo že v ustih in nadalje- valo v mali meri v želodcu. Na- dalje razkrajajo ti sokovi tudi to- ščo in jo spreminjajo v enostav-

Razen tega nastane v želodcu kvašenje, ki ga povzročajo bakte- rije. Razkrajajo se beljakovine in tvorijo se smrdelci plini. Razkraja- nje bi šlo še naprej, nastalo bi gnije, kar bi bilo za telo strup. To gnitje pa zabranjuje žolč, ki ob- drži kvašenje v dopustnih mejah. V debelem črevesu izgubljajo ne- prebavljena kaka, ki je telo ni upo- rabilo, vodo in postaja vedno bolj trda. V tej obliki pride potem iz telesa.

Od hrane, ki je naredila pot sko- zi usta in želodec v črevo, pride za telo v poštev samo ona, ki je bila spremenjena od sline, želodčnih in črevesnih sokov v tekočo obli- ko. To tekočo hrano vsrka telo ve- činoma v tankem črevesu (pri člo- veku). V debelem črevesu pa vsr- kuje hrano v večji meri pri živa- lih, ki živijo pretežno od rastlin- ske hrane, posebno pri konju. Tež- ko prebavljiva celuloza (seno in slama) se spreminja v veliki meri šele v debelem črevesu v tako obliko, da jo telo lahko vsrka.

Vsa tekoča hrana gre skozi tan- ko črevesno kožico in se zbira v posebnih drobnih cevkah, ki so po- dobne žilam. Te cevi se imenujejo limfatične cevi in tekoča hrana, ki kroži v njih, limfa.

Razloček med njimi in žilami je ta, da njih vsebina ni rdeča, kot je kri v žilah, ampak rumenkasto bele barve. Vse te male cevke se združijo v veliko limfatično cev, ki sprejema vso hrano iz črevesja. Iz te limfatične cevi pride potem hra- na v kri in s krvjo po vsem tele- su, kjer jo stančije potrebuje.

Nekateri kokošjerejci menijo, naj kokelj ne jemljejo z gnezda. Za- dostuje, da gredo same na prosto, kadar se jim zljubi. Ta način je gotovo nevaren. Kdor nima dovolj časa, da bi se vsak dan s kokljami ukvarjal, si delo na ta način olaj- ša, vendar je za kokljico in za jajca boljše, če se držimo stalnega dne- vnega reda. Zelo priporočljivo je, da jajca žesti ali sedmi dan valje- nja pregledamo in odstranimo ti- sta, ki niso oplojena. To je zelo koristno: neoplojena jajca, ki so bila šest dni pod kokljico, so že po- popolnoma zdrava in v kuhinji upo- rabna. Če bi ostala pod kokljico do konca valjenja, bi segnila in oku- žila ostala jajca, oziroma piščance. Končno pa prihranimo na ta način lahko kakšno kokljico.

Sesti dan valjenja je plod v jaj- cu že tako velik, da ga lahko s pri- mernimi pripravami skozi lupino vidimo kot temno liso, medtem ko je neoplojeno jajce popolnoma pro- sojno kakor sveže, od katerega se razlikujejo le v tem, da se je ne- koliko posušilo in je zato značil- ni prostor večji. Za pregledovanje jajc si izrežemo iz kosa lepenke odprtino v obliki jajca, le malo manjšo. Gremo v temen prostor in počakamo, da se oko privadi temi, od vseh strani zastrto luč pa za- krijemo na prednji strani s pri- pravljeno lepenko. Skozi izrezano odprtino pregledujemo vsako po- samezno jajce. Kdor ima pri hiši elektriko, si lahko napravi eno- stavno, a zelo dobro pripravo za pregledovanje jajc iz prepeste, le- sene škatlice in električne žarnice. Taka škatla je tudi prav primerna za pregledovanje jedilnih jajc, ker vidimo vsako najmanjšo razpoko v lupini, velikost zračnega prostora, ki odgovarja starosti jajca, pa tudi morebitno gnilobo.

Vprašanja in odgovori

Lojze Jerancič iz Potravnega (RO- čin) vpraša:

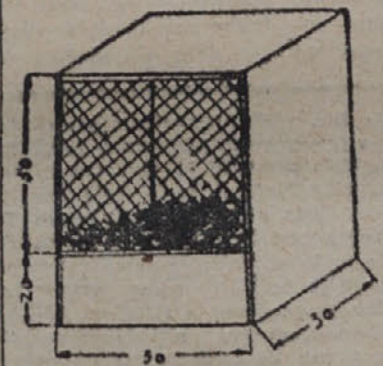
1. Imam mlade breskvine nasade raznih vrst in v raznih legah. Obre- zal sem jih novembra meseca, takoj ko je odpadlo listje. Na koncu odrez- kov so se pojavile kapljice smole. Morda zato, ker sem jih obrezal ob nepravem času? Pozimi sem jih po- škropil z modro galico. Zeleni bi ve- deti kaj o obrezovanju!

Odgovor: Na odrezkih se je poja- vila smolna kapljica zaradi tega, ker ste obrezovali prezgodaj. Zapomnite si, da je prerano obrezovanje breskvi škodljivo. Ne preostane vam druge- ga, kot da boljše dele ponovno pri- strizžete in jih razkužite s 3%no bor- doško brozgo. Za to opravilo pa po- trebujete čopice, ne pa škropilnico. Prav je, da ste pozimi škropili z raz- pošno modro galico. Vedite, da obre- zujemo breskve v mesecu marcu in o tako, kot nas uči moderna tehni- ka obrezovanja breskev.

2. Imam 300 litrski sod, ki se mi je skisal. Izžgal sem ga in ostrgal. Dober je bil le kakih šest mesecev, dokler je bilo vino v njem, potem da se je ponovno skisal.

Odgovor: Duh po kislem lahko prav enostavno odpravimo tako, da opere- mo sod z lugom lesnega pepela, nato pa sod izpiramo toliko časa, da izgine duh po lugu. Verjetno pa bo vaš sod plesniv in ako je plesen za- tarela, jo boste le težko odpravili. Poizkusite tako-le: Najprej dobro na- nočite notranjost dog z amoniakom, razredčenim v vodi. Za 3 hl 90 gra- mov amoniaka. Ko ste to naredili, a viljite v sod 3 litrov vrele vode, kateri ste prej raztopili 14 gramov težne galice v prahu. Sod začepite, obračajte ga dobre četrt ure sem in tla, nakar ga dobro izplahnite s čisto vodo.

Lahko poizkusite sod še enkrat ostrgati in potem ožgati. Ko so doge se gorke, jih namočite znova z do- brim vinom, ker tako gorke rade vsrkajo vino ter dobijo prijeten duh. Šele nato ostrgajte z dog ogorelo plast in sod operite z raztopino žve- pla in vode. Če pa je duh po plesni precej močan, tedaj ni pomoči. Naj- boljše je, da uporabite sod za pri- dravo škropil ali v kakšne druge na- mene, ne pa za vino.

Gnezdo za valjenje

na jajcih leži. Žival pustimo v tem nekoliko neprijetnem položaju pol- nih 48 ur, to je dva dni in dve noči, ne da bi jo sploh kaj pogle- dali. Po preteku tega časa odstrani- mo pokrov in rešimo jetnico, ki ji damo jesti in piti in četrt ure ča- sa, da se osnaži. Medtem uredimo gnezdo, katerega smo našli v naj- večjem neredu. Ko smo uredili ži- val in gnezdo, se neprostovoljna ječa podaljša za nadaljnjih 48 ur, med katerimi ne smemo žival motiti. Ko zopet pridemo, najdemo pu- ro navadno že zadovoljno s svojo

MARIE MAJEROVA

ROMAN

Najlepši svet

In takoj nato:

»Seveda, to vsakdo opazi na prvi pogled.«

Ona je videla vzrok vse zmede v prevratu, še se ni opomogla od osuplosti, da ni več Avstrije in cesarskega Dunaja, ki je imel toliko sijajnih poslopij, slikarskih galerij, muzejev, da ni več armade, v kateri je bil njen rajni mož major. Bila je v strahu, da ji nova država morda ne bo več plačevala pokojnine in bo morala bržkone poginiti, če se ne zateče v gozdarsko hišo.

Roman ji je vse to bral z obraza, ker se ni mogla obvladati v pričo njega. Naglo je zaklical:

»Ne, tudi tega mi ne pripoveduj, tudi to je dolgočasno. Pridi in sedi k meni! Sem, naredim ti prostor. Takoj! In bova skupaj molčala nekaj časa, hočeš? Tako sva se vselej najlepše razumela.«

»Piti, jesti... ne maraš nič?« ga je vprašala po poti k divanu.

Odkimal je z glavo.

Pokazal je na prostor z blazino:

»Sem!«

Sedla je torej z zadovoljnim nasmehom in rekla:

»Tako. In kaj naj zdaj delam?«

Gladil ji je roko. Da, to je bil on, Roman, otrok, razvajen od matere, pestunja, prijatelj, služkinj, profesorjev, ljubic, od vse usode. Njen veliki otrok, ki jo je mučil, ji lagal tako očito, kakor da je to njegova sveta dolžnost, ki se je norečeval z njo, ji ukazoval in jo obvladal, ki pa ga je ljubila, ker je videla v njem edini smisel svojega življenja. Otrok, ki si je bil v svesti svoje vse-mogočnosti, se grel ob njeni ljubezni z razkošjem kot mačka na soncu, ki je izčrpaval njeno neizmerno prizanesljivost s svojo muhavostjo in zagospodoval nad njo z vsemi mogočimi preračunanimi vabami in zvijačami razvajenega miljenca. Ona pa se je dobro počutila pod to oblastjo, ker je bila ljubljena, pripoznana in čislana zaradi svoje ljubezni in požrtvovalnosti.

Rada bi ga bila izpraševala o vsem, se ustavila pri sleherni podrobnosti tega kosa življenja, ki ga je preživel daleč od nje, drevnela bi od strahu pri vsaki nevarnosti, ki ji je ubežal, se veselila vsakega uspeha, ki ga je dosegel, in tudi sreče, če jo je imel; toda Roman ne pove nič. Morda mu kdaj med ravnodušnim pogovorom uide beseda, s katero se bo izdal. Mati bo ulovila besedo, sedla z manj poznal njeno tajno obljubo, za katero je venjo na samem, jo nabodla na koželj svojega razmišljanja in bo iz nje spredala sinova doživljaja.

Tako je bilo že od takrat, ko je Roman odšel v šolo. Izgubila ga je izpred oči in vračal se je vselej drugačen, vsakokrat je osupnila spricho njegovega napredka in razvoja. Zorel je, se izpreminjal, toda mali deček, ki se ji je dobrikal v nežnih trenutkih, je ostal v njem. In zdaj je spet tu, svež, zdrav in krasen, da je materinsko srce poskako-

valo, z jasnimi stroškimi očmi, velik in dozorel, zanjo pa še vedno otrok.

Živela sta tako šest in dvajset let skupaj in daleč narazen, zdaj pa se bosta bržkone popolnoma razšla. Nепrestano je govorila gozdarju, ko se je naposled odločila zanj med obema snubcema:

»Še ne, še je ta fant majhen in potreben doma.«

Zdaj pa, ko je bilo jasno kakor beli dan, da je zares velik, ker se ni obečal na divan, marveč se je vojskoval v resnični vojni, je postala žalostna, da bo konec te idile, ki se ne povrne več, da bo izgubila veliki prostor, kamor so vzletali njeni koprneči vzdihji in koder se je razpenjala njena nežnost. Da ne bo več popolna, kakršna je bila, ko je imela poleg sebe otroka, tega mladega moža, že doraslega človeka, ki ga je, o čudo! hranila s svojim telesom! Da pojde v grob presekana in bo pustila na svetu živečo drugo polovico svoje bitnosti, oddaljeno, samostojno, kot nadaljevanje svojega življenja.

Polagoma, boječe in tiho se je začela jokati.

Gledal je nanjo nekaj časa s prizanesljivim nasmehom, kakor da je ona otrok, on pa starejši. Nato je zaklical, kakor da gre za nekaj važnega.

»Mama, vsi gumbi na perilu so se mi potrgali!«

Žarek veselja je šinil skozi solze in rekla je zateglo:

»Vidiš, kako slabo bi ti bilo brez mamice?«

Drugi dan zjutraj je Roman izpregovoril:

»Uniformo slečem in oblečem zdravniški plašč.

Moram narediti tretji doktorat, preden se oženim.«

»Torej boš spet odšel? In kdaj, če sImem vprašati?« je boječe vprašala majorka.

»Nocoj.«

»To je vendar kruto. Me hočeš spraviti v grob? Umrjem, če se kmalu ne vrneš?«

»Na vašo svatbo pridem, mati.«

»Kdo ti je to povedal... Premislila sem se,« se je branila mati vsa zardela.

»Pridem šele na vašo svatbo, od vas je torej odvisno, če me hočete kmalu videti.«

Pustil jo je v osupljenosti in tako je imela dovolj časa za tuhtanje, kako se je zgodilo, da je Rodel doslej samo en človek?

Roman pa je naglo izginil, kakor je prišel in kakor je bila tudi sicer njegova navada. Zdaj je bil zelo nestrpen, da bi zvedel od Lenke vse, kar mu je prej napovedala. Njegovo tretje srečanje z Lenko je odločilo o tem, kar je slutil že pred leti, ko se je prvič srečal z njo pod dišečimi lipami, ko je bila še mlada deklica, skoraj še otrok, z neoblikovanim obrazom, s prozorno poltjo, zaupna do vsakogar, kogar je srečala. Že tedaj je Roman zahrepenel po njej. Toda njegova disciplinirana volja je imela v oblasti njegove nagibe, čeprav so

bili razvajeni kakor njegove želje in muhe. Mož, ki se je rad družil s koprnečimi ljubici, ki je rad ugodil ponujajočim se razuzdankam, se je umikal pred to nedolžno zaupljivostjo, ker je imel načela, po katerih se je ravnal v odnosu do ostalih ljudi. Nikoli si ni prizadeval, da bi jo opozoril nase, zavzel je prej obrambno stališče. Skrivna naklonjenost ga je nagnila k temu, da se je potegnil za mlinarjevo stvar in prosil zanj mater, ki mu je ugodila brez pomisleka in posodila Bilanskemu denar za nakup mlina ter tudi jamčila za prvo vknjižbo. To dobro delo bi bilo majorico kmalu drago stalo. Mlinar ni zaslužil zaupanja v denarnih zadevah. Na srečo zanjo je o pravem času dobil mlin v roke trezni in stvarni Anton, ki je v času velike konjunktore vse plačal in pri tem naredil še dobro kupčijo, kar si je majorka dala izplačati dolg v blagu. Ostalo je samo še zemljiško-knjižno jamstvo, ki pa ni povzročalo nikake bojazni spricho današnjega stanja mlina.

To birmansko srečanje z zalo deželanko bi bil ohranil v duši kot sled šmarnice, ki smo začutili njen vonj majskega dne, ako je ne bi bil spet srečal v času, ko je ležal ranjen v bolnici.

Prav tedaj se je osvobodil iz ljubezni, ki je grozila, da ga bo privezala k sebi z najbolj strašno vezjv navade, in je zahtevala od njega žrtvovanje njegovih načel. Branil se je, a je propadal, ko mu je prišla na pot Lenka, zardela od nedolžne zadrege, z zaupno iskrenostjo vdana brez zahtev, prozorna kakor studenec. Njena bližina ga je osveževala in poživljala, navezoval se je nanjo in pozabil na to, da mora bedeti nad svojimi čuti. A zaupljiva Lenka ga je rada sprejemala, ne da bi vedela za nevarnost, ki ji grozi. Ni vedela, da je to ljubezen, kar je mislila, da so le izrazi prijateljske naklonjenosti. Ljubezen je oba speljala s skrivnim sodelovanjem lokave narave, ki je imela z njima svoj večno neizpremenljivi načrt.

Roman je izgubil moč nad svojo voljo, prijetna, sladka vdanost usodi mu je začela ugajati. Sicer je to tičalo v ozračju tiste dobe, ko se je volja posameznikov, skupin in narodov podredila iz udobnosti moralnemu nasilju. V hipu, ko je bil na tem, da stisne k sebi Lenko krepko in kot ljubico, kakor se ljudje vržejo v hazardno igro s slepimi očmi za vse drugo, je bil nenadoma premeščen na Dunaj. Njegova skaljena razsodnost mu je prišepetavala, da je to migljaj neznane sile, ki ima namen očuvati Lenko. Zato je molčal in si prizadeval, da bi popravil, kar je mislil, da je zgrešil. V mislih pa se je vračal k Lenki bolj pogosto, kakor je sam hotel. Njeno bitje mu je pršlo v živce in telo je še bolj hlepelo po njej zdaj, ko je ni videl. Nikjer ni našel miru, vse v njem je drhtelo kakor napeta brzojavna žica. V zatišju dunajskega okrevališča za oficirje je lahko študiral; delal je marljivo, ker knjižnice glavnega mesta so mu nudile vse potrebne pripomočke. Živel je na upanje neznane bodočnosti.

O premikanju front je zvedel od prijatelja politika prej kakor ostala javnost. Od poveljnika si je izposloval tritedenski dopust, da bi imel izkazilo in ga ne bi zadrževali na potovanju. Zvečer osemindvasetega oktobra je bil že v Pragi.

Ni nameraval poiskati Lenko doma. Hotel ji je pisati, obiskati dom in nato urediti stvar po njeni želji. Marie ni poznal, tudi ni poznal njihovih sedanjih domačih razmer in se je bal, da bi jih utegnil vznemiriti v njihovem življenju. Naključje pa mu jo je pripeljalo naproti in tako se je zgodilo, da jo je še tisti dan koprneče objel in poljubil, zakaj njen glas, njena drža in način, s katerim mu je dala roko, je govoril:

»Da, da, da!«

Misli ob Pahorjevi knjigi

„Moj tržaški naslov“

Vrstice, ki sem jih napisal, niso nobena literarna kritika; to delo prepuščam drugemu, sposobnejšemu in bolj poklicanemu perestu. Tudi ni namen tega članka prikazati Pahorjeve črti novelice v okviru heroične dobe narodno osvobodilnega gibanja, ki se v njih tako preprosto in vendar tako živo in pretresljivo izraža. Nedvomno si je Boris Pahor z njimi priboril mesto med najboljšimi glasniki te gigantske borbe našega naroda. Ne s svojim skromnim člankom hočem dati samo duško odmevu, ki ga je vzbudil Pahor v Tržačanu, ki je prav tako kakor on vzrastel iz pristne tržaške amularije. Prepričan pa sem, da nisem v tem pogledu edini, temveč da se je podobno zgodilo z velikim številom drugih, ki so otroci istega okolja. Očitale se mi bo, da je v tem nekaj sentimentalnega. Priznavam to, toda ne

ki glas v meni mi pravi, da je v tem pogledu ta sentimentalnost zdrava in, kar je posebno važno, povsem utemeljena in upravičena. Od avtorja »Mojega tržaškega naslova« me loči cela generacija, doba, ki je že na sebi a v teh tako burnih letih še posebno dovolj dolga, da bi se moralo gledanje in presojanje stvari in dogodkov močno razlikovati. Toda ob čitanju Pahorjevih črtic mi je bilo tako, kakor da bi se bile rodile v meni samem, kajti zdelo se mi je, da ne bi smel pisati drugače, če bi se kdaj pregrešil in hotel opisati tržaško življenje.

Marsikateri naš pesnik in pisatelj je že v svojih delih opisal in opeval Trst. Pesniki so morda imeli

lažje delo. Vse okolje, morje s svojimi ladjami, obala s svojim bujnim življenjem, mesto samo s svojo živahnostjo in s svojimi prebivalci, vse je ena sama velika pesem, ki mora odmevati v vsakem srcu, ki je odprto lepoti. Zaradi tega se lahko ponasamo s sorazmerno bogato vrsto liričnih pesnitev, v katerih so različni naši pesniki zadeli pravi ton in našli pravo besedo za poveličanje tega skrajnega predela naše zemlje. Anton Aškerc pa je v svojih »Jadranskih biserihi« s čudovito intuicijo razgrnil tudi življenje naših ribičev ob Jadranski obali od Barkovljanskega portiča do Sv. Križa in še dalje do Devina.

S prozo pa je bila zadeva mnogo

težja. Res je, da ni manjkalo poskusov v tem pogledu in da so se lotili tega dela pisatelji, ki so dolga leta živeli v Trstu ali so bili celo tam rojeni. Toda v pre mnogih primerih je pač povest lokalizirana v Trstu, toda ta lokalizacija je samo zunanja ali le bolj ali manj nekam čudno prepletkana s tržaškim koliratom. Cestokrat niti krajevni opis ni tak, da bi zadel pravo, kaj šele, da bi prikazal pravi tržaški življenjski svet. Za tržaško okolico — breg pod Sv. Križem — je v dokajšnji meri rešil ta problem France Bevk s svojim »Viharjem«. V tem pogledu tudi danes nismo na boljšem, kajti gornji očitke velja v polni meri tudi za Preissov poskus, literarno prikazati tržaški proces iz leta 1941, in še bolj za Bartolov »Mangialupis«, ki bi se v času, ko že govorijo o interplanetarnih poletih, mogel goditi tudi na Luni.

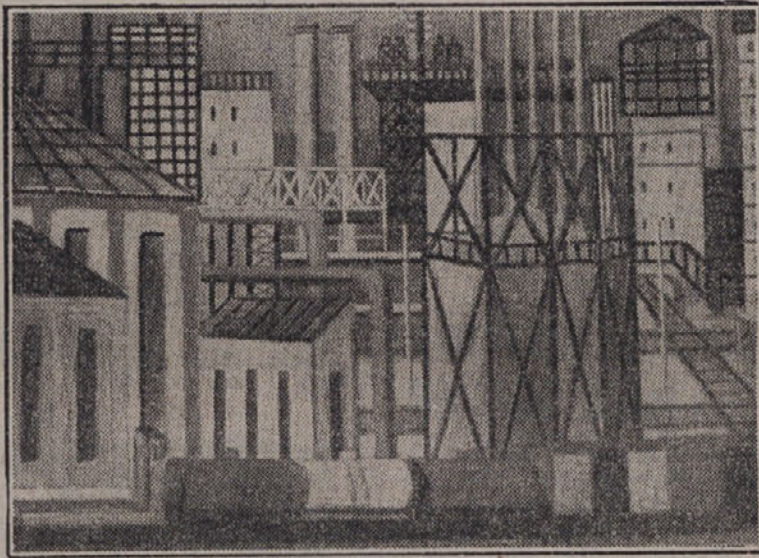
Trst je še vedno čakal svojega slovenskega pisatelja. Da, imeli smo pisatelja ki je izšel iz našega naroda in ki se je znal popolnoma zlit v veličastno celoto s Trstom

in njegovim Krasom, toda ta pisatelj je pisal in pel v tujem jeziku in tudi njegovo ime se je iz našega Zlatoperja pretvorilo v Slataperja. Sedaj pa se je pojavil Boris Pahor. Tudi če ne bi v svoji knjigi večkrat omenjal Slataperja, mora biti čita-telju jasno, da se odziva njegovemu klicu, s katerim se je obrnil na slovenskega asuznjana, ki je pasel svojo revno čredo na golih kraških tleh, medtem ko se je blestelo pod njegovimi nogami mesto Trst, ki je bilo njegovo, a ki si ga ni znal pri-boriti.

Toda zato, da se je kdo lahko odzval temu klicu, je morala prvi svetovni vojni, v kateri je padel Scipio Slataper, slediti druga svetovna vojna in naše narodno osvobodilno gibanje. Odzval pa se mu je lahko samo Slovenec, ki je zrastlel in okolja, ki je najpristnejše tržaško. Izrastel je moral iz tiste amularije, ki je sedaj ranjka tržaška pisateljica Marica Nadliškova ni mogla razumeti, kajti sicer ne bi bila pisala tistih težkih besed v svojih spominih.

UMETNOST · PROSVETA

Slikar Lojze Spacal razstavlja

Lojze Spacal

Plavži (olje 1948)

KULTURNE DROBTINE

Pred 150 leti se je rodil v češkem mestu Strakoniceh František Ladislav Celakovski, prvi klasič češkega romantičnega pesništva. Bil je tudi zbiralec češkega narodnega blaga, ki se je posebej zanimal za kulturno delo na takratnem Kranjskem. V dokaz njegovega prijateljstva do Prešerna so nam ostala mnoga pisma. Celakovski je umrl 1852. leta v Pragi.

Slovenska filharmonija je ustanovila «Mladinski zbor», ki naj nadaljuje tradicije in delo «Trboveljskega slavčaka», ki je ponesel slavo slovenske in drugih jugoslovanskih pesmi daleč v svet.

Bratislavsko narodno gledališče je v preteklem tednu gostovalo v poljskih mestih in industrijskih središčih. Program «Leto dni na vasi» je obsegal slovaške narodne pesmi, plese in godbe. Gledališče je z gostovanjem mnogo doprineslo k zblizanju poljskega in slovaškega naroda.

V tržaškem gledališču Verdi gostuje dramska skupina Tofano, ki je dala v tem tednu vrsto predstav. Pirandello: Premislo Giacomino!, Goldoni: Svojevrsni dogodek, Mosca: Angel in komendatore, STO (psevdonim Sergeja Tofana): Bo naventura, živinozdravnik in druge. Na vseh dosedanjih predstavah je izstopal glavni igralec Sergej Tofano, ki je pokazal visoko stopnjo svoje igralske sposobnosti, medtem ko so ostali igralci daleč zaostajali za njim. Take neenotne predstave danes ne morejo več zadovoljiti.

V letošnji sezoni so hrvaški skladatelji pokazali veliko tvornost. Državni simfonični orkester je izvajal «Drugi klavirski koncert» Borisa Papandopula, dalje «Istrsko suito» Natka Devčića, «Tretjo simfonijo» znanega mladega skladatelja Stjepana Sureka, «Prvo simfonijo» Mila Cipre in «Grobo v žitju» Silvija Bombardellija na besedilo Branka Čopića.

Novе knjige

Jovan Jovanović Zmaj: Pesmi za otroke.
Simon Gregorčič: Zbrano delo II. knjiga.
«Pisma Ivana Cankarja» I, II, in III.
«Klasije» št. 16-17 (Tavčar: Visoška kronika).
«Ruska klasična proza».
Tarle: Napoleonov pohod proti Rusiji itd. itd.
Dobite jih v slovenskih knjigar- nah v Trstu in Gorici.

Na sto načinov bi lahko začeli to poročilo o umetniškem delu našega Lojzeta. Našega Lojzeta smo rekli, da, ker mi tržaški ljudje, ki polemiziramo od mladih nog, pred njegovimi slikami, ki jih imamo radi, ker nas izzivajo, moramo reči prav tako: naš Lojze. In če je res potreba postaviti vprašanje: Za Spacala ali proti Spacalu, potem bomo mi rekli, da smo zanj, z vso iskrenostjo ter prisrčnostjo zanj. Zanj zato, ker je njegova umetnost dokaz višine našega kulturnega razvoja; zanj zato, ker priznanje, ki ga je bil v svetu on deležen, je priznanje, katerega smo deležni mi vsi. Nekdo je zapisal: «V slikarstvu je vse prav, samo da je pošteno napravljeno, to je z dušo in znanjem». In v Spacalu je res vse pošteno, ker je njegova psihologija, naša domača psihologija. Njegovo znanje pa brez dvoma mojstrsko, evropsko.

Evropsko smo dejali. Toda o tem ne želimo povedati umetnostni kritiki, zato nečemo začeti novih slavospevov.

Edino prav je, da ne prešojamo Spacalove umetnosti po paragrafih nekega samovoljnega katekizma, ampak z modernim pogledom in na podlagi naše tradicije, naše folklo-re, našega duha, našega tržaškega življenja med obema vojnama, v letih druge svetovne vojne in po nji. Potem bomo spoznali, da je v njem prišel do izraza odklon od reda, ki so nam ga vsilili; da se zrcali v njem liričnost našega človeka, ki si je želel svobode in človeku dostojnega življenja; ljubezen do narave, do morja, do kmečkih hiš, borjačev in gmaj. In tudi naš razvoj: od liričnosti, ki nam je ni dala življenja, do tragike, ki nas je zresnila in nas napravila močnejše, do nove zavesti, ki smo si jo priborili, ki bi jo morali vsak dan bolj stopnjevati.

Gotovo, nečvomo je marsikomu izmed nas Spacal nenavaden, nejasen, težak. Toda tudi pesnike sta nam učitelj in profesor v šoli tolmačila, tudi za razumevanje njihovih pesnitev moramo vedeti o zgodovinskih dejstvih, o virih, o mitologiji, o književnostnih strujah in estetikah. Ena izmed konkretnih poudarkov našega časa je prav ta, da se razumsko preučijo dogajanja, da nad nagonom prevladuje razum, da nam ne zadostuje ta več «elans» in pasionalnost. Zato je nazadnjaško, ne napredno, iskati ljudskost samo v tem, kar je večini na prvi pogled razumljivo. Nasprotno, naloga napredne kulture je prav ta, da se dvigne raven preprostejšega človeka, da se mu omogoči vrednotenje tega, kar so imeli do sedaj v zakupu izbranci.

V zapadnem svetu, pravi Gramsci, obstaja samo buržoazna kultura, druge kulture sedaj ni, ker jo bo ustvaril komaj nov družbeni red. Ne gre torej za to, da to kulturo v celoti odklanjamo, temveč da črpamo iz nje tiste vrednote, s katerimi bomo svoje lastno ustvarjanje lahko obogatili. Če se po tem nujnem oklepaju spet

neskončnost prostranega morja. Ugaajo nam Spacalove monotipije, zelo nam ugaajo, ker je njihov primitivizem, lirična pristnost potez tako mehka in rahla. A morda nas prav ta dela najbolj izzivajo. Kljub ljubezni, ki jo je Spacal vključil vanje, iščemo v njih njegovo moč, morda bi radi videli, da bi se idilika razkrla, spre-govorila še drugače. Izraz te nove Spacalove sile so brez dvoma «Plav-ži», «Velemesto» in še posebno «Pe-rica».

To je najnovejši Spacal, Spacal, ki grebe, išče kakor iščemo mi vsi. Nekdo je povedal o statiki teh del, o statiki «Perice». Da, morda so res statična, če naj pojmujejo statiko kot pomanjkanje gest. Toda mi vidimo prav tu novo dinamiko v Spacalu, njegovi figuri je okvir preozek, izstopa iz okvirja, ga lomi. «Perica» je res mirna, toda nihče ne bi smel trditi, da statično učinkuje, da sila tega silnega telesa tržaške perlice dinamično ne govori. In kako dinamično! In njene krepke roke, ki izzema-

jo perilo! Saj bi ta slika bila pone-srečen pokizkus v novem Spacalovem umetniškem iskanju, če bi ji odre-kali dinamizem! Spacalova dinamičnost je morebiti manj kričeča, toda nabrekla je in napeta. Ni mogoče izraz najboljšega Spacala, to da, am-pak v njej je ves Spacal, z vsem zna-njem, posebno pa ves na novi poti, ki bo brez dvoma zanimiva in pomem-bna. In prav gotovo ne samo za naše tržaško slikarstvo.

Za zaključek bi rekli še to: Iskreno je želeli, da bi našli ljudje z ljubez-njo obiskali Spacalovo razstavo, proučili ter presodili njegovo tvor-nost. Neodpustljivo bi bilo, če bi jo potomeci «dvatisočletne kulture» cenili, mi pa šli zaspani mimo nje. Tuja krivda je, če je za čas omtrel v nas smisel za umetniško izobrazbo, toda kakor so najboljši sinovi našega življa premagali vsiljeno mrtvilo, ta-kò je prav, da jih zdaj podpremo z našim priznanjem. Jih zaslonimo z našo skupno močjo. Jih zaščitimo s svojimi prsi.

ki ga letos vodi Franc Venturini. V zboru poje 60 mladih pevcev in pevk. V programu so imeli 12 slovenskih pesmi, med katerimi sta najbolj uga-jali «Mladi bataljon» in «Delovne brigades», ki so jih izvajali s spreml-jevanjem harmonike.

Celotna prireditev je zelo dobro uspela, tudi ljudi je bilo mnogo, le škoda, da se na prostem glasovi — posebno mladi — ne morejo popol-noma uveljaviti.

Istočasno kot tržaški dijaki na Sko-fijah so peli koprski v Pobegih. Zbor pod vodstvom prof. Ostrovske že uživa priznanje, ki si ga je na nedelj-skem nastopu še potrdil. Poleg že zna-nih pesmi so peli tudi na novo na-študirane. Posebno so ugajale istrske pesmi.

Dijake iz Kopra so pozdravili plonirji osnovne šole iz Čezarjev in jim poklonili cvetje iz domačih vrtov.

Gledališče je v tem tednu gostova-lo na Konkonelu s priljubljeno mla-diško igro «Dedek Mrz», ki je tud-tu doživela velik uspeh.

Prosveta med ljudstvom

Operna šola Glasbene Matice in Komorni zbor sta priredila v nedeljo v Piranu in Smarjah dva koncerta, ki sta dobro uspela. Gojenci operne šole so nastopili z opernimi arijami, ki smo jih slišali v Nabrežini, na Opel-nah in drugod, Komorni zbor pod vod-stvom Ubalda Vrabca pa je navdajal poslušalce s svojim izbranim spore-čm in preciznim izvajanjem. Škoda le, da nimajo po naših krajih boljših klavirjev, kar bi uspehe še stopnje-vač.

Poleg tega je nastopil Komorni zbor še v Saležu. Kljub propagandi, da je ta zbor belogardističen, ker si «zaščit-niki» ničesar več ne morejo izmisliti, je bila dvorana v Saležu do zad-njega polna. Poslušalci so bili silno navdušeni in si hoteli zagotoviti od-

pevcev in pevovodje, da za gotovo zopet kmalu pridejo v njihovo vas. Taka prisrčnost, kakor so jo beležni izkazovali pevcem Komornega zbor-a nam je dokaz, da nihče nikdar ne bo mogel našemu ljudstvu kratiiti kul-ture, katere je danes deležen.

V nedeljo popoldne je bila kultur-na prireditev na Skofijah. Kot prvi so nastopili pionirji-pevci iz Plavji, ki jih učil Klara Loređan. Prav lepo je zbor zapel 4 pesmi, dve pe ki-pionir-ki pa še tri duete.

Pod vodstvom Cerneke je prvič nastopil oktet iz Kopra. Zbor se odli-kuje po lepih glasovih, posebno tenor-jih in je dosegel zelo lep uspeh.

Kot zadnji je nastopil Mladinski pevski zbor dijaškega doma iz Trsta,

knjiga tržaškega pisatelja Federica Pagnacca «Devet dečkov». V njej je opisal življenje devetih dečkov, ki so v brezskrbni otroški razposajenosti vzrasli v tržaškem predmestju v času, ko je stekel prvi električni tramvaj. Vzrasli so tam, kjer se postopoma zajeda mesto v polja in vinograde, kjer postane iz sadnega vrta, ki so ga že opustili, a ga niso še zazidali, akampanjeta, prehodno nekakšna «res nullius» in pravcati raj za otroke.

Ta skupina dečkov je narodno in družbeno silno mešana, med njimi je, razen dveh, ki imata še slovenski pririmek, tudi deček slovenske narodnosti. V tem pogledu s ominja Pagnaccova knjiga na znano Bart-schovo knjigo «Devetorica iz Sta-jerske», ki je pred prvo svetovno vojno vzbudila toliko prahu v slovenski javnosti. Kakor je Bartsche-va knjiga slavospev slovenskih go-ric na naši severni meji in obenem tudi nemškega prodiranja v to ozemlje, tako opeva Pagnacco slo-vensko okolico Trsta in bližnji Kras, a istočasno podčrtava prodi-ranje italijanskega življa med slo-

venske kmete. Pri obeh imamo po- enega Slovenca, ki se za takšnega tudi ima, ki pa je vendar že zajet od tujege vpliva, pri Bartschu od nemškega, pri Pagnaccu od italijan-skega. Pagnacco ga označuje kot amorfnega. Je to pač oni prehodni stadij pri potapljanju v tujo nardo-nost. Bartsch je opisal raznarodovalni boj na naši severni, meji kakor ga vidi Nemeec. Prav tako je Pagnacco podal sliko asimilacije slovenskega življa v Trstu, kakršno je videl Italijan in še po vrhu ire-dentist. Res je, da ni Pagnacco v

Šlibarjev Polde

svoji knjigi nikjer uporabil kake-ga žaljivega izraza proti našemu narodu in da ima na več mestih prav tople besede o našem kmetu, toda iz vse njegove knjige veje vendar prepričanje, da je le Ita-lijan gospodar in izključni kul-turonosec, medtem ko je Slovenec kmet, ki se ne more povzpeti do lastne kulture. Če se mu posreči doigniti iz kmetkega in suženjske-ga stanja, pa je že zajet v tujo

kulturno sfero. Tako je sodil Bartsch o Slovincih na Stajerskem, tako je pisal Pagnacco o Slovincih v Trstu. To Pagnaccovo stališče zastopa celo v svojih pravkar izšlih spominih («Trieste nei miei ricor-di» 1948) Pagnacco somišljenik in Slataperjev prijatelj. Tržačan Giani Stuparich, ki zaključuje svo-ja razmotrivanja o asimilaciji Slo-vencev in Hrvatov na Primorskem z besedami «Ako ne bi bilo poklic-nih politikov, bi bile obmejne pokrajine že zdavnaj na najbolj na-raven (!) način rešile problem narodnostne različnosti, ki je prven-stveno problem sožitja in civilizacije. Seveda je tudi za Stuparicha ta civilizacija samo italijanska.

Proti Bartschu se je od slovenske strani oglasil Lojze Krajgher in napisal «Kontrolorja Skrobarja». Tržaški Slovinci pa smo še vedno čakali na glas iz svoje srede. Sedaj se je pojavil Boris Pahor in nam podaril «Moj tržaški naslov».

Oglasil se je, da prekriči zvoč-nike, ki grmijo, «da naj bodo le naše grape in Trstenik in rojanski

potok in starobreški in hudournik Ključ in hčiice kontovelske in šče-dnjske brščice» in da jim dokaže, da so naše tudi tržaške ulice da je naše tudi mesto. Slataper je pel o Krasu in je pel o morju, toda pel je kakor ribič, ki je ostal brez bar-ke in brez ljubezni. Pahor pa glas-no zapoje «da smo otroci veslačev na tujih galejah, toda da občutka manjvrednosti ni več v nas». Tudi bojzani ni več. «Mi smo galebji krak, smo bela jadra, smo srebro slovenskih rib. Slovenska beseda se ne boji več zdrav ne dnevnih trenj ne tujih rok!» «To je naša tržaška pomlad, to je naša svoboda pred svobodnim morjem: mi smo otroci!» Zato velja njegov glavni po-ziv mladini: «Slovenska mladina, piši, piši! Ustvari si tržaško sloustvo iz premagane bolečine nazaj!» Toda Pahor ni samo izdal poziv, sam je tudi dal najlepši zgled s svojo knjigo in je z drobno črtico «Slo-venček samouk» o Josipu Godini Vrdelskem pokazal, da ne zna sa-mo peti pesem bodočnosti, temveč tudi v pravi barvi slikati našo pre-teklost.

Takega pisatelja smo pogrešali in to misel sem izrazil že pred štirimi desetimi leti, ko je izšla

»Tvoja je pomisliti, da je velika razlika med otroki daleč zunaj in pa med otroki tržaškega predme-stja. Daleč po svetu je znana trža-ška mularija, okoli'ka ni bila nič boljša, četudi je bila slovenske narodnosti».

Glasnik našega Trsta je lahko sa-mo človek, ki o sebi lahko piše: «...tekkel sem za tramvaj in sedel na luč prikolice. In na obrežju sem tudi tekkel za tovornim vozom in voznik me je, paglavca, ošvrknil z bičem. In na Ponterouš sem na-pajal rožaricam, in v skladišču sem ukradel pomarančo iz «kofete» ali «Kopalne ilače smo vrgli preko ra-men, ljubimo se na škorjeri, svoje nevestice obsipamo s toplim sip-kom, da so skrite kakor školjke... In morske konjičke iščemo v pesku in morske zvezdice in meduzam vredadamo sklizast glave in na Drod jih vlečemo, da se stopé na soncu... In vse okoli je živžav, in obala je živžav, prag, kjer razstavl-jamo svoje barven».

TEHNIKOVI zapiski

Delfini imajo posluh

Danski ekspediciji na ladji «Atlantida», ki je potovala v Zapadno Afriko se je dogodilo, da so večkrat poslušali visoke glasove, ki so jih oddajali delfini. Ob neki priliki se je zbralo okrog ladje približno 100 delfinov, ki so se razigrano podili naokrog po mirni vodi. Zbežali so pa v trenutku, ko se so vključili napravo za oddajanje in registriranje visokih tonov.

Lansko poletje pa je imel znanstvenik Frasser možnost, da je sledil delfinom v majhni oddaljenosti. Opazil je, da je izhajal iz njihovih nosnih odprtih niz drobnih mehurčkov v bolj ali manj rednih presledkih. Možno je, da je to v zvezi z oddajanjem glasov.

Bakterije - čistilke morja

Poleg bakterij, ki ogrožajo naše življenje, poznamo danes celo vrsto bakterij, ki so celo koristne za življenje na našem planetu. Bakterijam pripada važna vloga pri vrenju organskih snovi.

Za življenjsko kolesje v morju so bakterije prav posebnega pomena. Skoraj vsa organska materija morja pretvarjajo razne morske bakterije v prvotne anorganske sestavine in tako vračajo morju zopet tiste snovi, ki so jih uporabila morská bitja za svoje uspevanje, rasti in razmnoževanje.

Pri raziskovanju morskih bakterij so naleteli biologi na večje težave, kot njihovi tovariši pri proučevanju vseh navad bakterij na suhem. Predvsem morajo poznati življenjsko sredino bakterij; ta se pa spreminja z naraščajočo globino in letnimi časi.

Razlikujemo morske bakterije predvsem po zunanji obliki in po obliki naselbin, ki jih ustvarjajo na primerni podlogi. Temu nasprotno pa razlikujemo morske bakterije po njihovi aktivnosti in kvaliteti spreminjanja hranilnih raztopin, v katerih žive. Tako na primer razlikujemo bakterije, ki producirajo nitrate v nitrato, potem bakterije, ki delo prvih nadaljujejo, tako da spremene nitrata v prosti dušik; one, ki reducirajo sulfate v žveplovodik, take, ki pretvarjajo tiosulfate, pretvarjajo hitin, drobijo beljakovine na enostavnejše spojine, povzročajo iskrenje morja itd.

RADIOTELESKOP

V Sovjetski zvezi so zgradili poseben radioteleskop, ki bo zaradi svoje moči in tehnične popolnosti nudil zvezdoslovcem dosti jasnejšo sliko našega vesolja, kot vsi današnji aparati, ki so jih do danes uporabljali.

BOLŠJI ROD je že zelo star

V januarju, okameneli smoli terciarnih iglavcev, se je odlično ohranilo življenje, ki je kiilo na našem planetu pred 40 in več milijoni leti, to je iz dob, ko so se višji sesalci pričeli razvijati iz praužkojedov.

V jantjarju so našli še zadnje trenutke njihovega življenja. V njem je mogoče opaziti, kako se je borila muha, da bi ušla lepljivi smolli, ali pa pajka s pravkar ulovljeno mravljjo z ličinko in zopet metulja, kako se je skušal z zadnjim naporem oprostiti.

Pred nekaj leti so našli v jantjarju tudi bolho. Zoolog A. Dampf ji je dal ime Palaeopsylla klebsiana. Dolžina bolhe je 1,47 mm. Glavica je sorazmerno majhna in brez oči. Rod te bolhe živi še danes in sicer v štirih različnih vrstah, od katerih žive tri na krtu. Ker lahko iz telesne zgradbe sklepamo o načinu življenja, je prav verjetno, da je tudi okamenela bolha pred tolkimi milijoni leti zajedala tedanje sesalce — praužkojede; in ker je slepa, je bržčas živeła na gostiteljih,

ki so živeli pod zemljo, na prednikih našega krtu.

Ta dragocena majhna najdenina tudi kaže, da je boljši rod že zelo star in da so bile bolhe v terciaru, novem veiku zemeljske zgodovine, prav tako nadležne mrčes, kot so še danes. Gotovo je tudi, da bolhe niso živele samo v deželi jantjarja — v baltijskih pokrajinah, temveč povsod, kjer jim je njihovo življenje omogočalo podnebje — in so našle za njih prikladne žrtve.

Nobene posebne spremembe v bodočih 50.000 letih

Kakor so nedavno izjavili znanstveniki, bo v prihodnjih 26.000 letih v Evropi vse toplejše, tako da bo vinska trta, ki je sedaj uspevala samo v Porenju na 52 stopnji severne širine z uspehom dajala vinca tudi na 53 stopnji severne širine, to je na meji Danske. Nadalje izjavljajo, da je verjetno, da bo postalo po teh 26.000 letih zopet hladneje v Evropi, vendar natančni računi za daljšo bodočnost še niso povsem gotovi. Praviijo, da bodo vzroki tem klimatskim izpremenbam, prav tisti, ki so izzvali ledene dobe, ki so se izmenjavale od pred 600.000 leti do zadnjih 20.000 let. To je različna pot naše Zemlje ter enkrat večji, enkrat manjši nagib zemeljske oši. Znanstveniki so pa natančno ugotovili, da ni pričakovati v prihodnjih 50.000 letih nevarnosti kakšnega večjega padca toplote in niti najmanj, da bi v tem času imeli še kakšno ledeno dobo.

Slika iz filma «Grenki riža», ki ga bodo prvič igrali na filmskem festivalu v Cannesu

Slika iz italijanskega filma «Grenki riža», ki so ga snemali na riževih poljih Lombardije

ŠAH

KATALONSKA OTVORITEV

Iz XVI. šampionata ZSSR prinašamo borbeno partijo med mojstroma Tolušen in Averbachom.

Katalonska otvoritev
Beli: Toluš Crni: Averbach
1. d2-d4 Sg8-f6
2. c2-c4 e7-e6
3. g2-g3

To je katalonska otvoritev, ki je zelo pogosto igrajo na mojstrskih turnirjih. Beli razvije lovca na polje g2, odkoder napada središčna polja.

3. ——— d7-d5
4. Lf1-g2 Lf8-e7

Dobra je tudi poteza Dc4: beli mora odgovoriti Da4+ in Dc4; ali pa igra z gambitnim načinom Sc3 itd. z močnim napadom v središče.

5. Sg1-f3 0-0
6. 0-0 c7-c6
7. Sbl-c3 b7-b6
8. Lc1-f4 Lc8-b7
9. Sf2-d2

z namenom, da podpre udar na središče z e4.

Sedaj je razumljiva osma poteza Lf4.

9. ——— Sb8-d7?

Ta poteza ni dobra. Crni bi moral skrbeti za ravnotežje v središču ter pričeti s protinapadom c6-c5, kjer bi ovrhal belega. Poteza Sh5 z namenom, da zamenja lovca na f4 ne gre zaradi Lb8: Tb8: e2-4 in skakač se mora vrniti na prejšnje mesto, kadar bi bil beli v središču premočan.

10. e2-e4 Ta8-c8
Poteza de4: ne bi bila dobra, ker bi dosegel beli po Sde4: mnogo boljše igro.

11. e4-e5 Sf6-e8
Crni ima zelo stisnjeno pozicijo, izgubil je središče in ne vidi se, kako bo mogel doseči protigliro.

12. Lf4-e3

Beli pripravlja napad f2-f4-f5. Proti temu napadu črni nima zadostne protiobrambe. Zato poskuša s taktičnimi manevri zaplesti nastali položaj, da bi dosegel vsaj nekaj protiglire.

13. ——— Sd7-e5:!!
Zanimiva žrtve figure, ki pa ne uspe.

13. c4-d5: e6-d5:
14. d4-e5: d5-d4
15. Le3-d4: Dd8-d4

Crni je dobil žrtvovanj material

nazaj, vendar ni dosegel zaželjene ga uspeha. Beli ima še vedno nadmočno igro.

16. Dele2 Se8-c7
Za razvoj figur bo pozabil črni še mnogo dragocenega časa, nasprotno pa je beli v glavnem že končal z razvojem ter preide takoj v napad.

17. Sd2-b3 Dd4-b4
Crni ima že težavo z damo. Poteza Dd7 tudi ne gre, ker bi sledilo TA-d1, De6 ali Df5 in Sd4 itd.

18. Tf1-e1 Sc7-e8
19. Lg2-e4 Th8-d8
20. De2-g4

Grozni f2-f4 in f5
20. ——— c6-c5
21. f2-f4 Lb7-e4:
22. Tel-e4

Crni je že zašel v izgubljeno pozicijo in to v glavnem zaradi slabega položaja dame na b4. Crno kraljevo krilo je ogroženo, nima pa črni dovolj razpoložljivih figur na tem mestu.

22. ——— Se6-d4

Tudi ostale poteze, kot n.p.r. c4 vodijo do zgubljene pozicije 23. f5-Sc6 24. f6 itd.

23. Sc3-d5! Td8-d5:

Crni že mora žrtvovati kvaliteto v popolnoma zgubljeni poziciji.

24. Dg4-c8 Td5-d8
25. Dc8-b7 Le7-f8
26. f4-f5 Db4-b5
27. e5e6 f7-e6:
28. f5-e6 Sd4-e6:
29. Te4-e6: c5-c4
30. Tal-f1 h7-h6

Pretilo je Df7+ z matom na f8.
31. Db7-f7 Kg8-h8
32. Te8-h6: + g7-h6:
33. Df7-f6+

Crni se vda, ker izgubi stolp.

Ruski mojster Toluš je z izvrstno igro nadvladal svojega nasprotnika, ki je grešil v otvoritvi ter ga po močnem napadu prisilil k predaji.

Ing. SIKOSEK BORIS

V Hollywoodu so hoteli smetati za film Churchillove spomine, ker pa zhteva Churchill milijon odškodnine za avtorsko pravo in ker niso hollywoodski proizvajalci gotovi, da bo ta obuhajski film uspel, ker imajo že slabe izkušnje s filmom «Čelezničarska», se pregovori ne pismuknejo z mrtve točke.

Filmska KRONIKA

V letu 1944 je bilo v Bolgariji komaj 290 kinodvoran in to le v velikih mestih. Viden napredek pa pomeni za razvoj filmske bolgarske umetnosti podražavljenje filmske industrije. Po osvoboditvi so odprli dvajset novih kinematografov, v letu 1948 že 138. Filmska proizvodnja se omejuje predvsem na dokumentarne filme, Tednike in kratke kulturne filme. Toda bolgarska kinematografija se trudi, da bi izdelala tudi svoje celovečerne umetniške filme. Doslej so imej v Bolgariji prednost predvsem sovjetski socialistični filmi.

Českoslovaški film služi predvsem interesom države in ljudstva, kajti v filmu vidijo predvsem sredstvo za vzgojo najširših ljudskih množic. Prva naloga filma je, da obdeluje predvsem sodobne dogodke in da je ta obdelava na idejni in umetniški visini. Ti filmi bodo črpali snov predvsem iz življenja in borbe delavskega razreda, a iz zgodovine le tiste dogodke, ki služijo za zgled ali kot opomin današnjemu življenju. Po planu se bo povečalo tudi število znanstvenih in vzgojnih filmov. Seveda se mora v ta namen povečati tudi število filmskih delavcev. Na Českoslovaškem streme tudi za tem, da se izpopolni tehnika in skrbno spremlja njen napredek v inozemstvu.

Položaj italijanske uradne politike se odraža tudi v italijanskem filmu, zlasti tam, kjer je vloženega mnogo vatikanskega kapitala. To občutimo predvsem v filmih Fabiola in Zadnji dnevi Pompejev. Sedaj snemajo izrazito klerikalne filme: Muke sv. Mateja, Evharist, Girolamo Savonarola. Prvega nočejo režirati ne Rosellini niti Vergano niti Lattuada, prevzel pa je njega režijo Ernest Mariaška, režiser durajskih operet.

Problem vzgoje je v današnji Nemčiji eden najaktualnejših pri prevzgoji nemškega naroda. Zato ni čudno, da se umetniki vedno znova vračajo k temu problemu. Po nemških filmih: Ne kje v Berlinu ter Strahopetci so izdelali nov film: «Pa če bi bil samo eden», ki prikazuje skupino mladih ljudi in stremi za tem, da vzbudi v otrocih odgovornost do skupnosti in čut ljubezni do dela.

Pod vplivom reakcionarnega tiska mislijo mnogi, da prikazujejo v Sovjetski zvezi samo sovjetske filme, toda v sovjetskem časopisu «Kultura in življenje» beremo, da so v SZ na programu bili ameriški filmi: Konvoj v Murnansk, Severna zvezda ter film Pesem o Rusiji. V SZ so tudi igrali film v Edisonu, dalje nemški film «Sovražniki so med nami», francoski film «Bitka za progos», češke filme «Ljudje brez krila» in «Jan Rohač iz Duba», iz česar sklepamo, da so naprednemu filmu vrata v sovjetsko zvezo vedno odprta.

V bratislavskem filmskem studiu so konec leta 1948 izdelali tretji slovaški film «Volčje jame». Medtem ko so prvi dva filma režirali češki režiserji, so pri tem sodelovali izključno Slovaki. Film Volčje jame prikazuje slovaško ljudsko vstajo v letu 1944 in mržnjo slovaškega naroda proti okupatorju.

O razvoju filma

Ko gledamo filme, nikdar ne pomislimo, kakšne težave in koliko časa je bilo potreba, da smo dospeli do te stopnje filmskega razvoja.

Kinematografija ni nov stvar. Sega namreč v leto 1646. Kajti k začetkom prištevamo magično luč, ki jo je tega leta sestavil Kircher. Kircher je s svojo aparaturo povečeval na velike razdalje pisavo, toda že to je bilo za tiste čase nekaj novega, nekaj nenavadnega. Kircher pa ni stremel za tem, da bi napravil iz svojega preprostega aparata pripravo za projiciranje slik, temveč je delal samo na tem, da je pisavo projiciral na večje razdalje.

Toda tudi ta tako imenovana magična laterna se je kasneje izpopolnila in z njo so začeli projicirati slike. Tudi na ostrino slik so začeli paziti. Najboljši aparat v tem času je sestavil Robertson.

Vzporedno z nastankom teh aparatov so se fiziki zanimali za razna gibanja, ki jih zaznava človeško

oko. Dognali so, da se slika v eni sekundi premakne pred očesom šestnajstkrat, ne da bi oko videlo motnje.

Na tem področju je delalo potem več ljudi in več stoletij je trajalo, da se je razvoj pomaknil vsaj malo naprej. Leta 1833. je Stampfer na Dunaju odkril posebno okroglo ploščo, na kateri je bilo ob robu šestnajst različnih sličic. Če tako ploščo zavrtimo in če gledamo samo na eno sliko, se nam bo zdelo, da se predmet na plošči giblje.

Potem so zopet tekla leta in na dan so prihajali razni projektorji s takimi ploščami in risanimi slikami.

Vendar so tudi na področju fotografije delali že več let in leta 1822 je nastala prva fotografija. Fotografija se je hitro razvijala, toda težave so bile predvsem v tem, ker se je dalo fotografirati le na plošče in ker je tako snemanje trajalo preveč časa.

V tem času je deloval Muybridge, ki je napravil zaporedne posnetke s 24 fotografskimi aparati. Napravil je tudi nekakšno pripravo za snemanje, ki jo je imenoval «fotografsko puško»; z njo je posnel 12 slik v sekundi.

Ko pa je prišel v promet celuloidni film, se začne prava kinematografija. Francoski Rejnaud je v tej dobi prvi uporabil filmski trak v snemalni kameri. On je na trak narisal več sto sličic, i jih je potem tudi projiciral.

Leta 1891. pa je Edison določil perforacijo filmskega traku, ki se je ohranila še do danes. Kot zadnji in najpomembnejši pa je izum bratov Lumierov, ki sta napravila nov snemalni in projekcijski aparat na zelo preprostem način. Tako se je filmska industrija začela razvijati popolnoma pod novimi pogoji, posebno je, ko je Messter izumil emal, teški križ, pripravo, s katero se pomika v projekcijskih film skokoma naprej.

Filmska industrija se je potem razširila po Evropi in Ameriki in se razvija še danes.

RAZNE VESTI

Turpina, ki ga je že v Trstu premagal Mitri, je položil v Londonu v 7. kolu Francoz Marcel Cerdan. Cerdan je to pot prvič nastopil od srečanja s Tony Zalem v Jersey Cityju, kjer si je osvojil svetovno prvenstvo v lahki teži. Cerdan je v tekmi preseñel skoro enakovrednega nasprotnika Turpina po 1:22 sek sedmega kola z močnim desnim udarcem ob telo in takoj nato, preden se je Turpin sploh zavedel s silnim levim udarcem v brado.

Češkoslovaška boksarska reprezentanca je gostovala v Stockholmu in zmagala s 6:3.

V Dublinu so na cross countryju zmagali po vrsti trije Francozi: Milmoun, Pujazon in Ceroux. Po vrstnem redu moštev posameznih držav je bila prva Francija s 33 točkami, pred Anglijo z 90 in Irsko s 123 točkami.

ARRIGONI PREMAGAL TOVARNO STROJEV

Skedenj je hotel to nedeljo dokazati s tekmo z Magdaleno, da je bil njegov poraz v Kopru samo izraz trenutne slabosti. Res je dal to nedeljo lepo igro, toda imel je pred seboj dosti šibkejšega nasprotnika, tako, da le ni mogel povsem zabrisati udarca, ki mu ga je pred dvema nedeljama prizadejala Aurora.

Kljub močnemu nasprotniku, je čala Magdalena lepo igro. V prvem polčasu je z uspehom napadala in tudi zabila prvi gol. Njen najboljši mož v obrambi je bil Tureo, ki je prav v tej igri pokazal, da bo iz njega v doglednem

času postal še odličnejši igralec. Prvi polčas je končal neodločeno 1:1. V drugem polčasu je Magdalena zaigrala še krepkeje, toda Skednju se ni mogla dolgo upirati. V 18. min je padel drugi, v 22. min pa tretji gol, tako, da je tekma končala s 3:1 za Skedenj.

Aurora, ki je še vedno na drugem mesju na kvalifikacijski lestvici pa je imela to nedeljo za nasprotnika Dreherja. Vsakdo je za konec te tekme predvideval visok poraz Skednja; kar se je v resnici tudi zgodilo. Zgubil je s 5:0.

Sv. Ana je že v prvih 15. min tekme zabila 2 gola, tako da si je zagotovila že v začetku prednost za ves nadaljnji potek tekme. Ta »začetna modrost« se je že takoj v nadaljevanju prvega polčasa pokazala za pravilno. Arrigoni je prešel v protinapad in je napadal skoro prav do konca tekme. Tekma je bila zelo hitra in odločna. Padli so še trije goli, dva za Arrigoni, eden za Sv. Ano. Kljub prostri igri je potem zmagala Sv. Ana, saj je bila dejansko igra zaključena že z njenim začetkom.

Tudi tekma med Tovarno strojev in Miljami je bila odločena že v peti minuti prvega polčasa. To pot je bil Toscani od Tovarne strojev, ki je dosegel prvi gol. Milje so se trudile potem v ostalem delu igre, da dosežejo vsaj neodločen rezultat, kar jim pa ni uspelo. Tovarna strojev je šla v obrambo in se dejansko obranila napadov vseh petih odličnih napadalcev Milj že na osrednji črti.

Umag je to nedeljo igral doma proti Piranu in zaslužen zmagal z 2:0.

Marsikdo je pričakoval gotovo zmago Kostalunge v tekmi z Rojanom. To je bilo povsem razumljivo, saj je Kostalunga na kvalifikacijski lestvici na 8. mestu, dočim vedri Rojan prav na zadnjem. Rojan se je to nedeljo dobro branil. Imel je tudi to srečo, da napad Kostalunge kar ni mogel delovati tako, kot bi moral. Iz vsega tega in še s preprostih napadalnih akcij Rojana je nastal zaključek te tekme: neodločen rezultat 1:1. Kostalunga se je morala večkrat tudi precej ogorčeno braniti; saj je le malo manjkalo, da Rojan ni to nedeljo naredil večjega presenečenja in Kostalungo celo premagal.

Tekma med OMMSO in Ponziana B se je prvi polčas zaključila neodločeno, drugi polčas pa je OMMSA prevladovala in zmagala s 3:1.

Nedeljske kolesarske tekme za Skerjavajev pokal se je udeležilo veliko stvilo tekmovalcev. Borba za prvo mesto je bila ostra. Prvi je prišel na cilj Fontanot, ki je prevozil 95 km dolgo progo v 2:45 min; drugi je bil Sosie Rudolf, sledil pa so mu Sellier Karlo, Cok Milan, Rinaldi itd.

ZASLUŽENA ZMAGA V LJUBLJANI

Ponziana = Sloga 2=1

Vse do pričetka drugega polčasa je vsakdo mislil, kdor je videl tekmo med Ljubitelji Ponziane in Slogo (Novi Sad) v Ljubljani, da bo Ponziana zopet enkrat izgubila. Ponziana je bila prisiljena k obrambi, napad Sloge je delal kot dobro namazan stroj in Segalla je čistil in reševal položaj, kot je le mogel. Padel je tudi prvi gol za Slogo.

Vendar pa se je položaj v drugem

polčasu povsem spremenil že pri prvih udarcih z žogo. Ponziana je pričela diktirati igro in se golu večkrat nevarno približala. Dosegla je izzenačenje po Polaku in prešla v še hitrejši napad. Nasprotniki so se uspešno branili do 36. minute drugega polčasa, ko je Benvenuti zapečatil tekmo z zadnjim golom v prid Ponziane. Rezultat 2:1 je ostal do konca nespremenjen.

Ta tekma je jasno pokazala, da je prav volja do zmage in zagrizena borba večkrat tudi več vredna kot taktika in da bo Ponziana samo tako izboljšala svoj položaj na kvalifikacijski lestvici.

Tekmo je obiskalo za Ljubljano rekordno število 6.000 gledalcev.

Partizan je to nedeljo gostoval pri zagrebški Lokomotivi. Končni rezultat je 3:0 za Partizana. Lokomotiva je v prvem delu igre igrala znatno bolje od svojega nasprotnika.

Metalac in Dinamo sta remizirala z 1:1. Igra je bila obojestransko ostra.

Hajduk je igral v nedeljo v Beogradu z Našimi krili. Tudi ta tekma je končala neodločeno 1:1.

Črna zvezda je dala v Titogradu odlično igro proti domačemu moštvu Budućnosti. Zmagala je s 3:2.

Nov romunski državni rekord je dosegel s 500 cm motorjem Gatoni ki je prevozil z letelim startom progo enega kilometra s hitrostjo 168.600 km na uro.

ВСI SMO NAVDUŠENI NOGOMETAŠI, TODA

iz zgodovine nogometa LE MALO VEMO

Nogomet je danes med vsemi fizikalnimi panogami gotovo najbolj razširjen po vseh deželah sveta. Po vsem svetu ga igrajo in navdušene prijatelje te igre najdemo tako v Ameriki, Evropi kot v Indiji, na Kitajskem in polarnih krajih. Povsod tod delujejo številni nogometni klubi, še več pa je povsod ljubiteljev te igre, ki pri tekmah sodelujejo kot navdušeni gledalci. Nedvomno je, da ima nogomet mnogo prednosti pred ostalimi fizikalnimi panogami, ima pa zato tudi skoro gotovo najstarejšo zgodovino med vsemi športi.

Brez dvoma je nogomet zelo, zelo stara igra, ne dosti mlajša kot človeški rod. Ze pri starih Grkih najdemo opise o igrah z žogo in o igrah, kjer igralci z žogo bore med seboj. Tase igralci v glavem istih kot pri današnjem nogometu, kajti šlo je zato, da so igralci na kateri koli način spravili žogo skozi vrata določenega igrišča. Znano je, da so se v Italiji igranja tega nogometa udeleževali tudi papazi.

Nogomet v taki obliki, kot ga poznamo danes, pa se je začel igrati v drugi polovici 19. stoletja, ko so bila sprejeta stroga pravila. Ta so bila do danes še izpopolnjena, ostala pa so v bistvu ista.

li, zabiti v zemljo. Tudi v Italiji so namreč v 16. in 17. stoletju igrali nogomet in to zlasti v Florenci. Princip je bil v glavnem isti kot pri današnjem nogometu, kajti šlo je zato, da so igralci na kateri koli način spravili žogo skozi vrata določenega igrišča. Znano je, da so se v Italiji igranja tega nogometa udeleževali tudi papazi.

Nogomet v taki obliki, kot ga poznamo danes, pa se je začel igrati v drugi polovici 19. stoletja, ko so bila sprejeta stroga pravila. Ta so bila do danes še izpopolnjena, ostala pa so v bistvu ista.

V Moskvi so imeli v zimskih plavalnih bazenih več tekmovalj. Na njih so postavili nekaj novih rekordov ZSSR. Tako je junior Solovljev postavil nov rekord na 50 m prosto s časom 33,0, znani rekorder Leonid Meškov je popravil svoj rekord na 4 x 50 m mešano s časom 2:29,9. Meškov rekord je pa ponovno popravil Krjukov s časom 2:27,4. Meškov je pa uspel v presledku nekaj dni na progi 4 x 100 m mešano s časom 3:53,3.

Matošič, član nogometnega moštva Hajduka je v letošnji sezoni najboljši strelca v 1. zvezni ligi z 10 zgoditki.

Tudi v Sovjetski zvezi se je že pričela nogometna sezona. CDKA in Zenit (Leningrad) sta igrala neodločeno s 3:3, Dinamo (Moskva) pa je premagal Dinamo (Minsk) z 1:0.

ZA BISTRE GLAVE

VPRAŠAJ

	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K
1											
2											
3											
4											
5											
6											
7											
8											
9											
10											
11											
12											
13											
14											
15											
16											

Vodoravno: 1. pokrajina v Sovjetski zvezi; konjeniki; 2. predlog; tujka za besedo anaravav; okrajšava za pripis; 3. žensko ime; 4. moško ime; Shakespeareova osebnost (fonetično); 5. moško ime; letovišče ob Gardskem jezeru; žensko ime; 6. umetnost za Rimljana; domača žival; poglavar Tartarov; 7. veznik; 8. osebni zaimek, star veznik v slovenščini; 9. država; predlog; 10. okrajšava za oblast na Tržaškem ozemlju (narobe); 11. armenska reka; moško ime; 12. znani nemški filozof; boleštni duševni pojav; 13. druga beseda za otok; znani hudournik na Gorškem; 14. dva samoglasnika; kraj v Istri; 15. števniki; francosko žensko ime, okrajšava za žig! 16. gneča; zadetek pri tomboli (narobe).

Navpično: A. ptica; skrit (velja za prostor); B. del našega telesa; izvor; osebni zaimek; abesinski poglavar; predlog; C. ustavodajna ustanova; žensko ime; država v Srednji Evropi; D. italijanska beseda za rojen, brez zadnje črke; kraja; star slovenski veznik; E. kazalni zaimek; žensko ime; moško ime; F. Babilonsko mesto, osebni zaimek; pesnitev; predlog (narobe); G. švicarski kanton; žensko ime; mesto v Albaniji; H. rastlina, potrebna za izdelavo platna; plin; I. mesto v Egiptu; J. dva soglasnika; žensko ime; nota; žensko ime; vzpodbudna besedica; K. prebivalci Istre; eng izmed gesel francoske revolucije.

Navpično: 1. sme, 2. bor, 3. ura, 5. bel, 6. proč, 7. šola, 8. eden, 9. norm, 10. mavrahi, 11. adresa, 14. parter, 15. alkohol, 17. briti, 18. Danec, 24. ta, 26. ac, 30. Ero, 31. nem, 34. Nil, 36. dal, 40. bo, 41. da.

Posetnica: Poštni uradnik

IZZREBANJE

Naš zadnji poziv reševalcem, naj nam pridno pošiljajo rešitve križank, ni bil zaman. Prejeli smo večje število rešitev, tako da je to pot mela Sreča dosti večjo izbiro. Izbrala je naslednje:

Iva Košinarja, Strmšček Tinko, Dominca Milgoja, Renko Miška, Sungoja Josipa in Cigliča Hinka.

Opozarjamo še enkrat vse reševalce, naj nam redno pošiljajo svoje rešitve. Odpošljejo naj jih pred izzidom vsake naslednje številke. Obezem pa tudi prosimo, da pravilno frankirajo pisma z rešitvami. Nepravilno frankirana ne bomo upoštevali.

Kupon št. 105 za nagradno tekmovanje Ljudskega tednika

LIUDSKI TEDNIK
Odgovorni urednik
KAVS FRANC
Tiska z dovoljenjem A15-a
Tržaški tiskarski zavod
v Trstu ulica Montecchi 6
Rokopisi se ne vračajo

REŠITVE

Vodoravno: 1. slab, 3. um, 4. ob, 6. Prešeren, 10. Mara, 12. od, 13. lopa, 16. Lado, 17. Bled, 19. ralo, 20. vrh, 21. rana, 22. mrk, 23. gre, 24. ti, 25. na, 27. tok, 28. as, 29. Atenec, 32. eh, 33. han, 35. Irec, 36. dro, 37. in, 38. om, 39. da, 42. obla.

Kljub veliki popularnosti nogometa pri vseh slojih prebivalstva, pa tedanje oblasti vseeno niso bile zadovoljne z razširjanjem te igre in so si prizadevale, da bi jo zatrla ali vsaj čim bolj omejile. Tako je že v 14. stoletju angleški kralj Edvard III skušal prepričati mladino udeleževanje v nogometu, češ da se s tem zanemarja urjenje v streljanju z lokom. Tudi kasnejši vladarji so zabranjevali igre z žogo in zabranjevala jih je tudi cerkev. Kljub temu pa se je nogomet vedno bolj uveljavljal in dobival vedno več pristašev, saj so ga, kot je zgoraj navedeno, igrali stari in mladi. Slične igre z žogo kot v Angliji so gojili tudi v Franciji, kjer so vrata predstavljali lesenj obroči. V Italiji pa so vrata predstavljali le lesenj ko-

SNIDENJE V BOSTONU

Vojni hujskač Churchill se v Ameriki rokuje s prijatelji

MED VRSTAMI

Brezposelnost v Italiji. Moskvska «Pravda» se je bavila v nekem članku z gospodarskim položajem v Italiji in je med drugim pisala, da ima Italija 3 milijone brezposelnih. Rimski poluradni listi pobijajo to trditve s temi-le besedami: «Po uradnih podatkih je ta številka znatno nižja in število brezposelnih, ki so bili nekdanj zaposleni, ne presega poldrug milijona. Prav zvitost je to povedano, ker se pri tem ne omenja število tistih, ki prvič iščejo zaposlitev.

Med vrstami: Našli bi se lahko še bolj zviti odgovori, ki bi število brezposelnih še občutneje znižali. Na primer: Število brezposelnih, ki nosijo brado, ne presega 300. Ali pa: Število brezposelnih, ki imajo na rokah po šest prstov, ne presega 10.

Case minime v Milanu. Novinar Dario Paccino je obiskal v milanskih predmestjih Baggio, Bruzzano, Vialba in Trecca malostanovanjske hiše (case minime), kjer prebivajo najrevnejši. Svoje vtise je opisal v daljšem članku dne 1. aprila t. l. Ugotovil je, da prebiva v teh štirih naselbinah okrog 17.000 ljudi, ki žive povprečno po 3 do 5 v eni sobi. Našel je sobo, v katero je bilo strpanih 17 oseb. Zdravstveno stanje je obupno. V letu 1948 je bilo 19.960 primerov bolezni, zdravljenih po ambulancah. Torej je bil vsak prebivalec teh naselij v tem letu najmanj enkrat bolan. Lažjih obolenj, ki so ostala izven ambulanca, sploh ni mogoče ugotoviti. Higienške prilike so strašne, o kaki vzgoji ni govora, mladina propada telesno in duševno. To se dogaja, kakor

rečeno, v srcu Italije, v Milanu. Med vrstami: Članek je pisan 1. aprila, torej ravno ob času, ko je zunanji minister grof Sforza v Washingtonu in se trudi, da bi Italija dobila nazaj afriške kolonije, v katerih namevava po krščanskih načelih varovati Arabce in Črne pred telesnim in moralnim propadanjem.

Začel je spoznavati. Italijanski zunanji minister grof Sforza je bil več dni v Washingtonu, kjer je posredoval v raznih zadevah, ki zanimajo Italijo. Dne 2. aprila je v nekem pogovoru z novinarji rekel to-le: «Združene države bi opravljale koristnejše delo, če bi v Italijo pošiljale tehnične nego pa zastarelo orožje.

Med vrstami: Nekoliko pozno je spregledal stari lisjak conte Sforza. Zakaj ne bere naših listov? Pri nas že vračci na strehah čivkajo, kaj pomeni Marshallov plan.

Stara pripovedka o papežu in samostanskih očetih

Bil je nekoč papež, ki se je po službeni dolžnosti ukvarjal z vero. Prav tako so se ukvarjali z njo tudi njemu podložni samostanski očetje. Vedel pa je papež, da samostani niso revni, kakor so mu radi poročali, ampak da jim žlahtnih cekinov ne primanjkuje. Dobro je to vedel papež in zanimalo ga je, koliko teh okroglih denarcev premorejo podložni mu samostani. Zato jim je poslal okrožnico, s katero jih je pozval, naj mu v roku desetih dni sporoče zanesljivo, koliko cekinov premore vsak izmed samostanov.

Preteklo je deset dni, celo enajst in še dvanaesti dan, a samostanskih odgovorov od nikoder. Razjezil se je papež in razposlal strog ukor z zahtevo, naj mu takoj javijo, v treh dneh, vsoto cekinov iz posameznih samostanov. Ze naslednjega dne je prejel prvi odgovor. Iz bližnjega samostana mu je prinesel sel tele vrstice:

«Vaša Svetost! Takoj, ko smo prejeli vaše prvo pismo, smo pričeli šteti cekine v našem samostanu. Od tedaj že štirje očetje blagajnikj dan in noč štejejo in štejejo, pa še niso od kraja pričeli. Ko preštejejo, pošljemo takoj zahtevano vsoto cekinov, ki jih premore naš samostan.

Prav take in podobne odgovore so poslali Svetemu očetu tudi ostali samostani. Cez mesec in nekaj dni je papež vzel, kar ga je zanimalo.

«Ubogi moji samostanski bratje», je tedaj zavzdihnil sveti oče, «koliko dela sera jim naprtilo. In od tistih dob papeži več ne zahtevajo štetja novcev v samostanih. Pa kaj bi ga tudi zahtevali, saj vedo, da jim novcev še ne bo tako kmalu zmanjkalo.

Bog je rekel

Bog je rekel: Bodi luč! Pa se je zgodilo. Danes bi se v Trstu mu to izjalovilo. Težko bi spriljaznil Bog se s sedanjo modo, ko za luč pogledati treba je - na vodo.

JUCI piše PEPA

Draga Pepa!

Skorpioni zadnje dneve so prilezli v naše hiše, nek Hrvat na to je rekel: «Sada mora biti kiše».

Kiša, dež je po hrvatsko, to ti menda je že znano; in zares povsod na nebu je precej oblakov zbrano.

Da bi le vodo spustili nam na zemljo ti oblaki, potlej zopet luč svetila v Trstu bi ob uri vsaki.

Ce pa ti nosilci vode spet se bodo razgubili, to poletje Tržačani bomo se kar posušili.

O Brionskih smo otokih zadnje dni veliko brali, češ, da tam Jugoslovani na zapad so se prodali.

Te neumne govorice doživele so nezgodo, ko so kljub vseplošni suši vendarle vse padle v vodo.

Predvolivni dnevi v Trstu raznih so procesov krivi, ki vse huje že smrdijo kakor gnojnice izlivi.

Bolj kot takile procesi samo članki še smrdijo, ki urednikj pri «Delu» med občinstvo jih delijo.

Kadar moraš kdaj po sili blizu tega lista iti, glej, da nikdar ne pozabiš dobro nos si zamašiti!

Na Vidalijeve članke ljudstvo se nič več ne ujema, kajti gnojica, kot vemo, ni nič zaželena krema.

Na atlantski pakt ujele nekatere so se vlade, ki za tuje interese svojo kri bi lile rade.

«Svojo kri» pa taka vlada svoje ljudstvo imenuje, a na misel ji ne pride, da kaj lastnega žrtvuje.

Bog ve, koliko zaslužil je z atlantskim paktom tisti, ki pristal je, da s podpisom uniči naroda koristi.

Naroda pa, kakor vemo, se ne da tako prodati, marsikak podpisnik enkrat moral bo odgovor dati.

Takrat se bo zagovarjal, da je samo dobro mislil, narod pa bo v dobri veri mu zausnico pritislil.

Zdaj te pa lepo pozdravljam v želji, da izpod oblaka kmalu voda se usuje, da bo vsepovsodi mlaka.

Te pozdravlja

Tvoja Pepa.

STRAH

Vidali strašno se boji Nostre lote in beži. V velikem strahu urnih nog Vidali gre v sovražni blok

Predvolivne relikvije

Koder jih najdete vsi jih slavite, kjer jih iztaknete vsi jih častite. Padle za «Patrio» so! Ne pozabite! Išcite v fojbah jih! Vse izkoplajte! Kakšna je dušica bila fašista, važno ni, glavno je, da je kost čista! Pljunite v roke zdaj, kost izkoplajte in v predvolivno jo borbo vtaknite! Pljunite v roke vsi, borba je sveta! «Legav» za to vam vsem odpustke obeta.

BAJNI ČOPIČ

Konec marca smo v Trstu lahko gledali za nekaj dni parnik «Esperia». Bila je to lepa, ponosna, desetstična ladja, opremljena z vsemi modernimi napravami, ki je delala čast tržaškim ladjedelnicam, kjer je bila zgrajena. Tako so listi poudarjali in upravičeno.

Ladja je namenjena za vzdrževanje rednega mesečnega prometa z Aleksandrijo; tja so nekdanj dvakrat na teden direktno iz Trsta, vozile prav tako ponosne, lepe in moderne ladje, ki pa so vse danes na dnu morja zaradi hrabrega vstopa Italije v vojno ob strani Nemčije.

Nekaj dni se je pomudila ponosna «Esperia» v Trstu; tedaj so prišli na krov razni predstavniki oblasti in drugi odlični povabljenici, izrečene so bile prilozostne govorance, sledila je primerna zakuska in nato je ladja — prazna — odplula v Benetke, da tam natoviti blago in potnike ter nastopi svojo pot v Aleksandrijo.

Tiskovna konferenca

Novinarji so čakali na tiskovno konferenco in da si prezenejo čas, so začeli živahno razpravljati o tem, ki je za delavca najbolje. Vsak je trdil svoje, kakor je bil pač usmerjen. Vsak je skušal tudi dokazati svoje trditve z dejanskimi naveditvami. Ta je bil za Sovjetsko zvezo, drugi za Anglijo, tretji za Svico; celo Italija je dobila kak glas. Tedaj pa poseže v razpravo urednik šaljivega lista:

«Vse je lepo, kar tu trdite, dragi tovariši. Ampak po mojem mnenju so najbolj srečni delavci v ameriških filmih. Tam ima vsak delavec lepo stanovanje s kopalnico, električno kuhinjo in hladilnico ter avtomobil z garažo».

Mihec in Jakec

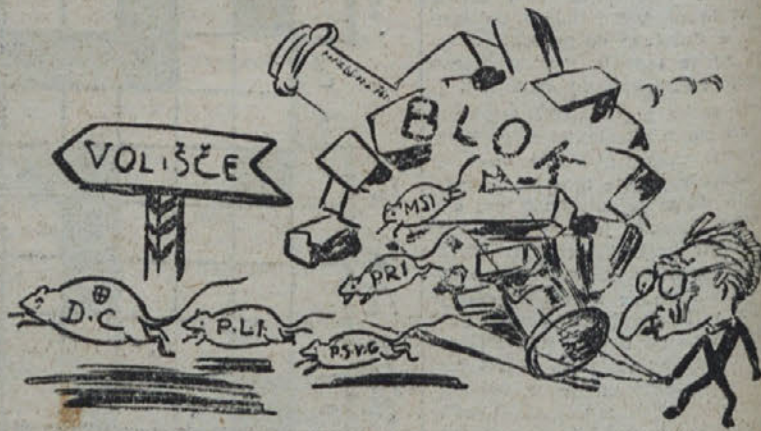
MIHEC: Kaj pa tako pazljivo gledaš?

JAKEC: Gledam tega goloba tu zraven mene, ki se pripravlja, da spusti svoj iztresek na glavo kaki osebi, ki gre spodaj mimo magistrata.

MIHEC: Pravijo, da to pomeni srečo.

JAKEC: To je pa tudi edina sreča, ki jo imajo Tržačani od svojega magistrata.

Plebiscit je rodil mlade

Podri se je aplebiscit. De Gasperi pa vzel je niti in spet tako možakar zmed naredil bode aplebiscit.